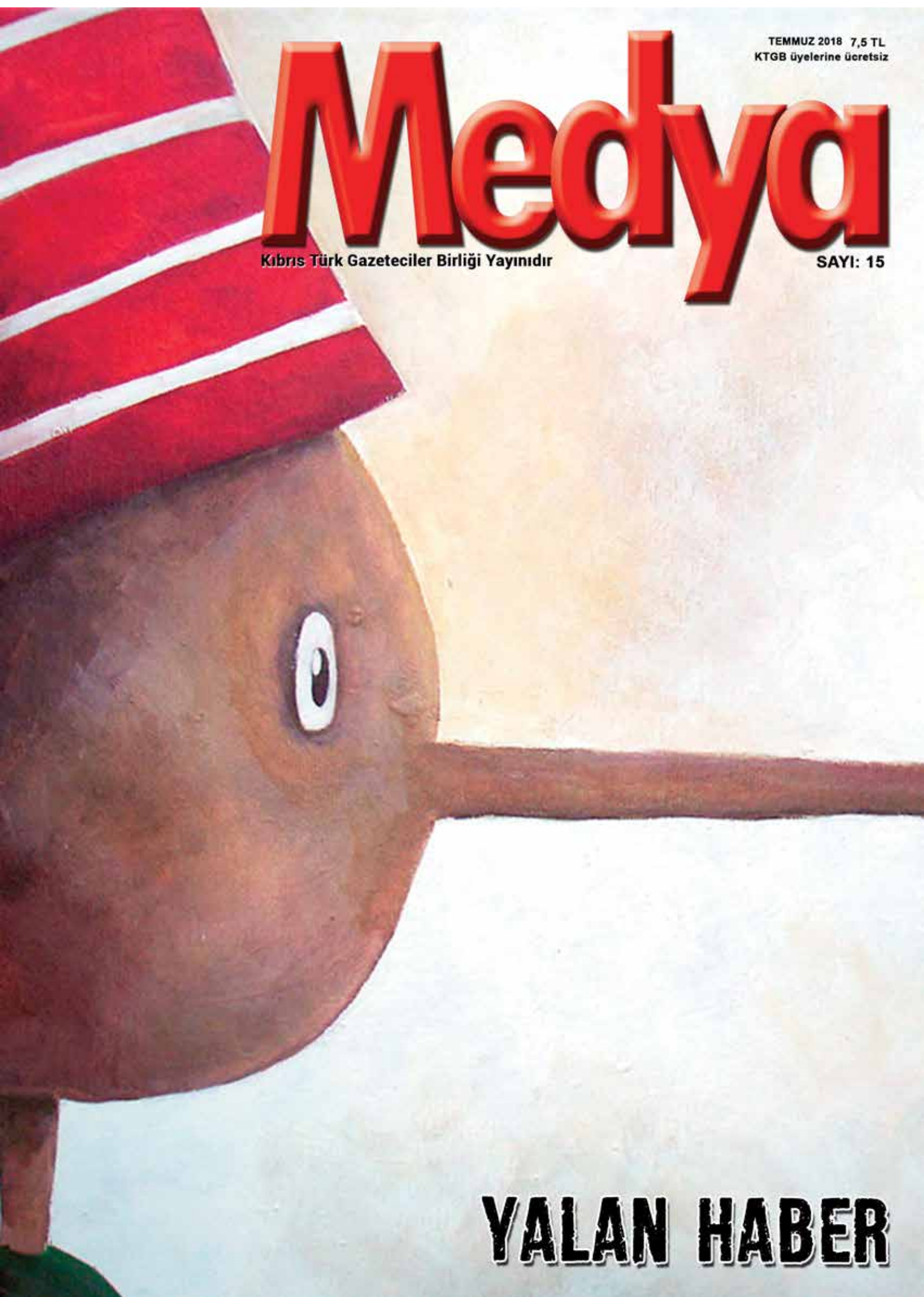

TEMMUZ 2018 7,5 TL
KTGB üyelerine ücretsiz

Medya

Kıbrıs Türk Gazeteciler Birliği Yayınıdır

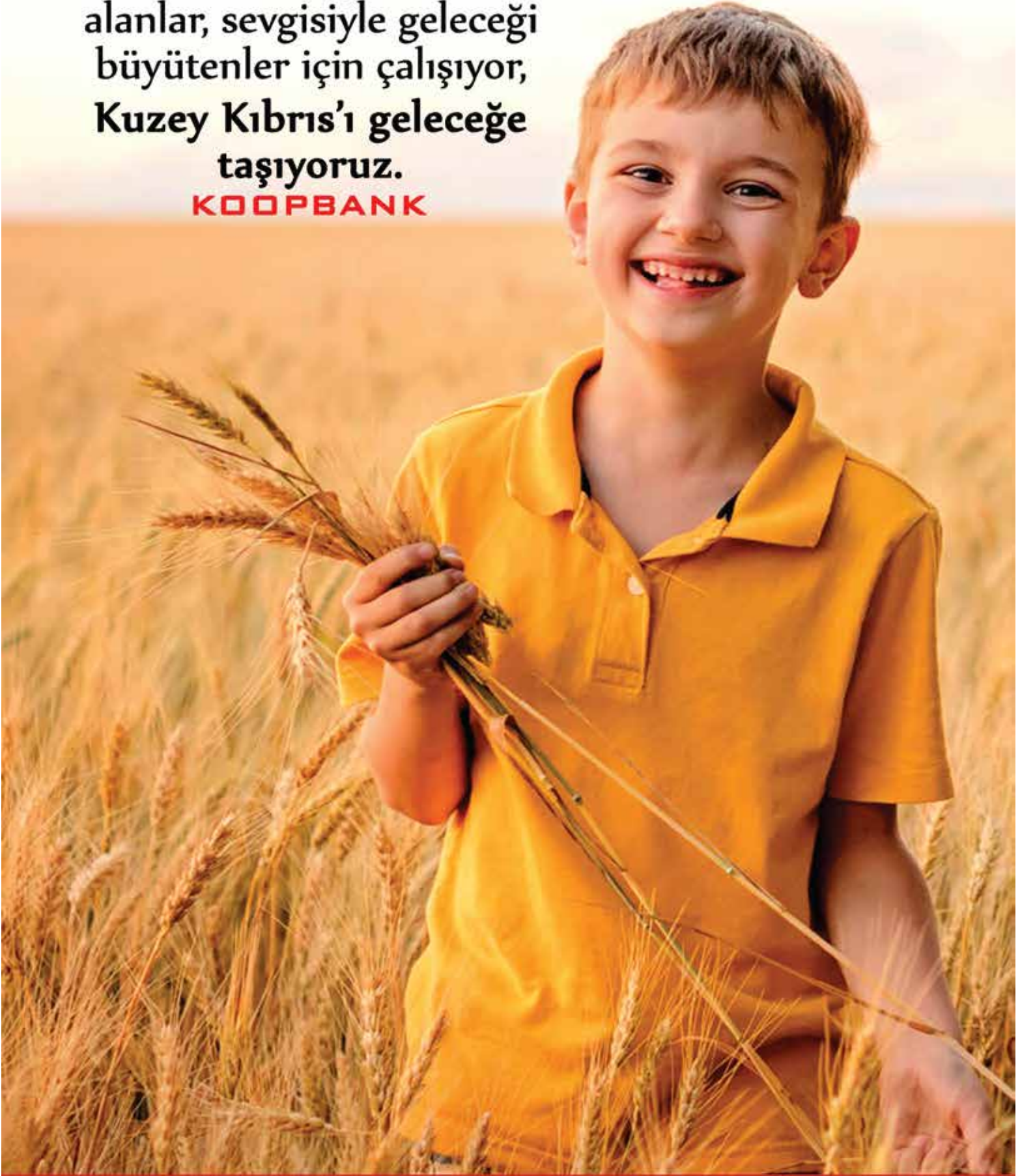
SAYI: 15

YALAN HABER

Gücünü bu topraklardan
alanlar, sevgisiyle geleceği
büyütenler için çalışıyor,
**Kuzey Kıbrıs'ı geleceğe
taşıyoruz.**

KOOPBANK

KOOPBANK

600 02 02

www.koopbank.com

[f](#) [t](#) [koopbank](#)

İÇİNDEKİLER

8

14

- 4 Özgül GÜRKUT - "Gerçek ayakkabılarını giyene kadar yalan dünyayı dolaşır"
- 5 Sami ÖZUSLU - 90-60-90
- 8 Bertuğ TOPAL - "Dönüşüme doğru adapte olmalıyız"
- 14 Ayşe GÜLER – Çeler: "Sektörde sendikalaşmanın önünü açacağız"
- 18 Fezile Atuf ÖKSÜZ - Yalan haber yeni değil
- 19 Sahte olduğunu nasıl anlarız?
- 20 İnternette karşılaşılan haberlere güven yok
- 21 Yalan haberden zengin olan şehir
- 22 Sahte habere karşı ne yapılabilir?
- 23 AB Komisyonu'nun Davranış Kodeksi
- 24 Türkiye'de sahte haberle mücadele
- 25 Bir zamanlar "asparagas" diye biliyorduk
- 26 Doğuş Özokutan ÇİFTÇİOĞLU – MEK Başkanı Bekir Azgın: "Yalan haber ayarsızdır, ölçüme gelmez"
- 30 Serhat İNCİRLİ - Yalan haberler, Kıbrıs sorununun çözümsüzlüğünün de en önemli sebeplerindedir
- 32 Ali BATURAY - Yalanla gerçek birbirine karışınca...
- 34 Sinan DİRLİK - Bize yalan söylüyorlar evet...Ve yapabileceğimiz çok az şey var...
- 38 Ahmet CENKLER - "Fake news" yani habercilikte "3+5=14 eder'in" algılatılması üzerine..!
- 42 Esra AYGİN - Yalan haberle mücadele, eleştirel bakış açısı ve eğitimle mümkün
- 44 Yorgos KAKURİS - Silahlı kadınların yer aldığı fotoğrafın yalan haberle ilgili öğrettikleri
- 48 Kayhan KARACA - « Fake News » Sahte Tartışma
- 52 Halil DURANAY - Yeni haber üretim aygıtları ve medyada kanaatleşme üzerine bir okuma
- 54 Süleyman İRVAN - Yalan haberin kısa tarihi
- 58 Damla SOYALP – TAK Müdürü Gürdallı: "Memur değiliz... Gazetecilik yapmak zorundayız"
- 64 Gazeteci görev başında
- 66 Simge ÇERKEZOĞLU – Vasvi Çiftçioğlu: "Barış yanlısı olmak, bizi barış gazetecisi yapmıyor"
- 70 Çağdaş ÖĞÜÇ - Bir sosyal inşa olarak "mağdur"
- 74 Fehime ALASYA - Gazetecilere mini anket: En önemli sorunuz nedir?
- 76 Rahme ÇİFTÇİOĞLU – Fatma Kışmır: "Beyazlar içinde barışı anons etmek"
- 81 Gazeteci örgütlerinden ortak memorandum
- 82 Fatma ARPALIKLI - Geleceğe ortak gazeteciler
- 86 Avrupa'nın kalbinde üç gün
- 87 KTGB'den haberler

18 - 57 *Yalan haber dosyası*

“Gerçek ayakkabılarını giyene kadar yalan dünyayı dolaşır”

Özgül Gürkut MUTLUYAKALI
ozgulgurkut@gmail.com

İnsan olmak için çırpınan kukla Pinokyo, yalan söyledikçe burnunun uzamasıyla masum yalanlarında bile yakayı ele veriyorken temel ilkesi “doğruların peşinde koşmak” olan gazetecilik mesleğinin yalan/sahte haberlerle çalkalanıyor olması ne yaman bir çelişki! Elbette “asparagas”ı gazetecilik eğitimimde öğrenmiştim ama nedense bunun bende uzun yıllar boyunca, magazin dünyasının tiraj kaygılı haberlerindeki abartılara paralel birkaç zararsız (!) konuyla sınırlı kaldığı düşüncesi hakimdi. Hatta magazinsel yalanlar, son yıllarda bizim basının pek rağbet etmediği 1 Nisan şaka gününde yayımladığı gerçek dışı haberler gibi masum geliyordu. Siyaset veya sermaye dünyasıyla içli dışlı sarmısak başlı ilişkiler içindeki medya kurumlarının alet olduğu yalan/sahte haberler bugün mesleğimizin baş belası.

Hele internet ve sosyal medya çağında yalanın hızı baş edilemez bir hal almış durumda. Yani, gerçek ayakkabılarını giyene kadar yalan dünyayı dolaşmış bile! Ya da yalan uçmuş, gerçek de peşinden topallayarak geliyor da diyebiliriz. Tıpkı kötü davranışların iyilerden daha hızlı yayılması ve alışkanlık halini alması gibi... Gerçeğin peşinde koşması gerekirken yalana tutsak olan gazeteciliğin kurtuluşu için kafa yoranların birleştiği nokta mesleğimiz büyük bir tehlikeyle karşı karşıya oluşu. Süleyman İrvan hocamızın geçen haftalarda Twitter’da paylaştığı şu ifadeler de vaziyetin en güzel özeti:

“Gazetecilik mesleğine yüklenen en önemli misyon, gerçekleri ortaya çıkarmaktır, hatta gazetecilik ‘gerçeği söyleme mesleği’ olarak tanımlanır. Bu ana ilkedен sapan

gazetecilik pratikleri önce gerçeği sonra da mesleği yok eder.”

Ne acıdır ki gazetecilerin haberlerinin, fotoğraflarının, programlarının, röportajlarının hedef kitlesi olan insanlara diyoruz ki “Aman ha dikkatli olun, her okuduğunuza inanmayın!”

Bu amaçla uluslararası örgütlerden tutun da meslek örgütleri, akademisyenler, sorumlu gazeteciler, basın kuruluşlarının kendi ombudsmanları kafa patlatıyor, önleyici tedbirler üretiyor.

Bir kez daha gazetecilik temel ve etik ilkelerini emniyet sübabımız olarak hatırlamaktan, herkesten de yalan haberle mücadeleye el vermelerini istemekten başka elimizde sihirli bir çare de bulunmuyor.

-*_*-

Bir yılı aşkın aradan sonra “Yalan/sahte haber” dosyasıyla hazırladığımız Medya’nın 15’inci sayısı, bizdeki yerel, Türkiye’deki cumhurbaşkanlığı ve milletvekilliği seçimi öncesindeki çok yoğun döneme denk geldi. Bu tempo içindeyken zaman ayırıp emek harcayan onlarca meslektaşına, akademisyenlere ve karikatüristlere minnettarım. Bu emeklerinin ürünlerini sayfaları çevirdikçe bulacaksınız. Dijital çağda basılmış gazetelerin, dergilerin gerekliliği sorgulanırken okuduktan sonra başvuru kaynaklarınız arasında arşivlerinizde saklayacağınıza inandığımız bir dergiyi daha sizlerle buluşturmanın mutluluğu içindeyiz. Üstelik Kıbrıs Türk basını için anlamlı bir günde, 11 Temmuz Basın Günü’nde...

Doğruların peşinde nice yıllara!...

Medya

Sahibi
K.T. Gazeteciler Birliği

Yayın Kurulu
Özgül Gürkut Mutluyakalı
Damla Soyalp
Fezile A. Öksüz

İletişim
gazetecilerbirligi@yahoo.com
www.gazetecilerbirligi.com

Adres
KTGB Kompleksi
Dr. Küçük Bulvarı
Mehmet Ali Akpınar Sok.
SOS Çocuk Köyü yanı
BRTK karşısı / Lefkoşa

Grafik Tasarım
Buğra Öztürk

Mesarya
0533 820 00 07 *ajans*

90-60-90

Samî ÖZUSLU
KTGB Başkanı
samiozusu@hotmail.com

ve hizmet de mutlaka bulunur. Mal ve hizmet varsa, bir şekilde pazarını da yaratır. Ayrıca her çeşit ve kalitede malın alıcısı da çıkar.

‘Haber’ ya da ‘medya içeriği’nde de durum aynıdır. Sağlık, güzellik, spor, kişisel gelişim gibi konularda insanların ‘bilgi’ye de ihtiyacı vardır ama ‘moral’ ve ‘motivasyon’ da ister herkes.

Bu yüzdendir ki başında tek saç olmayan birisinin antenleri ‘bunu kullandı ve üç haftada gür saçları oldu’ gibi bir mesajı almaya hazırdır.

Obezite sınırını çoktan aşmış bir diğer izleyici, ‘şunları yaptı, 25 günde tığ gibi oldu’ diyen sunucuyu izlerken onun ‘doğru söylüyor olabilme ihtimali’ni seviyordur mutlaka.

‘Sahte haber’ bu nedenle müstahaktır bir bakıma...

~*~*

Önce birkaç ‘haber’ başlığı:

“90-60-90 OLMAK ARTIK ÇOK KOLAY”

“3 AYDA GÖBEK YERİNE BAKLAVA KARIN”

“BUNU YAPTI VE KELLİKTEN KURTULDU”

Bunlara benzer başlıklar taşıyan metinleri okumaya meraklı çok insan var, değil mi?

‘Doğru’ olmadığını bile bile... Sadece reklam mecrasında değil, ‘haber’ mecrasında da sıkça yer alır böyle metinler.

Gerçek uzmanların yazdığı bilimsel yazılardan söz etmiyorum tabii...

İnsanlara ‘umut’ vadeden, ‘duymak istedikleri’ni söyleyen, çoğu ticari amaçlı medya içerikleri bunlar... Belki tümü külliyen yalan değil ama çoğu gerçek de değil. Buna rağmen çok geniş bir okuyucu, izleyici kitlesi vardır. Bu yüzden gazeteler, dergiler, televizyonlar ve de internette hiç eksik olmaz bu tür haberler. Peki ama insan ‘doğru olmadığını’ bile bile, neden okur ve ilgilenir böyle metinlerle?

~*~*

Kapitalizm arz-talep ilişkisine dayanır. Alıcı varsa, mal

‘Sahte haber’ konusu Donald Trump sayesinde küresel bir mevzu haline geldi ama aslında çok eski bir mesele bu... Özellikle de dünyanın ‘geri kalmış’ coğrafyaları bakımından...

Sadece haberler değil ‘sahte’ olan... Öğretilen ‘tarih’ten tutun da kitleleri kavgaya, şiddete, savaşa yönlendiren ‘politik söylem’e, yani ‘propaganda’ya kadar pek çok ‘sahte bilgi’ var, dolanıp duran...

Girişte bahsedilen kozmetik, güzellik, şişmanlık, kellik meselelerindeki gibi ‘bireysel’ yanlış yönlendirmeler de tehlikeli sonuçlar yaratabilir ve yaratıyor da zaten... Ancak toplumsal, hatta evrensel alanda üretilen ‘sahte haber’lerin sonuçları çok daha yıkıcı olabiliyor ve oluyor da zaten...

Yakın tarihimizdeki ‘Bayraktar Camii’nin bombalanması’ olayı bunlara bir örnektir mesela...

Özel Seferberlik Tetkik Kurulu Üyesi Orgeneral Sabri Yirmibeşoğlu **“Kıbrıs’ta cami bile bombaladık”** diyerek o günlerdeki ‘yalancının mumu’nu, -üzerinden çok yatsı geçse de- tüfleyip söndürecekti.

1955 yılında İstanbul’da, Kıbrıs üzerinden kurgulanan ve ‘Selânik’te Atatürk’ün evi yakıldı’ manşetiyle provoke edilen ‘6-7 Eylül olayları’ da Türkiye-Kıbrıs bağlantılı yakın geçmişin en yakıcı, yıkıcı ve karanlık ‘sahte haber’lerinin acı bir sonucudur.

Aynı Yirmibeşoğlu 6-7 Eylül olaylarıyla ilgili de itirafıta bulunacaktı: **“6-7 Eylül de bir Özel Harp işidir. Muhteşem bir örgütlenmeydi. Amacına da ulaştı.”**

Çok yakınlardan bir örnek daha: Türkiye medyası ‘Kıbrıs Cumhuriyeti kimlik ve pasaportu’ alan Kıbrıslı Türkleri nasıl aktardı Türkiye insanına, hatırladınız mı?

“110 bin Türk Rum oldu” başlığıyla!..

Gülsek mi, ağlasak mı, kızsak mı bilemedik bir kez daha...

~*~*~

İletişim teknolojisi ve mecra çeşitliliği bu kadar gelişim sağladı ama ‘sahte haber’ hala iktidarını kaybetmiş değil. Hatta iddia odur ki, ‘sosyal medya’ ile beraber ‘sahte haber’in fendi ‘gerçek haber’i çoktan yendi!

Hoş, ‘gerçek’ olmayan ‘haber’ olmaz aslında... ‘Haber’in tanımına ters çünkü... Bir olay, olgu, bilgi ‘gerçek’ değilse zaten ‘haber’ olmaz, olamaz, olmamalı.

Ama oluyor. Maalesef!..

Gazeteciler kimi zaman ‘bile bile lades’ olabiliyorlar. Ortaya çıkan metnin ‘doğru’ olmadığını bile bile ‘haber’ yapıp yayıyorlar.

Sadece ‘sosyal medya’ değil yani ‘sahte haber’ konusundaki tek problem.

Hatta ‘sahte haber’ kimi yaygın organları ya da gazeteciler

için ‘meslek içinde meslek’ haline geldi. Gelir kapısı oldu.

~*~*~

Uluslararası medyanın da ‘sahte haber’ konusunda çok – ama çok- vukuatı var.

Milyenyumun hemen sonrasında Irak’taki çıkarlarını korumak için ‘psikolojik zemin’ yaratmak isteyen Batılı ülkeler, ‘Saddam rejiminin kimyasal silah’ ürettiğini iddia ediyor, Batılı medya sürekli bunu yayıyordu.

Batılılar ‘zemin’i yarattıktan sonra Irak’a saldırdı, binlerce insan öldü, rejimi devrilen Saddam, yine ‘sahte idam görüntüleri’ eşliğinde yok edildi.

Dönemin Uluslararası Irak Gözlemcisi Jose Bustani yıllar sonra itiraf edecekti: “Irak’ta kimyasal silah olmadığını herkes biliyordu.”

Libya Devlet Başkanı Kaddafi’nin başına gelenlerde de benzer süreçler yaşandı, ‘Arap Baharı’ hikayelerinde de...

New York'taki 'ikiz kuleler'in akibetiyle ilgili de hâlâ şüpheler var ve olayın sorumlusu olarak gösterilen Usame Bin Laden'in 'fakir bir evde bulunup öldürüldüğü' haberleri de kafalarda 'acaba mı' diye öylece çakıldı, kaldı.

Bitti mi?

Hayır. Aynen devam ediyor.
Son örnek Suriye... Hemen dibimizde...
Ne diyordu Batı medyası?

"Esad yönetiminin elinde kimyasal silah var."
Saddam'ın da vardı, güya!..

Bir 10 yıl sonra yine 'itiraf' dinleyeceğiz muhtemelen...

**_

'Sahte haber'i önlemek mümkün mü peki?

Bizde henüz adı bile anılmasa da, bu yönde yapılan kimi çalışmalar var. 'Teyit' (fact check) adı altında faaliyet gösteren internet siteleri var. Bazı ülkelerde TV'lerde 'haberlerin peşine düşen' programlar yapılıyor. Amaç

'sahte' haberleri önlemek...

Elbette 'ombudsman', 'okur temsilcisi' ve 'etik kurul' gibi daha eski mekanizmaların görevleri arasında da var 'sahte haber'i tespit edip gereğini yapmak.

Şimdi teknik imkanlar da var, hatta sırf bu amaçla kimi bilgisayar/akıllı cihaz uygulamaları bile geliştiriliyor. Ancak yine de 'sahte haber'i önlemek çok kolay olmayacak.

Ana nedeni ise dünyanın düzeni...

'İnsan ve toplum odaklı' değil 'kâr ve çıkar' odaklı yayıncılık yapılıyor ve bu bir tercihin sonucudur. Siyasal ve ticari propagandayı yapacak 'medya'nın 'gerçek gazeteciliğe' tercih edildiği bu düzen devam ettikçe 'sahte haber' daha da gelişecek ve kah 'kilo vermek', 'gür saçlara sahip olmak', 'bir gecede dünya güzeli olabilmek' gibi bireysel, yahut 'falan ülkede nükleer silah var', 'falan toplum bizi kesecek', 'falan memlekette diktatörlük var' gibi bölgesel ya da evrensel 'haber'lere inanmaya devam edeceğiz.

**_

Durum bu kadar vahimse eğer, 'kader'imize boyun eğelim, elimizi kolumuzu bağlayarak susalım mı peki? Elbette hayır.

'Yalan'a karşı en önemli panzehir eğitimidir.

Analitik düşünme becerilerini geliştirmek...

Medya okur yazarlığını yaymak...

90-60-90 ebadında olmayacak belki hiçbir zaman medya bu anlamda, ama en azından sağlıklı bir 'vücut' için yapacak çok iş var, hâlâ...

Gazeteciler Birliği önderliğinde oluşturulan Kurumsal Medya ve İnternet Gazeteciliği Komitesi'nin omurgasını oluşturan gazetelerin yöneticileri yazılı basının dijital medyaya entegrasyonunu değerlendirdi, dönüşüme doğru adaptasyona dikkat çekti

“Dönüşüme doğru adapte olmalıyız”

Bertuğ TOPAL
bertutopal@hotmail.com

“DÖNÜŞÜM SANCILI”: Gazeteciler Birliği önderliğinde ve himayesinde hayata geçirilen Kurumsal Medya ve İnternet Gazeteciliği Komitesi'nin kurucu üyeleri arasında bulunan Yenidüzen Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Cenk Mutluyakalı günümüzde medyada bir dönüşüm yaşandığını ifade ederek bu sürece internet gazetelerinin de doğru adapte olması gerektiğini söyledi

“KOMİTE ŞARTTI”: Komitenin bir başka üyesi Kıbrıs Gazetesi'nin Genel Yayın Yönetmeni Ali Baturay ise komitenin faydalı ve de gerekli bir yapı olduğunu kaydederek internet ortamında bazı haber sitelerinin yaptığı hırsızlıkla mücadelenin şart olduğunu kaydetti. Baturay, “Komitenin de katkısıyla hırsızlığı ne kadar engellersek ve caydırıcı olursak, bizim için o kadar iyidir” diye konuştu

“HIZDAN BAŞI DÖNMEMELİ”: Komite üyesi Kıbrıs Postası Genel Yayın Yönetmeni Rasih Reşat dijital çağa ayak uydurmak, teknolojinin imkanlarını kullanırken gazetecilik prensiplerini bu imkanlarla harmanlayıp hem hızlı hem de etik habercilik üzerine yoğunlaşması gerektiğini söyledi. Reşat: “Medyanın dijitalleşme sürecinde hızdan başı dönüp dejenere olmasına izin verilmemeli”

Kıbrıs Türk Gazeteciler Birliği'nin basılı medyanın haberlerinin çalınarak bazı internet sitelerinde yayınlanmasına karşı mücadele amacıyla oluşturduğu Kurumsal Medya ve İnternet Gazeteciliği Komitesi, “çalıntı haber”ler noktasında adeta savaş açtı.

Hukuki mücadelenin de işin içine girmesiyle ciddi bir ilerleme sağlayan Kurumsal Medya ve İnternet Gazeteciliği Komitesi alınan ara emirleriyle bir nebze de olsun çalıntı haberin önüne geçti.

Medya Dergisi, Kurumsal Medya ve İnternet Gazeteciliği Komitesi'nin çalışmaları ve dijitalleşme ile ilgili adımları komite üyeleri ile konuştu, önerileri ve atılması gereken adımları dinledi.

Yenidüzen Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Cenk Mutluyakalı, Kıbrıs Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Ali Baturay ve Kıbrıs Postası Genel Yayın Yönetmeni Rasih Reşat verdikleri röportajlarda hızla yayılan internet gazeteciliğinin medya içerisindeki dönüşüme doğru adapte olması gerektiğinin altını çizdi.

İşte röportaj:

Soru: Kurumsal Medya ve İnternet Gazeteciliği Komitesi'nin oluşumunun ardından çalıntı haber ve emek sömürüsü ile mücadelede başka bir boyuta geçildi. Bu süreci nasıl değerlendirirsiniz?

Mutluyakalı: Kıbrıs Türk basını, internetin hayatımızın temel ihtiyacına dönüşmesi, dijital gazeteciliğın gelişmesi ve sosyal medyanın doğması ile birlikte emek ve haber hırsızlığı başta olmak üzere haksız rekabet tehdidi altına girdi. Özellikle kurumsal gazeteler bu sorunu çok daha ileri boyutta yaşıyorlar. Çünkü bir haber merkezini korumak ve gazetecilik disiplinlerini yaşatmak için çaba harcıyorlar. Gazeteci istihdam ediyor, üretiyor, teknoloji altyapısına yatırım yapıyor, ayakta durmak için direniyorlar. Elbette tüm dünya medyada bir dönüşüm süreci yaşıyor ve bu süreç oldukça sancılı yaşıyor. Ancak adanın kuzeyinde “korsanlık” öylesine yaygın ki... Ortak endişeleri paylaşan dört gazetenin editörlerinin bir araya gelmesi ile bir komite oluşturduk. Bu komiteyi de çatı örgütümüz Kıbrıs Türk Gazeteciler Birliği altında yaptık. Gazetelerimizin ve basın emekçilerinin emeğinin sömürülmesine, üretimlerinin çalınmasına ve yarattığımız değerler üzerinden haksız kazanç elde edilmesine karşı durmak için hareket geçmek zorundaydık. Komitenin oluşumunun ardından bir de hukuk bürosu kuruldu, avukatlar aramıza katıldı. Çalıntı haberlere karşı ilk davalar dosyalandı. Hem bir farkındalık yaratıldı, hem de ilk ara emirlerinin ardından, mesele hukuk boyutuna taşındı. “Haberin de hırsızlığı olurmuş” hissiyatı belki ilk kez bu kadar öne çıktı. Ancak, toplumsal kaynakların eşitlik, adalet ve

emeğe saygı içerisinde değerlendirilmesi, rekabetin eşit sürdürülmesi yönündeki hassasiyet ne yazık ki halen dip-lerde geziniyor.

Cenk MUTLUYAKALI

Baturay: Kurumsal Medya ve İnternet Gazeteciliği Komitesi kurulmadan önce de biz KIBRIS Gazetesi olarak çalıntı haberlerle ilgili hukuksal girişim başlatmıştık. Avukatımız haberlerimizi çalan birçok haber portalına, internet gazetesine dava açarak ara emri almıştı. Mahkemenen aldığımız ara emirleriyle haberlerimizin çalınmasını engellemiştik. Ancak sayıları her gün artan bu internet gazeteleri ile baş etmek gerçekten zor. Gazetemizde bu takibi yapan arkadaşlarımız vardır.

Gazeteciler Birliği öncülüğünde, Yenidüzen, Kıbrıs Postası ve Havadis gazetesindeki meslektaşlarımızın başlattığı ve bize de teklif ettiği işbirliğine olumlu cevap verdik. Gazete olarak yürüttüğümüz bir mücadele vardı, bunu diğer gazetelerle gücümüzü birleştirerek sürdürmeyi uygun bulduk. Kurumsal Medya ve İnternet Gazeteciliği Komitesi'nin kurulmasına destek verdik, bu oluşum içinde biz de yer aldık.

Kurumsal Medya ve İnternet Gazeteciliği Komitesi, faydalı ve de gerekli bir yapıdır. İnternet ortamındaki hırsızlıkla mücadele şarttır. Komitenin de katkısıyla hırsızlığı ne kadar engellersek ve ne kadar çok internet gazetesi için caydırıcı olursak, bizim için o kadar iyidir. Emek sömürüsü ile mücadelede başka bir boyuta geçtiğimiz doğrudur. “Haberlerimizi çalıyorlar ama ne yapalım?” pasif anlayışından, “Kimse haberimizi çalamaz, hesabını sorarız” anlayışına geçtik. Biz bu haberleri yapmak için emek ve para harcıyoruz. Muhabir istihdam ediyoruz, muhabir haberi yapabilmek için bazen günlerce uğraşılıyor, habere ulaşmak, ortaya çıkarmak için masraf yapıyoruz. Bir haber için, kağıda düşene kadar yoğun emek ve para harcıyor. Birisinin oturduğu yerde iki tuşla hiçbir emek harcamadan, telif ödemedi haberimizi çalması gerçekten moral bozucudur. Haberimizi çalarak, bizim o haberle yapacağımız etkiyi, belki de daha fazla gazete satmamızı, ya da kendi internet sayfamızda daha çok tıklanma şan-

sımızı elimizden almış ya da engellemiş oluyorlar. Bu gerçekten katlanılacak bir durum değildir.

Devletin yapacağı bazı yasalarla ve bu işi yapan kişilerin de hırsızlık yapmayacak bir kültüre ulaşmasıyla umarım söz konusu sorunu kısa süre sonra yaşamayız.

Reşat: Kurumsal Medya ve İnternet Gazeteciliği Komitesi benim de aralarında olduğum birkaç gazeteci ile yola çıktı, sonra kısa bir süre içerisinde gerçekten gaillesi gazetecilik yapmak ve medyanın kurumsallaşmasını sağlamak olan meslektaşlarla güçlendi.

Daha sonra daha kurumsal olmak ve meslektaşlarımız arasında daha da etkili olabilmek için Gazeteciler Birliği çatısı altına girildi. Bu noktada Gazeteciler Birliği Başkanı Sami Özuslu'ya ve yönetimine teşekkür etmek lazım.

Biz gazeteciler, özellikle özel sektörde bu mesleği icra edenler sürekli olarak patronların emeğimizin karşılığını tam olarak vermediği, çalışma koşullarının ağırlığından şikayet eder, emeğimizin sömürüldüğünden dem vurduk yıllarca. Ancak dijital yayıncılığın ya da diğer adıyla yeni medyanın ortaya çıkışıyla bu emek sömürüsü patron-gazeteci sarmalından çıkıp, gazeteci-gazeteci düzlemine vardı. Bir de baktık ki, gazeteci bir başka gazetecinin emeğini sömürüyor hale geldi. Şöyle ki, günlerce uğraşarak, biriktirmesi yıllar süren kaynaklara ulaşarak elde edilen bilgilerle yapılan haberler, yayımlanır yayımlanmaz, bir başka kurum ya da gazeteci tarafından noktası virgülüne dokunmadan kopyalanabiliyor ve 5-10 dakika içerisinde hiç emek vermeyen masraf etmeyen bir başka kurum tarafından yayına sokulabiliyor. Bu hem emeği ve birikimi ile bir özel haberi oluşturan meslektaşlarımızın moral motivasyonunu yok ediyor, hem de haber üretimi

Ali BATURAY

için olanak yaratan, masraf gören yayın kuruluşunun, “artık nasıl olsa çalınacak” düşüncesiyle bu masraf görmek ve olanak sağlamak dürtüsünü ortadan kaldırıyor.

Sürecin hâlâ çok başındayız ancak pilot davalar açılarak Telif Hakları Yasası tahtında bazı haber çalan yayın kuruluşları ile ilgili ara emirleri mahkeme yoluyla alındı. Bu aslında bir dönüm noktası oldu ve haber çalınması pervasızlığı büyük ölçüde ortadan kalktı ya da hatırı sayılır bir oranda geriledi. Şimdi bundan sonraki adımı ise kriterler koyup özellikle internet yayıncılığı bağlamında hangilerinin gazete, hangilerinin ise iş ola, ya da farklı amaçlar için gazete kılığında yayın yapan tek kişilik organizasyonlar olduğunu birbirinden ayırmak ve ona göre muamele yapmak olarak görüyorum.

Süreç beklediğimden hızlı ve verimli geçti diyebilirim ancak medyanın dijital çağa ayak uydurması ve transformasyonunun sağlanması için halen yürünecek çok yol var diye düşünüyorum.

Soru: Özellikle internet ve dijital gazeteciliğin ülkemizde de son yıllarda gelişmesiyle yazılı basın ile dijital basın arasındaki farkı nasıl tanımlarsınız?

Mutluyakalı: Geleneksel basılı gazeteler ile internet haber siteleri, aslında farklı mecraları anlatıyor. Meselelerin aslı, gazeteciliktir. Yani bir haber merkezine, gazeteci takımına, haber üretimine sahip olmadan hareket edemezsiniz. Yazar ekibiniz güçlü, donanımlı, bilgili ve özgür değilse; özel ve özgün haber üretilmez, en önemlisi de bir gazeteci takımınız yoksa basılı ya da internet fark etmez! Öyle bir anlayış gelişti ki, internet medyası “gazeteci olmadan gazetecilik” yapacak. Yok! Yapamaz! Saçmalar. Pek çoğu da öyle yapıyor. Her iki mecranın, yani geleneksel basılı gazete ile dijital basının kendine göre avantajları ve dezavantajları vardır. Örneğin, geleneksel basılı gazeteler çok daha derli toplu bilgi paylaşırlar. Araştırma haberler öne çıkar, röportajlar, yorumlar daha fazladır. İnternet medyasında ise hız ve akışkanlık vardır. Zamandan ve mekandan bağımsız, her

an, her yerdedir. Ertesi günü beklemeye gerek yoktur. Çok daha yaygındır. Dünyanın dört bir yanına, her eve, her insana erişim fırsatı vardır. Geleneksel basılı gazeteler ile internet gazetelerini birbirine rakip ya da ayrı görmek gerekmiyor. Hepsi, gazetecilik içerisinde bir bütünü oluşturuyor. Hepsi, bir gazetenin farklı üretim mecralarını yansıtıyor.

Baturay: Tüm dünyada geleneksel gazetecilik ile internet gazeteciliği karşılaştırılıyor ve tartışılıyor. İnternet gazeteciliğinin ya da yeni medyanın, geleneksel gazeteciliği, yani kağıda basılı gazeteleri ne zaman yok edeceğinin hesapları yapılıyor. İnternet gazeteciliği ya da yeni medya gerçekten de geleneksel gazeteciliğe çok büyük darbe vurdu ama onu yok edebileceğini düşünmüyorum.

Çağımız, hız, çabukluk çağıdır... İnsanlar olayları ellerindeki telefonlardan anlık takip ediyor. Anında haberleri alabilme olanağı olduğu için beklemek, hele de ertesi günü beklemek istemiyor. Bu nedenle web sayfalarından, haber portallarından, sosyal medyadan anında gelen haberleri takip ediyorlar. İnternet ortamındaki gazeteler anında haberleri verdiği için geleneksel gazeteciliğin üzerinde büyük bir baskı oluşturmuş oluyorlar. Gün boyu birçok haberi, elindeki telefonundan, tabletinden, bilgisayarından ve televizyondan takip eden bir kişi, ertesi gün stanttaki gazetenin ön sayfasında hep aynı haberleri görürse onu satın almaz. “Ben bunları dün hep telefonumdan takip ettim” diyen bir okuyucu, para verip gazete almaz.

İşte bu nedenle kağıda basılı gazeteler, her gün ön sayfalarını yepyeni ve daha önce hiçbir yerde çıkmamış özel, orijinal haberlerle donatmak zorundadır. Ya da bir gün önce internet gazetelerinde, sosyal medyada dolaşan haberlerin başka yönünü yapmalıdır. Daha ilgi çekici, daha özel haberler yapmazsa, geleneksel gazeteler satış yapamaz.

Kağıda basılı gazetelerin, tüm uğraşlarına rağmen tirajları sistemli bir şekilde düşmektedir. Geleneksel gazeteler, okuyucuyu tutmak için artık çok farklı şeyler denemek zorundadır.

İnternet ortamından, sosyal medya aracılığıyla yapılan habercilik, kısa sürede insanların elinden düşürmediği telefonlar aracılığıyla onlara ulaşıyor, anında hem de... Geleneksel medyanın bu hızlı habercilikle rekabeti hiç de kolay değildir. Özellikle gençler geleneksel medya yerine internet ortamını tercih ediyor.

Tabii ki internet ortamında hızla yapılan haberlerde çok fazla hata vardır. “İlk önce ben vereyim” anlayışıyla büyük hatalar olmaktadır. İnternet ortamında etik kurallara uymayanlar çoğunluktadır, buralarda çok fazla

yalan, yanlış haber yer almaktadır. İnternet ortamında da kişilerin seçici olması gerekiyor aksi takdirde bataklıkta düşmüş gibi, çok yanıltıcı ya da dehşete düşürücü şeylere karşılaşmak mümkündür.

Reşat: Gazetenin hazırlanması, mizanpajının yapılması ve matbaaya gönderilip basılması sonrasında ortaya çıkan şey bir sanat ederi gibidir. Farklı bir tadı vardır. Ancak dijital daha tüketime yönelik bir medya türüdür. Dijital medyanın saati yoktur günün herhangi bir saatinde anlık olarak haberler geçilebilir ve gelişmeler yaşandıkça güncellemeler yapılabilir. Basılı medyada matbaa saati gelip çattı mı, o ana kadar birikenleri okuyucuya aktarmaktan başka çareniz yoktur ve geri dönüşü de yoktur. Dijital çağda gazetelerde basılan haberler okuyucu ile bulunduğu ana kadar çoktan eski haber kategorisine düşer ve dijital medyada yüzlerce gelişme onları eskitir.

Soru: Dijital basının yazılı basına göre bir avantajının olduğunu düşünür müsünüz?

Mutluyakalı: Elbette pek çok avantajı vardır ancak birbirine rakip ya da ayrı görmüyorum. En fazla okunan internet gazeteleri, yine en önemli ve geleneksel gazetelerin dijital sayfalarıdır. Çünkü aslolan “gazetecilik omurgası”dır. Bu omurga dijital sayfa ya da kağıt değildir; iyi gazetecidir, iyi yazardır, araştırmacı gazeteciliktir, evrensel ve etik değerlerdir.

Baturay: Yukarıdaki soruya cevap verirken aslında bu sorunun da cevabını verdim. Tabii ki dijital basının avantajları vardır, hatta daha fazladır. Bir kere cep telefonu kimsenin elinden düşmemektedir ve insanların bir parçası olan bu telefonda yayın yapmak büyük bir avantajdır. Hız çağında, anında habere ulaşmak isteyen insanlar, bunu fazlasıyla dijital basında bulabiliyor. Anında videolarla, fotoğraflarla, hatta canlı olarak izliyor. Bir gün sonra haber veren geleneksel gazetelere göre tabii ki dijitalin artışı fazladır.

Geleneksel gazeteler, daha önce duyulmamış yeni haberlerle, orijinal çalışmalarla, hazırlanacak dosyalarla rekabet etmek zorunda kalıyor. Kağıda basılı gazeteler, dijital ortama göre daha derli toplu sunulabilecek, arşiv nitelikli dizi haberlerle, fotoğraf dosyalarıyla rekabet şansını artırmak zorundadır. Zaten tirajlar düşmektedir, bir şeyler yapılmazsa geleneksel gazetelerin tiraj kaybı artar ve ayakta durmaları güçleşir. Bir de geleneksel medya ile dijital medyayı harmanlayıp, birbirini destekler nitelikte çalışmalar da yapılabilir.

Geleneksel medya için hiçbir şey yapılmadığında, bu kez sponsorlar aracılığıyla ayakta durma yöntemi benimsenir. Bu da o sponsorların istediğini yapma, bir yerlere kanalize olma, objektiflikten uzaklaşma demektir ki istenen

bir durum değildir. Ülkemizde az tirajlı bazı gazeteler bu yöntemle çıkmaktadır. Bazı şirketlerin istekleri ve onların haberlerini televizyonların sabah programlarında okunması için ön sayfada yayımlama yöntemli gazetecilik, sürdürülebilir değildir.

Rasih REŞAT

Reşat: Yazılı basın yavaş yavaş yerini dijital yayıncılığa bırakıyor gerçeği belki de konvansiyonel gazetecilik ile mesleğe başlayan bizim jenerasyon için üzücüdür. Hatta zaman zaman dünyanın sonunun yaklaşmakta olduğunu dahi düşündüğümüz olmuştur. Ancak bu çağa ayak uydurmak ve teknolojinin bize verdiği hızlı haber, anında haber prensipleri ile anında okuyucunun doğrudan cebine ya da masasının üstüne ulaşmak, gazetecinin görev tanımları arasına yerleşmiş oldu bu süreç içerisinde.

Evet bazen haberi doğrulamak, teyit mekanizması bu hızlı çağda zaman zaman akamete uğrayabiliyor ancak bu yarışa sosyal medyanın dahil olması ile daha da hızlandığını söylemek yanlış olmaz. Basılı medya ile dijital medya arasındaki ilişkiyi zaman zaman fotoğraf ile yağlı boya tablo ilişkisine benzetirim. Fotoğraf çok hızlı ve neredeyse anında sonuç verir. Enformasyon adına doyurucudur ve olayı anlık olarak doğru bir şekilde aktarma yetisine sahiptir. Buna karşılık yağlı boya tablosu zaman alır. Emek ister. Sanat ve sanatçı olmayı gerektirir ve tamamlandığı zaman da tadına doyum olmaz. Farklı bir haz verir. Ve haliyle de çok daha kıymetlidir.

Soru: Çalıntı haber ve emek sömürüsü noktasında Kurumsal Medya ve İnternet Gazeteciliği Komitesi adı altında başlatılan yargı mücadelesinin özgün haberlerin korunmasına ne gibi katkılar sağlayabilir?

Mutluyakalı: “İnternet gazeteciliği”ne yönelik yeni

medya sürecini saygıyla selamlarken, asalak ya da çalıntı haberlerle kirlilik yaratanları onaylamamız mümkün değildir. Gazetecilerin günler ya da saatlerce süren araştırma ve uğraşlar sonrası hazırladıkları haberlerin, yayımlandıktan dakikalar sonra bir başka internet sitesinde noktası virgülsüz hatta hatalarına varıncaya kadar kopyalanıp yayınlanmasını tarif edecek tek kelime hırsızlıktır. O nedenle bu mücadele mutlaka özel haberi korumalı, üretenin emeğine saygıyı herkese öğretmelidir. Bu süreç bir caydırıcılık getirmek için başlatılmıştır.

Baturay: Diğer sorulara cevap verirken aslında bu konuya kısım değindim. İlk soruda da dediğim gibi biz KIBRIS gazetesi olarak söz konusu oluşum hayat bulmadan da birçok ara emri aldık ve haberlerimizin çalınmasını engelledik. Şimdi birkaç gazete bir çatı altında, güç birliği yaparak daha fazla internet gazetesinin haber çalınmasını engelleyeceğiz. Bunun çalışmaları başladı...

Henüz biz kendi haberimizi, kendi internet sayfamızda kullanmadan, gazeteden alıp yayınlayan internet gazetelerini bir bir durdurduk. Gerekli yasalar olmasa da mevcut yasalarla şartları zorlayıp, hırsızlığı engelliyoruz. Emek ve para harcayıp yaptığımız haberlerimizin çalınması hem moralimizi bozmakta hem de başkalarının bundan haksız kazanç elde etmesini sağlamaktadır. Haberimizi çalan bazı kesimler, “altında kimden aldığımızı belirtiyoruz, yani kaynak gösteriyoruz” diyor. Biz hiçbir şekilde çalınmasını istemiyoruz, almayın, kaynak da göstermeyin. Çok kısa bilgi ile web sayfamıza yönlendirme tekniğine bile karşıyız biz. Haberimizin en başta kağıtta okunmasını istiyoruz, bu konuda kararlıyız.

Eğer çok önemli bir devlet adamıyla konuşmuşsak, haberini yapmışsak, çok önemli şeyler söyleyince, ona bir şey demiyorum, herkes bizden alıntı yapabilir. Böyle haberlerle ilgili tüm dünyada alıntı yapılır. Böyle alıntılar bir gazete için prestij de sayılır ama yok da her haberimizi, mahkeme haberinden tutun da özel röportajlarımıza, dosya haberlerimize kadar her şeyimizi çalsınlar... “Yok artık” dedirtecek kadar her haberimizi çalışıyorlar, buna katlanmamız, tahammül göstermemiz mümkün değildir.

Soru: Gazeteciler Birliği'nin attığı bu adımın sonraki dönemde ileriye götürülmesi noktasında sizce ne gibi adımlar atılmalı?

Mutluyakalı: Künyesi, sahibi, yönetimi özetle hiçbir iletişim bilgisi ya da kurumsal ekibi olmayan gazeteler, gazetecisiz gazeteler bu alanda yer almamalıdır. Ne internette, ne geleneksel basılı halde! Ajandası “gazetecilik disiplinleri” dışında tefecilik, tehdit, şantaj, iş takipçiliği olan gazetelere de geçit vermemeliyiz. Türk Ajansı Kıbrıs'ın ürettiği içeriğin eline şifre geçiren herkes tarafından gelişigüzel kullanılmasının önüne geçilmesi de şarttır.

Umarım, basın özgürlüğünü tehdit etmemek kaydıyla, Bilişim Yasası da bu alana belirli bir disiplin getirecektir. Hükümet, telif hakkı ile ilgili mevzuatın çağdaş hale getirilmesi ayrıca Bilişim Yasası'nın basın özgürlüğüne halel getirmeden telif haklarını ve emek sömürsünü engelleyecek şekilde yaşama geçmesi için çalışmalar yapması önemlidir.

Baturay: Oluşum içindeki gazeteler ve gazeteciler kararlılığını sürdürmeli ve 4-5 gazeteyle sınırlı kalmayıp, mücadeleden gazetesiz çoğalmalı. Diğer gazetecilik örgütüyle de bir araya gelinip, bu ortak sorunla ilgili işbirliği yapılabilir. Komitenin belirlediği bazı kurallar vardır. Bunlar genişletilerek, hükümetin yapmayı planladığı yasalara ışık tutmalı, bunlardan yararlanılmalı. Yapılan düzenlemelerle haber çalmanın ciddi cezaları olmalıdır.

Devletin ilgili birimleri, gazetecilik örgütlerinin de yardımıyla tüm dijital basın temsilcileriyle bir araya gelinmeli ve onlar için eğitim çalışmaları yapılmalıdır. Dijital basında da gerçek gazetecilerin, ekmeğini bu işten çıkaranların çalışması sağlanmalıdır. Özgürlüğü kısıtlayıcı değil ama başkalarının haklarına saygılı, etik kurallara uyan, kaliteli işler çıkaran, çalan değil kendi haberlerini üreten bir dijital basın sağlanmalıdır. Geleceğin gazetecilerinin adresi dijital basın olacaksa orasının düzgün bir hale gelmesi şarttır.

Reşat: Dijital medya basılı medyanın yerini aldığı gerçeğinden hareketle, dijital çağa ayak uydurmak, teknolojinin imkanlarını kullanırken gazetecilik prensiplerini bu imkanlarla harmanlayıp, hem hızlı hem de etik habercilik üzerine yoğunlaşmalı ve halkın haber alma hakkına hizmete devam edilmeli.

Bir başka ifadeyle medyanın dijitalleşme sürecinde hızdan başı dönüp dejenere olmasına izin verilmemeli. Bu görev de yine gazetecilere düşecek gibi görünüyor.

KARAVEZİRLER
Petrol

kaliteli hizmetin adresi

karavezirlerp@gmail.com

+90 392 232 50 50-51

Ercan Kavşağı, İskele Yolu,
Cihangir, LEFKOŞA

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Çeler:

“Sektörde sendikalaşmanın önünü açacağız”

Ayşe GÜLER
ayseguler@live.com

Medya sektörünün “nefes” almasını sağlayacak, kangrenleşen sorunları çözerek, sendikalaşmanın önünü açacak çalışmalarda son aşamaya gelindi.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Zeki Çeler, Temmuz ayı içerisinde hayata geçirecekleri Teşvik Prim Sistemi Tüzüğü ile medya sektöründeki KKTC vatandaşı çalışanların tümünün yatırımlarının bakanlık tarafından yatırılacağını açıkladı.

Çeler, tüzük ile birlikte sektörde çalışacak stajyerlere de maaş ödemesi yapılacağını, bu ödemenin büyük bir bölümünü bakanlığın karşılayacağını söyledi.

Tüzükten yararlanmak isteyen medya kuruluşlarının, çalışanlarının yatırımlarını gerçek maaş üzerinden yapmaları gerektiğini vurgulayan Çeler, bununla birlikte tüm personelin toplu iş sözleşmesi imzalayarak, Basın-Sen’e üye olması şartı aranacağını da ifade etti.

Çeler, bu çalışma dışında yayım hayatına 1942’de başlayan, Kıbrıs Türk Halkının Özgürlük Mücadelesi Lideri Dr. Fazıl Küçük tarafından kurulan HALKIN SESİ Gazetesi ile ilgili de Hükümet olarak adım atma

hazırlığında olduklarını söyleyerek, “Bu gazete için hem toplum hem de Hükümet olarak ciddi adım atmamız gerekiyor. HALKIN SESİ, tarihimizdir, mirasımızdır, sahip çıkmamız gerektiğini düşünüyorum.” dedi.

Medyada “kangrenleşen” sorunlar, uzun süredir tartışılıyor. Çalışma Bakanlığı’nın medyadaki sorunlarla ilgili tespiti nedir?

“Birkaç problem var... Geçtiğimiz haftalarda hemen hemen tüm medya kuruluşlarıyla bir araya geldik. Basına duyurmadık. Çünkü yapmamız gereken bir görevdi, onun da layığıyla yapılabilmesi için önce kendi aramızda toplandık. Yeni dönemde ne yapabiliriz noktasını konuştuk. Fark ettiğimiz, gözlemlediğimiz, bakanlığa ulaşan şikayet ya da yardım taleplerinin belli konuları toparladık. Medyanın daha iyi şartlarda, çalışma barışı içerisinde olması için bir takım çalışmalar yapıyoruz. Özellikle maddi konularda yaşadıkları sıkıntıların ortadan kalkması için nasıl adımlar atabileceğimizi konuştuk.

Aslında sorunların sebepleri de bellidir. Kıbrıs’ın kuzeyi ne yazık ki tanınmıyor. Ülkede bulunan ürünlerin hemen hemen birçoğu Türkiye’den geliyor. Bu ürünlerin reklamları da Türkiye kanalları üzerinden yapılıyor. Biz de bu reklamları yalnızca izliyoruz. Ülkedeki medya sektörü ise bundan yararlanamıyor. Şu anda

Türkiye ile bu konuda bir çalışma yapılıyor. Belki de ayrı bir fon oluşturularak, medyaya da kaynak aktarımı yapılması konuşuluyor.

Medya sektöründe gerçek maaş üzerinden yatırımlar yapılmıyor, iş sağlığı ve güvenliğinde risk ödenekleri bulunmuyor. Gazetecilerin yatırımlarının da yapılmaması, iş güvencelerinin bulunmaması, patronun iki dudağı arasında olmaları sektördeki en büyük sıkıntılar arasında...

Öte yandan ekonomik sıkıntılar nedeniyle de kimi noktalarda; ‘özgür haber’ yapma konusunda da sorun yaşıyorlar.”

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Zeki Çeler, Temmuz ayı içerisinde hayata geçirecekleri Teşvik Prim Sistemi Tüzüğü ile medya sektöründeki KKTC vatandaşı çalışanların tümünün yatırımlarının bakanlık tarafından yatırılacağını açıkladı

Peki bu sorunlar nasıl çözülecek, Bakanlık nasıl bir adım atacak?

“İstihdam teşvik sisteminden yararlanması için ilk olarak basınla iş birliği yapmayı düşündük. Hazırladığımız Teşvik Prim Sistemi Tüzüğü’nü, medya kuruluşlarıyla paylaştık. Onların da görüşlerini alıp, seçim sonrasında adım atacağız. Tüzük hayata geçtiğinde; medyadaki KKTC vatandaşı olan çalışanların tümünün yatırımları bakanlık tarafından yatırılacak. Ayrıca basındaki eksik eleman sıkıntısının önüne geçmek için üniversitelerin İletişim Fakülteleri’nde okuyan öğrencileri stajyer alınanların maaşlarının büyük kısmını bakanlık karşılayacak, yatırımı da bizim tarafımızdan yapılacak. Aslında medyadaki kuruluşlara birer personel istihdam etmiş olacağız. Bu durum yalnızca yaz aylarını kapsamayacak. Öğrenciler, eğitim aldıkları süre boyunca da part-time olarak çalıştığı sürece de uygulama devam edecek. Böylelikle gençlere istihdam olanağı sağlayıp, tecrübe kazandırırken, sektördeki iş yükü ile ekonomik sıkıntının azaltılması yönünde adım atmış olacağız. Tüm bunlardan yararlanmak isteyen medya kuruluşlarının çalışanlarının yatırımlarını gerçek maaş üzerinden yapmaları, bir de tüm personelinin toplu iş sözleşmesi imzalaması, Basın-Sen’e üye olması gerekiyor. Böylelikle sektörde örgütlenmenin önünü açmış olacağız. Ne yazık ki sektörde gerçek yatırım üzerinden maaş yatırım yapılmıyor. Neredeyse hiçbirinde... Biz bunu da hayata geçireceğiz. Böylelikle de çalışanların maaşları da otomatik artış olacak. Sektör patronları, bu iyi niyet karşılığında hem geriye dönük borçlarını ödeyecek hem de çalışanlarına artış yapacak.”

Medya sektöründe yatırımlar gerçek maaş üzerinden yatırımlar yapılmıyor, iş sağlığı ve güvenliğinde risk ödenekleri bulunmuyor. Gazetecilerin yatırımlarının da yapılmaması, iş güvencelerinin bulunmaması, patronun iki dudağı arasında olmaları sektördeki en büyük sıkıntılar arasında...

Bu uygulamanın belli bir süresi olacak mı?

“Bu bir siyasi düşüncedir. Uygulama hayata geçtiğinde olumlu yansıma olursa, bizden sonrakilerin de devam ettireceğine inanıyorum. Teşviki yapmakla ilgili maddi sıkıntımız yok, kaynağımız var.”

Uygulamaya gireceği konuşulan çalışmalar çok güzel... Şunu da sormak istiyorum, Çalışma Bakanlığı’nın bugüne kadar böyle çalışma yapması bu kadar zor muydu? Medyaya öncelik vermenizdeki neden nedir?

“Vizyon önemlidir... Beni bu uygulamaya en çok iten, medya sektöründe şu anda bizim

jenerasyonun bulunmasıdır. Belediye başkanlığına aday olduğum dönemde, medyada yer aldığım da çalışanların hepsi gençti, hepsi arkadaşım... Programlara çıktığımda bana yardımcı olurlar, fikir sunarlardı. Milletvekili seçimine gelene kadar televizyon programlarına çıkmaya devam etmem, sürecin devam etmesi, medya çalışanları ile aramda samimi bir bağ kurdu. Onlar da ben de aynı samimiyeti yakaladık. Ben de özel sektörden geldim. Çalışma Bakanı olduğumda da bu sıkıntıları aşmak istedim. Basın ne kadar özgür, çalışanlar ne kadar iş barışı içerisinde çalışırsa toplumun da o kadar doğru ve özgür şekilde bilgilendirildiğini düşünüyorum. Siyasi irade gerektirirdi, hem partimden hem de Hükümet’ten aldığım destekle ilk adımı medya için attım. Bir de şöyle bir durum var; özel sektör

işverenleri toplu iş sözleşmelerini, sendikalaşmayı ya da örgütlenmeyi 'öcü' olarak görüyor. Haklı yanları da var, haksız yanları da... Biz diyalog yoluyla, teşviklerle bu adımı birlikte atacağımızı onlara anlatabilmenin de en önemli yolu basındı. Basın sektöründe başarılı olursak diğer sektörlerde de ciddi katkı sağlayacaktır."

Peki, denetim ayağı nasıl hayata geçecek?

"Bu konuda sıkıntı yaşıyoruz. 1977'den beridir

değişmeyen bir teşkilat şemamız var. Müfettiş ve denetmenlerle elimizden geleni yapacağız. Bunu ilk olarak inşaat sektöründe başardık. Teşkilat şemamızın değişmesiyle denetimler daha da artacaktır."

Ekonomik sıkıntılar nedeniyle de kimi noktalarda; 'özgür haber' yapma konusunda da sorun yaşıyorlar.

Medyayı etkin denetim, sıkı takip bekliyor.

Tüm bu adımları atarken, medya patronlarını karşınıza alacağınızı düşündünüz mü? Yakın zamanda açıklanan bir Ombudsman raporu var, bu raporu ihbar kabul edecek misiniz?

"Medya çok önemli bir güç. Ama yapılması planlanan adımlar, medya ile karşı karşıya gelmemi gerektirmiyor. Aksine medya ile bizi yakınlaştıracak adımlar atıyoruz. Bu nedenle ne çekincem ne de korkum var. Sıkıntılar zaten ortada. Teşvikler sayesinde hem bakanlıkla hem

de kendi iç barışlarını sağlamış olacağız. Özellikle bazı kurumların bu konuda inadı, ısrarı olursa da biz de gereğini yapacağız. Ombudsman raporu ile ilgili de harekete geçeceğiz, zaten bilinen şeyleri içeriyor. Şunun altını bir kez daha çizmek isterim; vereceğimiz teşviklerden yararlanmak isteyenlerin o raporda belirtilen eksikleri yapması gerekiyor. Ama özellikle HALKIN SESİ Gazetesi için de bir şeyler söylemek istiyorum.

Bu gazete için hem toplum hem de Hükümet olarak ciddi adım atmamız gerekiyor. HALKIN SESİ, tarihimizdir, mirasımızdır, sahip çıkmamız gerektiğini düşünüyorum. Bu konuda Bakanlar Kurulu'nda da birkaç kez konuşuldu."

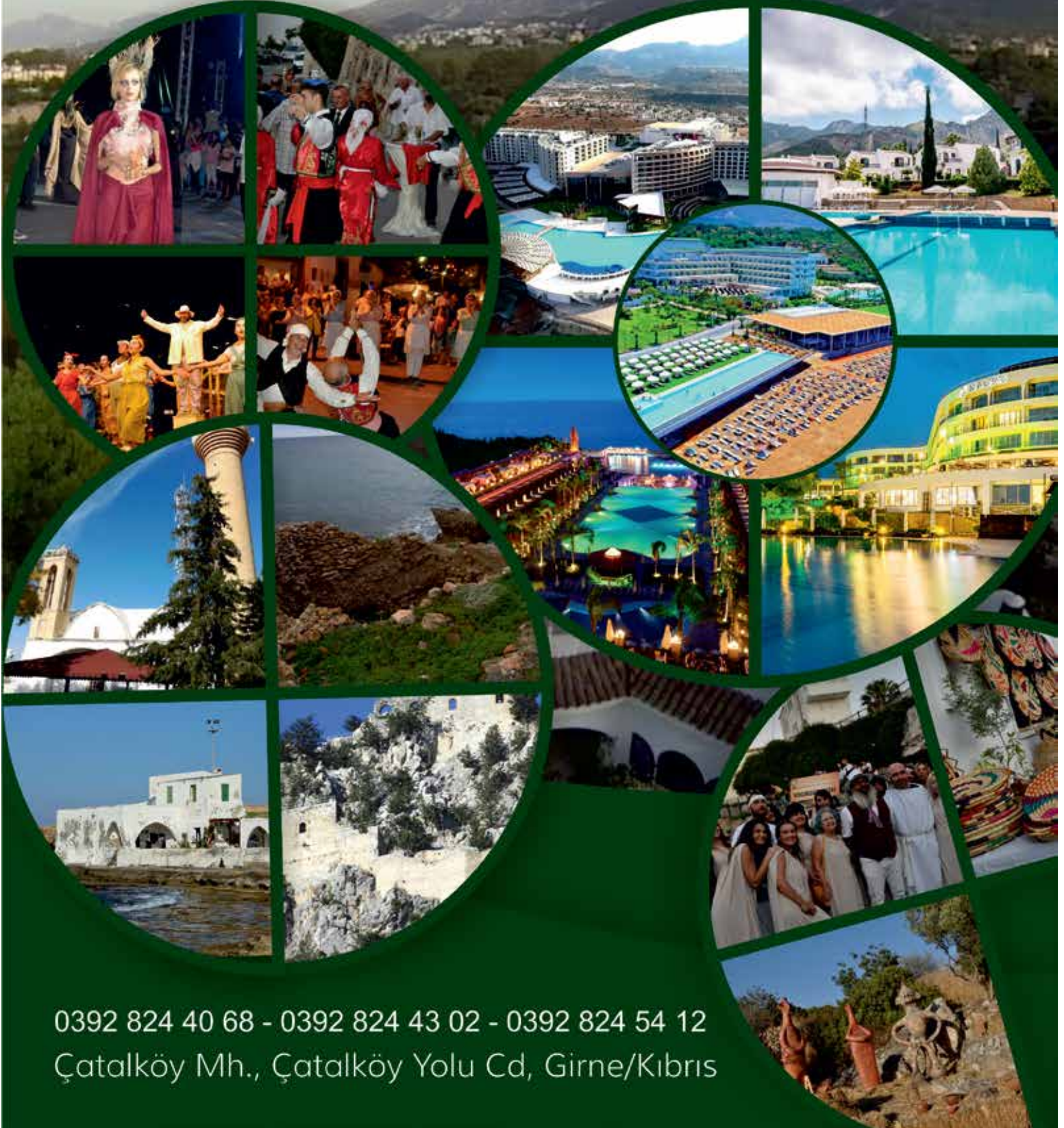
Son olarak medya çalışanlarına nasıl bir mesaj vermek istersiniz?

"Sektördeki sorunları çözmek için elimizden geleni yapacağız. Bu konuda kimsenin kafasında soru işareti kalmamasın. Sektörün tüm taraflarıyla istişare içerisinde yapıyoruz, başaracağımıza da inanıyorum. Basın İş Yasası gerçek anlamda uygulanabilir olacak. Basından da tek ricam; sorumlu habercilik anlayışı ile hareket etmeleridir."

ÇATALKÖY BELEDİYESİ

0392 824 40 68 - 0392 824 43 02 - 0392 824 54 12

Çatalköy Mh., Çatalköy Yolu Cd, Girne/Kıbrıs

Yalan haber yeni değil

Fezile A. ÖKSÜZ
fezilatuf@yahoo.com

“Sahte Haber” terimi, iki yıl öncesine kadar bilinmeyen bir terim olsa da basında yalan haber yeni bir şey değil. Tarihin her döneminde kamuoyunu yanıltmaya yönelik yazılar olmuştur. Ancak dezenformasyon, sosyal medya algoritmaları ve reklamcılık sisteminin işbirliği sonucunda çok tehlikeli bir noktaya ulaştı.

Sahte haberin internetten önce yayılıp, daha geniş kitlelere ulaşması basın düzenleyicileri, yasal önlemler ve haber merkezlerindeki editöryal kontrolden dolayı çok sık rastlanan bir şey değildi ancak devlet, hükümet ve güçlü kişilerin bilgiyi silah gibi kullanarak, güçlerini pekiştirmek ve muhaliflerini bastırmak çok eskilere dayanıyor.

Son savaşında dezenformasyon kampanyası yürüterek, zaferini garanti eden Oktavianus, Marcus Antonius’a karşı giriştiği bu savaşta kendisini daha az otokratik, Antonius’u ise kötü adam olarak göstermek için politik hileye başvurmuştu.

Özellikle savaş zamanları ve faşist rejimlerde etkili olan propaganda ölçekleri ve ikna yöntemleri kitle iletişim araçlarının ulaştığı nokta sayesinde daha da gelişip güçlendiği 20. yüzyılda sosyal medya, sahte ve gerçek haberler arasında ayırım yapabilmeyi zorlaştırdı. Özellikle sosyal medyanın hızla büyümesi sahte haberi daha az kontrol edilebilir ve daha çok sansasyonel hale getirdi.

Haber olsun olmasın, her türlü sahte paylaşım için kullanılan “sahte haber” teriminin, siyasilerin kendileriyle

aynı görüşte olmayan gazetecilik içeriklerini etkisiz hale getirmek ve bağımsız medyaya sadırmak amacıyla kullanılan bir alet konumuna geldi.

“Sahte Haber” 2017’yle özdeşleşen bir terim olabilir ancak dezenformasyona karşı verilen savaş sona erecek gibi değil.

~*~*~

İnternette önce bilginin dağıtımı oldukça pahalı ve güven inşa etmek çok uzun yıllar alıyordu. Toplumlar geleneksel olarak haberlerini güvenilir kaynaklardan, gazetelerden ve medyadan alırdı. Haberin ne olduğu, unsurları ve medyanın tanımı çok daha kolaydı.

İnternetle beraber bilginin ve haberin, herhangi bir editöryal standart aranmadan yayınlanması, paylaşılması ve tüketilmesi çok farklı bir boyuta ulaştı. Sosyal medyadaki yükseliş, demokrasilerde sahte haberin yayılmasını önleyen birçok sınırın kalmasına neden oldu. Özellikle isteyen herkesin bilgi yaratması ve yaymasına imkan tanındı. İnsanların büyük bir çoğunluğu artık haberleri, haberin ya da kaynağın güvenilir olup olmadığını anlamının zor olduğu sosyal medyadan ya da internet sitelerinden alıyor. Bilgi fazlalığı ve internetin nasıl işlediğine dair bilgi eksikliği sahte haber ve yanıltıcı yazıların çoğalmasına katkı yapıyor. Özellikle sosyal medyanın bu tip haber ve yazılara ulaşmada çok büyük bir rol oynuyor. Araştırmalar, sanal ortamdaki sahte haberlerin, gerçek haberlerden çok daha hızlı ve çok daha geniş bir alana yayıldığını gösteriyor. Sosyal medyanın yükselişi, yalan haberin yayılmasında en etkili unsur kabul ediliyor.

Facebook ve Twitter, bugüne kadar görülmemiş bir boyutta bilgi paylaşımına imkan sunarken, WordPress de isteyen herkesin çok kolay bir şekilde site kurmasına olanak sağlıyor. Kısacası, sahte haber yapılmasını engelleyen unsurlar ortadan kalkmış oldu. Facebook gibi siteler, kullanıcılara beğendikleri ve kabul etmeye eğilimli olduğu şeyleri gösterip, beğenmedikleri şeyleri saklayan ve “filtre balonları” olarak adlandırılan uygulamaları yaratmalarından dolayı eleştiriliyor. Birinin 2 milyar, diğerinin de 330 milyon kullanıcısı olan Facebook ve Twitter’de harcanan zaman göz önünde bulundurulduğunda, kullanıcıların asılsız haber ya da yalan bilgiye dayanan kampanyalarla karşılaşmaması imkansız gibi birey.

Trump başta olmak üzere birçok siyasinin saldırısı sonucunda geleneksel medyaya duyulan güven çok düştü.

Rekabet edebilmek için, büyük çoğunluğu ticari kaygılarla yasal düzenlemeleri ve geleneksel editöryal kontrolü göz ardı ederek “habercilik” yapan internet gazetelerini taklit etmeye başlayan bazı geleneksel medya araçlarının kaliteli gazetecilikten uzaklaşmasının da bu güven aşımında büyük etkisi var.

Sahte haberin etkileriyle karamsar değerlendirmelerin yanısıra, tarihinde hiç olmadığı kadar tehdit olsalar da kaliteli gazetecilik karşısında henüz zafer kazanmadığı inananlar da var. Tarih boyunca her türlü saldırıya maru kalan kaliteli gazetecilik ayakta kalmayı başardı. Araştırmalar, doğru, dürüst ve objektif haberlere verilen değer bunun göstergesi.

Sahte, kurgu haberde baş zanlı kabul edilen internet ve sosyal medyadaki demokratik ortam, çoğu zaman fikir özgürlüğünden çok insanları yönlendirmek, yanıltmak için kullanılıyor. Özellikle insanların büyük çoğunluğunun haber kaynağı olarak sosyal medyayı kullanması, birçok yayıncı ya da siyasinin bu durumu kendi lehlerine kullanması sonucunu doğuruyor. “Ne kadar tik o kadar çok reklam geliri” anlayışının hakim olduğu birçok haber sitesi sorumlu yayıncılıktan uzaklaşıp, yalan habere ya da gerçekle ilgisi olmayan başlıklar atma yolunu seçiyor.

2022’de gelişmiş ülkelerde gerçek bilgiden çok asılsız haberlerle karşılaşılacağı düşünülüyor. Bilgisayarların, sıradan insanların doğru bilgiyi ayırt etmede zorlanacağı oldukça ikna edici içerik üretebileceğinden “gerçeklik vertigosu” yaşanacağı tahmin ediliyor.

Sahte olduğunu nasıl anlarız?

Yalan/Sahte/Asılsız Haber, okuyucuları kandırmak amacıyla ya da yanlış bilgilendirme amacıyla yazılmış haber, makale ya da yazıdır.

Araştırmalara göre, yanlış ve asılsız bilgilere karşı direnmek oldukça zor çünkü eğlenceli, kolay ulaşılabilen ve insanların ön yargılarını pekiştiren haberler her zaman insanların iştahını kabartıyor. Böylece doğru bilgiyle aynı oranda dolaşıma çıkan yalan bilgi, insanların zaaflarından dolayı çok daha hızlı yayılıyor.

Genellikle bu haberlerle ya insanları etki altına almak ya da siyasi bir gündem yaratmak amaçlanıyor. Bu da sansasyonel, dürüst olamayan ve asılsız başlık kullanılarak, dikkat çekici olması ve yayılması sağlanarak yapılıyor. Tabi bu durumda ticari kâr elde eden internet siteleri yalan haberin yükselişindeki etkisi çok büyük.

Sahte ya da yönlendirici haberleri, yapılış amaçlarına göre değerlendirirsek “tık avcılığı” ilk sırada geliyor. Bu tip haberler, sitenin daha fazla ziyaretçi almasını, bunun sonucunda da daha fazla reklam geliri elde etmek amacıyla yapılıyor. Tabi tık alabilmek ve para kazanabilmek için çoğu kez sansasyonel, çoğu zaman da asılsız başlık kullanılıyor.

Ticari kaygı olmadan ve tamamıyla yalan olmayan haberlerde de sorumsuz bir şekilde sansasyonel başlık kullanılarak, okuyucuların yanlış yönlendirildiği durumlar da sözkonusu. Ve bu gibi haberler sadece başlığın ya da haberin küçük bir kısmının yer aldığı sosyal medyada çok hızlı yayıldığı için bilerek ya da bilmeyerek kamuoyu yanlış yönlendiriliyor.

“Propaganda” amaçlı yalan haberlerde kullanıcılar bilerek yanıltılarak, belli siyasi gündemler ya da yanlış görüşler empoze edilmeye çalışılıyor.

Birçok internet sitesi ve sosyal medya ise “eğlenmek” ya da “parodi” amaçlı yalan haber yayınlıyor. Bir de “civık gazetecilik” örnekleri var. Güvenilir kaynaklara dayanmayan,

yarım yamalak ya da hiç araştırılmadan yapılan haberler sözkonusu. Kullanıcıların internette yaptığı aramalara bakarak, ilgilendiği düşünülen konularla ilgili haberlerin pompalandığı sosyal medya ağları var.

İnsanların kendi düşünce ve inançlarını doğrulayan haberlere ilgi gösterdiği araştırmalarla ispatlanmış bir şey.

Sahte haberi belirlemek kolay değil. Stanford Üniversitesi’nde geçen yıl yapılan bir çalışmaya katılan öğrencilerin internet üzerindeki çeşitli materyalin yasal mı, sahte mi, yoksa para karşılığı yazıldığını belirlemede oldukça zorlandı.

Yürütülen birçok çalışma sonunda, yalan haberin nasıl belirlenebileceğine ilişkin şu yöntemler belirlendi:

- Öncelikle haberin kaynağı kontrol edilmeli. İnternet sitesi tanıdık mı? Güvenilir bir kaynak mı? Eğer tanıdık gelmiyorsa “hakkımızda” bölümüne girip, daha fazla bilgi edinin
- Sadece başlığa bakmayın. Yazının içeriğine de göz atın. Yalan haberlerde genelde sansasyonel başlık kullanılır
- Haberin, saygın, bilindik gazeteler ya da internet sitelerinde de yer alıp almadığını kontrol edin. Haberin içinde kaynak veriliyorsa varlığını ya da güvenilirliğini kontrol edin.
- Yalan haberde genellikle yanlış tarihler ya da değiştirilmiş takvimler kullanılıyor. Tabi yazının yayınlandığı tarihi de kontrol etmek gerekiyor. Eski mi, yoksa yeni yazılmış mı mutlaka bakmalı.
- Ve tabi ki sizin görüş ve inancınızın haber ya da yazıyı algılamanızı etkileyip etkilemediğini kontrol edeceksiniz.
- Bir de hiciv yazıları konusunda dikkatli olmak lazım. İnternet ortamında oldukça popüler olan bu sitelerde yer alan yazıların şaka mı yoksa parodi mi olduğu bazen pek anlaşılıyor. Bu nedenle sitenin bir hiciv sitesi olup olmadığını kontrol edin.

İnternette karşılaşılan haberlere güven yok

Reuters Enstitüsü'nün hazırladığı "Dijital Haber 2018 Raporu"na göre, sosyal medyadaki haberlere güven yüzde 23.

Eurobarometer'e göre sahte haberlerin demokrasi için bir tehdit olduğuna inananların oranı yüzde 83.

İnsanlar, internette karşılaştıkları bilgilerin doğruluğu konusunda endişe duyuyor. Sosyal medyadaki haberlere güven ise çok düşük. Oxford Üniversitesi Reuters Enstitüsü'nün internet üzerinden 37 ülkeden 74 bin kişiyle görüşerek hazırladığı Dijital Haber 2018 Raporu'na göre, internette karşılaşılan bilgilerin doğruluğu konusunda endişe duyanların oranı yüzde 54. Bu oran Türkiye'de yüzde 60, Brezilya'da yüzde 85, İspanya'da yüzde 69 ve ABD'de yüzde 64.

Habere güven oranının yüzde 44 olduğu anket sonuçlarına göre, kendi kullandıkları medya araçlarından alınan habere duyulan güven oranı ise yüzde 51.

Sosyal medyadaki haberlere güven yüzde 23 oranında. Türkiye'de ise bu oran yüzde 33. Yalnızca her üç kişiden biri sosyal medyadaki habere güvendiğini beyan etse de Türkiye bu konuda dünya ortalamasının üstünde. Ancak Türkiye'de internette karşılaştığı bilginin doğru olup olmadığı konusunda endişe duyanların oranı ise yüzde 60.

Türkiye'de haberlere güvenirim diyenlerin oranı yüzde 38; kendi takip ettiği habere güvenenlerin oranı ise yüzde 43. Türkiye, Malezya, Brezilya ve İspanya'nın ardından WhatsApp'ı haber almak için kullanan dördüncü ülke. Sorulara cevap veren her üç kişiden biri haberlere erişmek için WhatsApp kullandığını ifade ediyor. Türkiye, dezenformasyonda birinci Türkiye, son araştırmalara göre, dezenformasyon ve

yanıltıcı habere maruz kalan ülkelerin başında geliyor. Yetkililerle sorun yaşamak istemediği için görüşlerini herkese açık platformlarda dile getirmekten çekinen haber tüketicileri kamuya açık platformlarda fikir beyan etmek yerine WhatsApp gibi kapalı platformlara yöneliyor.

Türkiye'de kullanıcıların yalan ya da sahte haberle karşı karşıya kalma oranı yüzde 49. Türkiye'yi Avrupa ülkeleri arasında yüzde 44'le Yunanistan, yüzde 42'yle Macaristan, yüzde 38'le Romanya ve yüzde 36'yla Çekya takip etti. ABD'de ise bu oran yüzde 31 olarak belirlendi.

"Global Risk Raporu", sosyal medya üzerinden yayılan yanlış bilgileri "söndürülmesi imkansız dijital yangın" olarak niteliyor

Dezenformasyonun en az görüldüğü ülkeler ise Almanya, Danimarka, Hollanda ve İngiltere olarak tespit edildi.

Türkiye'de ankete katılanların yüzde 65'i görüşlerini herkese açık platformlarda dile getirmenin başını belaya sokacağını düşünüyor. Sebep ise "yetkililerle sorun yaşama" ihtimali. Türkiye'yi bu alanda yüzde 63 ile Vietnam, yüzde 57 ile Malezya ve yüzde 56 ile de Brezilya takip ediyor. Bu konuda en rahat hissedenler ise Norveç, ABD, İsveç ve Danimarka.

Eurobarometer 2018'den de kaygı çıktı Mart 2018'de açıklanan Sahte Haber ve Internet Üzerinden Yapılan Dezenformasyona İlişkin Eurobarometer sonuçlarına göre, telefonla görüşülen 26 bin Avrupalı'nın internet üzerinden yayılan sahte haberlerle ilgili çok açık bir kaygı taşıyor.

Sahte Haber'in AB'da çok hızlı yayıldığı ve katılımcıların yüzde 83'ünün sahte haberlerin demokrasi için bir tehdit olduğuna inanıyor. Geleneksel medyanın en güvenli haber kaynağı kabul edildiği sonucunun çıktığı araştırmada katılımcıların yüzde 37'si hergün

sahte haberle karşı karşıya kaldığını düşünüyor. Katılımcıların yüzde 85'i haberi bir problem, yüzde 83'ü ise genel olarak bir demokrasi sorunu olarak görüyor. Ve katılımcılar, yalan haberin yayılmasının engellenmesi

görevinin, gazeteciler, yerel yöneticiler ve medya yöneticilerinin olduğuna inanıyor.

Global tehlike

Dünya Ekonomik Formu'nun (WEF) 2013'te yayımladığı "Global Risk Raporu"nda, sosyal medya üzerinden yayılan yanlış bilgileri "söndürülmesi imkansız dijital yangın" olarak niteliyor.

WEF'in 2017 raporunda ise konuya ilişkin araştırmaya

katılanların yüzde 64'ünün, sahte haberlerden dolayı güncel gelişmelere ilişkin temel gerçeklerle ilgili kafa karışıklığı yaşadığı belirtildi.

Avrupa'da yapılan bir araştırmaya katılanların yüzde 60'ı Twitter ya da Facebook gibi sosyal medya platformlarında kendilerine neden belli bilgi ya da reklamların gösterildiğini anlamadığını belirtirken, sadece yüzde 26'sı internetteki medya kuruluşlarını güvenilir buluyor. Kullanıcıların yüzde 70'i en çok basılan gazetelere, televizyon ve radyo kanallarına güveniyor.

Yalan haberden zengin olan şehir

Veles, eskiden tüm Yugoslavya için porselen ürettiyordu. Şimdi ise sahte haber. Bu durgun nehir şehri, Amerikalıların ilgisini çekmek amacıyla seri şekilde sahte haber üreten düzinelerce internet sitesi operatörüne ev sahipliği yapıyor. Her tik, banka hesaplarına para akmasını sağlıyor.

Veles'teki sahte haber sanayi, 2016'daki ABD Başkanlık seçimlerinin son haftasında, Trump'ı destekleyici haberler yayan 100'den fazla sitenin takibi sonunda ortaya çıkarıldı. Veles'te yaşayan gençlerin, sağcı Amerikalıların sitelerinden kopyaladıkları içerikleri, aldatıcı-çarpıcı başlıklarla yeniden düzenleyip, yaydıkları ve Facebook üzerinden ulaştıkları Amerikalı seçmenlerden aldıkları "tik"ler sayesinde oldukça yüksek reklam geliri elde ettiği belirlendi.

24 yaşındaki Mikhail, sayfası bloklanana kadar, geceleri "Jessica" ismiyle Facebook üzerinden Trump'ı destekleyici paylaşımlar yapan bir Amerikalı oldu. "Jessica"nın yürüttüğü site ve Facebook hesabı, propaganda dönemi boyunca

Amerika'daki muhafazakar okuyucuları besleyen yayınlar yaptı. Mikhail, doğru olmayan bilgilere dayalı sahte siyasi haberler yaymaktan hiç rahatsız olmadı. "Umursamıyorum çünkü insanlar okuyor. 22 yaşında, bir Makedonyalı'nın bütün hayatı boyunca kazandığından çok daha fazla para kazandım."

Internet sitesine aldığı reklamlardan günde 2 bin 500 dolar kazandığını savunan gencin ülkesi Makedonya'da aylık asgari ücret 426 dolar.

Facebook ve Google'ın sahte haber sitelerine yönelik tedbirlerini katılaştırması sonrasında sitesi bloklanan Mikhail, 2020'deki başkanlık seçimlerine yönelik hazırlıklara başladığını inkar etmiyor.

Başkanlık seçimlerinden çok önce Amerikalılara yönelik "belirsiz sağlık tiyoları veren ve ünlülere ilişkin dedikodu haberleri yayan" internet sitesi kurma konusunda "uzman" olduğunu savunan Mirko Ceselkoski ise sahte haberin etkisini keşfettikten sonra bugün yeni nesillere sahte haber endüstrisi konusunda eğitim veren "tik avlama koçluğu" yaptığını övünerek anlatıyor. "Önemli olan, halihazırda dolaşımda olan meşru bir hikaye bulup, onu daha da sansasyonel hale getirmektir. En önemli kısım başlık."

(Kaynak: BBC VE CNN)

Sahte habere karşı ne yapılabilir?

AB'den "fake news"e karşı davranış kodeksi... Amaç oto kontrol

Yalan ve asılsız haberlerle bunların toplumlar üzerindeki olumsuz etkileri göz önünde bulundurulduğunda sosyal medyaya bazı yaptırımlar öngören düzenleme şart ancak ifade özgürlüğüne zarar vermeden bunun nasıl yapılacağı merak konusu.

Avrupa'da birçok ülkenin geleneksel medyayla ilgili düzenlemeleri, sahte haberle ilgili çok somut hükümler içeriyor. Sosyal medya ise bu düzenlemelerden muaf. İngiltere'de olduğu gibi bazı ülkelerde internet yayıncılığı teoride geleneksel medyayla ilgili düzenlemeler kapsamında ancak bu uygulamada yetersiz kalıyor.

Birçok kullanıcı ve yasa yapıcı, sonucu sansür de olsa Facebook ve Twitter gibi şirketlerin yalan haber yayılmasını engelleyici tedbir alması gerektiğini düşünüyor. Bir araştırmaya göre, katılımcıların yüzde 56'sı söz konusu şirketlerin bilgi akışını engelleyecek de olsa yanlış bilgilerin internet üzerinden yayılmasını engelleyici düzenleme talep ediyor.

Avrupa'da durum

Sosyal medya ve internet yayıncılığını nispeten düzenlenmesiz bırakıldığı Avrupa Birliği'nde sahte haberle mücadele mevcut yasal düzenlemelerle yapılmaya çalışılıyor. Birçok Avrupa ülkesi, özellikle ifade özgürlüğüne kısıtlama getirme anlamına gelebileceğinden, sadece sosyal medyaya özgü yasal düzenlemeye sıcak bakmıyor.

Avrupa İnsan Hakları Konvansiyonu'nun 10. maddesiyle koruma altına alınan ifade özgürlüğü sadece kamu yararı söz konusu olduğunda kısıtlama öngörüyor. Kısıtlama olmayan tartışmaların gerçeklerin ortaya çıkmasını sağladığını savunanlar, yalan haberin mevcut siyasi ortama muhalif olmak dışında bireylere bir zararı olmadığını ve sosyal medyanın mevcut yasalarla kontrol edilmesi, ayrı bir düzenleme çıkarılmaması gerektiğine inanıyor.

Davranış kodu

Avrupa Parlamentosu, 2016 Eurobarometer sonuçlarında medyanın bağımsızlığına ilişkin kaygıların oldukça yüksek ve medyaya duyulan güvenin de düşük çıkması üzerine, Haziran 2017'de konunun Avrupa

Komisyonu'nda ele alınmasını istedi.

Komisyon da akademisyenler, online platformlar, medya ve sivil toplum organizasyonlarının yer aldığı Yüksek Seviye Uzman Grubu oluşturarak, yalan haberin yayılmasını önleyebilmek için ne yapılabileceğini tartışmaya başladı.

Gönüllülük esasına dayanan bir düzenleme öngören komisyon, Facebook ve Twitter gibi teknoloji firmalarından sahte haberin yayılmasını engellemeye yönelik tedbir almalarını, bu yönde bir şey yapılmaması halinde yasal düzenlemeye gideceğini duyurdu.

AB Komisyonu, yalan habere karşı mücadele amacıyla "Davranış Kodeksi" hazırladı. İnternet platformları ve sosyal medya kanallarına bir dizi oto-kontrol önlemi getirmeyi amaçlayan komisyon, genel bir kontrolden çok neyin doğru, neyin, neyin yanlış olduğuna internet kullanıcılarının karar vereceği düzenleme öngörüyor.

Bu önlemlerin Avrupa Parlamentosu seçimlerinden önce hayata geçirilmesi öngörülüyor.

Malezya'nın hazırladığı yasa yalan haber için hapis cezası öngörüyor

Halkın medyaya güvensizliği ve siyasilerin tepkisinde dolayı özellikle sosyal medyada yayılan yalan haberlere karşı yasal düzenleme yapan Malezya, yalan haber yapanlara karşı 6 yıla varan ceza öngörüyor. Filipinler, İrlanda ve Hindistan'ın da benzeri düzenlemeler hazırlığı içinde olduğu belirtiliyor.

Yalan haberi önleme girişimlerinin özünde sansür olması, oldukça kaygan zemini olan haber konusunda gerçeğin nasıl ayırt edileceği sorusunu akla getiriyor. Facebook asparagas haberleri küçültüyor!

Yalan haber konusunda büyük eleştirilere maruz kalan Twitter, Facebook ve Google, yalan haberle mücadelede başarısız oldukları yönündeki dedikoduların çoğalması üzerine, internet üzerindeki asılsız bilgilerin azaltmaya yönelik çeşitli tedbirler duyurdu.

En büyük incelemeye maruz kalan Facebook, iddialı paylaşımları belirlemek için doğruluk kontrolü yapan organizasyonları devreye koyarken Twitter de botlarla mücadelede iyi bir noktaya ulaşıldığına inanıyor. Google ise YouTube'u korumaya yönelik daha iyi algoritma sözü verdi.

Facebook ayrıca doğru olmadığı saptanan haberlerin

haber akışında daha zor görülmesi için bu içeriklerin boyutunu küçültüyor. TechCrunch tarafından paylaşılan örnek görseller, ince ve dar bir kutuya sığdırılmış yalan haberlerin, doğru haberlere kıyasla bir hayli zor fark edilir hale getiriliyor.

Yalan haberlerin dağıtımını önlemekten zararlı sitelere yönlendiren reklamları yasaklamaya kadar birçok proaktif önlem aldığını açıklayan Facebook, yalan haberleri önlemek için yeni yapay zeka algoritmaları üzerinde çalışıyor. Sosyal ağın planı, makine öğrenimiyle haberlerin gerçeklik oranlarını saptayarak daha fazla yalan haber yakalayabilmek.

Ancak yeterince tedbir alınmadığına ilişkin eleştiriler devam ediyor. Yayıncı kabul edilme ve yanlış görülmeye korkularından dolayı teknoloji firmalarının harekete geçmede gönülsüz olduğunu düşünenler de var. Facebook, en güçlü medya platformu kabul edilmesine rağmen ısrarla medya şirketi olmadığını tekrarlıyor.

Doğrulama siteleri

BBC ve Channel gibi birçok saygın haber kaynağı ya da sitesi, bilgi doğrulama amaçlı siteler oluşturdu.

Oluşturulan "gerçek kontrol siteleri"nden önde gelenler arasında snopes.com, politifact.com, bbc.com/news/reality-check, channel4.com/news/factcheck, google.com/reverse-images-serach bulunuyor.

AB Komisyonu'nun "Davranış Kodeksi"

- İnternet şirketleri, arama motorları, reklam şirketleri ve medya kuruluşları yaza kadar bir kriterler kataloğu oluşturacak. Bu katalog yalan haberlerin hızlı bir şekilde ortaya çıkarılmasını sağlayacak.

- Gerçek bilgiler bağımsız ağlar tarafından teyit edilecek. Bazı medya kuruluşları tarafından yayılan yalan haberler ya da siyasetçilerin doğru olmayan söylemlerini, yapacakları araştırmalarla ortaya çıkaracak kurum ve kuruluşlar Avrupa çapında organize edilecek ve desteklenecek.

- İnternet platformlarının kendilerinden yapılan haber ve paylaşımlarını sistemli bir şekilde imleyerek bunların kim tarafından ne zaman paylaşıldıklarının ve bu paylaşımların finanse edilip edilmediğinin takibinin kolaylaştırılmasını sağlayacak.

- İnternet kullanıcıları, paylaşımların kim tarafından,

ne zaman yapıldığını ve hangi algoritmaya göre paylaşıldığı konusunda daha iyi bilgilendirilecek.

- İnternet şirketleri ortak çalışmalar düzenleyerek, insan yardımı olmadan interneti tarayan, internette dolaşan sahte haber ya da sahte hesapları bulan yapay zekaya ve zamanla öğrenme kabiliyetine sahip algoritmaları kullanarak bunları silecek.

Türkiye’de sahte haberle mücadele

Türkiye’de bilgi kirliliği ve yalan haberlerin önüne geçebilmek için çalışan çeşitli kurum ve inisiyatifler bulunuyor.

Bu oluşumlar temelde ‘fact-checking’, yani kuşku uyandıran haberlerin doğruluğunu teyit etmeyi ve kamuoyunu bilgilendirmeyi amaçlıyorlar. 2014’te kurulan Doğruluk Payı ile 2016’da kurulan teyit.org adlı internet siteleri bu oluşumlardan ikisi.

dogrulukpayi.com Türkiye’de siyasetten doğruluk talep eden bir topluluk oluşturma hedefiyle kuruldu. Doğruluk Payı ekibi, Türkiye’de siyaseti etkileyen aktörlerin demeçlerini günlük olarak takip edip, bu demeçlerin doğruluğunu kamuya açık kaynaklardan kontrol etmekte ve sonuçlarını kamuoyuyla paylaşmaktadır. Doğruluk Payı, Türkiye’deki siyasi aktörlerin daha sorumlu, seçmenlerin ise doğru bilgiye daha rahat ulaşmasına katkı sağlamayı amaçlayan, tamamiyle bağımsız bir Ortak Gelecek İçin Diyalog Derneği girişimidir.

teyit.org yaygın bilinen yanlışlardan, sosyal medyanın gündemine oturan şüpheli bilgilere, medyanın gündeme getirdiği iddialardan, şehir efsanelerine birçok alanda doğrulama yaparak internet kullanıcılarının doğru bilgiye ulaşmasını sağlamak için çalışıyor. Böylece birincil haber kaynağı olarak interneti kullanan yurttaşların ve sivil toplum örgütlerinin çevrimiçi platformlarda hangi bilginin doğru, hangisinin yanlış olduğunu öğrenmesini sağlıyor. teyit.org eleştirel düşünme alışkanlığını kazandırmayı ve yeni medya okuryazarlığını artırmayı amaçlıyor.

Temmuz 2017’de dünyanın önde gelen medya kuruluşlarından Poynter’in bünyesinde faaliyet gösteren Uluslararası Doğruluk Kontrolü Ağı (International Fact-checking Network) tarafından yayımlanan İlkeler Kılavuzu’nu (Code of Principles) tanıyarak imzacısı olan teyit.org, sahip olduğu sertifikasyon ile Facebook’un üçüncü taraf doğrulama programının Türkiye uygulayıcısı oluyor.

İlkeler Kılavuzu, dünyada doğruluk kontrolü yapan organizasyonlar arasında editoryal süreçlerinde, tarafsızlık, şeffaflık ve düzeltme politikası gibi ilkeleri

dikkate alan doğrulama sitelerinin ortaya koydukları işlerin uluslararası geçerlilik kazanmasına yardımcı oluyor.

Aralarında Snopes, Full Fact, Factcheck.org, Washington Post Fact Checker, teyit.org, Doğruluk Payı gibi birçok ülkeden farklı doğrulama kuruluşunun da yer aldığı imzacılar, İlkeler Kılavuzu’nda yer alan ilkeleri benimsediklerini gösteren bir başvuru formuyla imzacılığa aday oluyor, bir bağımsız uzman ve Uluslararası Doğruluk Kontrolü Ağı yönetim kurulunun onayından geçtikten sonra imzacı olmaya hak kazanıyor.

Nasıl çalışıyor?

teyit.org, Facebook’taki şüpheli bulunan haberleri inceleyecek, haberlerin bulgularını kontrol edecek ve doğruluğunu tespit edecek.

Facebook iş birliği içerisinde Türkiye’de uygulamaya giren üçüncü taraf haber doğrulama programı, üç aşamalı süreçten geçerek kullanıcıların sahte haberlere karşı bilgilendirilmesini sağlarken asılsız haberlerin erişimlerinde büyük oranda düşüş yaşanacak. Ayrıca sürekli olarak sahte haber paylaşan haber siteleri ve Facebook sayfalarının içerikleri daha az dağıtılacak ve bu sayfalar para kazanma ve reklam verme özelliklerinden faydalanamayacak.

Türkiye’deki Facebook kullanıcıları şüphelendiği haberleri işaretleyerek incelenmesi talebiyle Facebook’a bildirecek. Facebook’un şüpheli haber havuzuna dahil olan içerikler, doğrulanması için teyit.org’a iletilecek. Bu içerikler teyit.org’un editörleri tarafından incelenecek. İncelenen içerikler elde edilen delillerle birlikte bir analize dönüştürülerek tekrar kullanıcıyla paylaşılacak. Facebook kullanıcıları uygulamaya yeni güncelleme gelene kadar yalnızca platformda karşılaştığı haber sitelerinin linklerini “asılsız haber” olarak işaretleyebilecek.

teyit.org tarafından doğrulanan içerikler, haber kaynağında daha alt sıralarda gösterilecek. Facebook’un açıklamasına göre kullanıcıların sahte haberleri görme olasılığı yüzde 80 azalacak.

Bir zamanlar "asparagas" diye biliniyordu

Hürriyet gazetesinde 1963 yılında ağaçlar arasında bir kulübe, önünde kovboy şapkalı bir erkekle kızın gazocağında yemek pişirdiği bir fotoğraf yayınlandı. Haberin konusu ise Amerikalı bir sanayicinin kızının, bir Türk gencine âşık olması ve babası izin vermeyince kaçıp evlendikten sonra Bebek sırtlarında bir kulübede oturmasıydı.

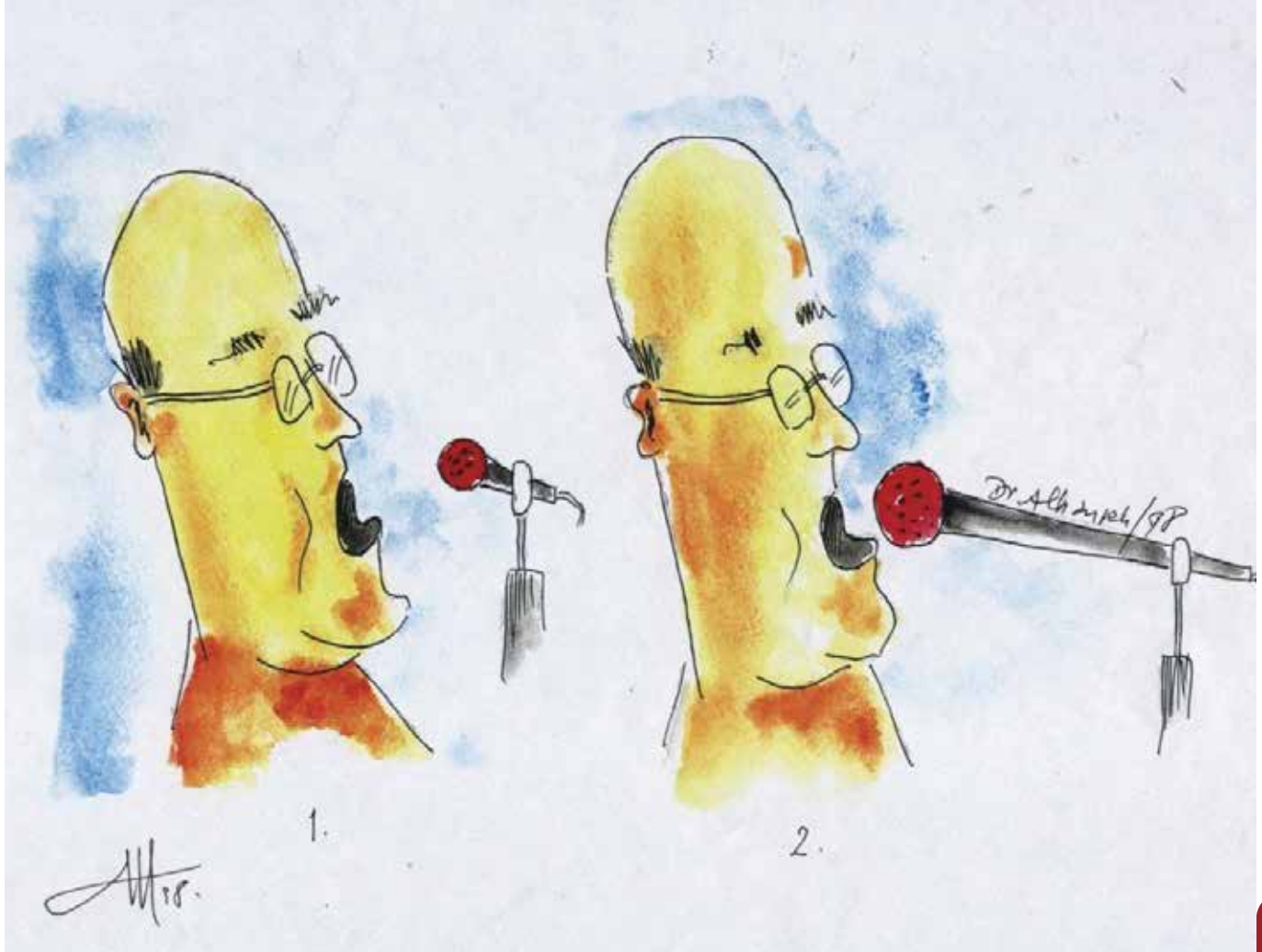
Bir süre sonra gerçek anlaşıldı. Amerikalı kız ile Türk sevgilisi haberi tamamen yalandı.. Kız Amerikalı değil Türk, gitarlı genç ise eşi değil erkek kardeşiydi. Bir deniz subayının çocukları olan ve babalarının Kanada'da deniz ataşeliği görevi sona erdikten sonra ailece Türkiye'ye dönen 2 gencin gecekondularını ise yurda getirdikleri buzdolabı, çamaşır makinesi gibi eşyalarının ambalajlarından yapmışlar.

İşte Bebek sırtlarındaki bu iki gencin kulübesinin

kapısında kurukafa "resmi" altında "Az-para-gaz" lafı yazılıydı. Bunu anlamı sorulduğu zaman "azparagas"ın açılımını "Bunlarda para az, gerisi gaz!" şeklinde yapmış gençler.

(Kaynak: Hasan Pulur'un 23.10.2009'da Milliyet'te yayınlanan yazısı)

Medya Etik Kurulu Başkanı Bekir Azgın: “Yalan haber ayarsızdır, ölçüme gelmez”

Doğuş Özokutan ÇİFTÇİOĞLU
dogusozokutan@gmail.com

Medya Etik Kurulu (MEK) Başkanı Bekir Azgın, gazeteciliğin hem mutfağını hem teorisini çok iyi bilen nadir isimlerden. Onu tanıyanlar ve öğrencileri, doğru bir Türkçe ile haber yazılmasıyla ilgili titizliğini ve gazetecilik meslek ilkeleri konusundaki hassasiyetini bilirler.

Bekir Azgın ile yalan haber konusunda keyifli bir röportaj gerçekleştirdik. Sadece ülkemizde değil, dünya genelinde ciddi bir soruna dönüşen yalan haberleri kolaylıkla ayırt etmenin pek mümkün olmadığına dikkat çeken Azgın, “Yalan haber ayarsızdır” diyor ve ekliyor “Ölçüme gelmez”.

Azgın, öncelikle yalan haber ifadesine açıklık getirmek gerektiğini anlatıyor.

“Ne tür haberler yalan haberdir ve kaç türlü yalan haber vardır? Bu konuyla ilgili olarak yaşanmış birkaç örnek üzerinde duralım ki herhangi bir yanlış anlaşılmaya meydan vermeyelim” diyen Azgın, örnekler vererek şöyle devam ediyor:

“Meselâ, beş altı yıl önce yaşanmış bir olay vardır. Sanal alemde, hangi gerekçe ile yapılmış bilinmez, o olayı sayfasında yayınlar. Gazeteci onu yeni bir olaymış gibi algılar ve gazetesinde yayımlar. Bu haber yalan haber mi? Hem evet, hem hayır. Olay gerçekten vuku bulmuş olduğuna göre uydurma değil ama eski bir haber, yeniymiş gibi sunulduğundan okur kandırılmış oluyor.

Kısa bir süre önce Singapur’da Kim Jong-Un ile Donald Trump arasında bir görüşme yer aldı. Görüşmeden önce Kim’in Singapur’a gelişiyle ilgili bir haber okuyordum. Uçakta biri yedek olmak üzere iki limuzin, bilmem kaç ton yiyecek varmış, vs. Bu arada, çok mühimmiş gibi, uçağın bilmem hangi Kuzey Kore havayolu şirketinden kiralandığı da vurgulanıyordu. Aynı haberin içinde Kim’in uçağının fotoğrafı da vardı. Uçağın üzerinde kocaman harflerle ‘China Air’ yani Çin Havayolları yazıyordu. Kim aslında uçağı Çin’den kiralamıştı. Soru şu: Bu bir yalan haber mi?

Bilmem dikkat ettiniz mi? Ciddi gazetelerin bile internet versiyonlarındaki haberlerin üçte biri ‘şok edici’ haberlerdir. Bir kısmı gerçekten şok edicidir. Ama büyük bir çoğunluğu hiç de öyle değildir. Amaç okuru kandırıp bir fazla ‘tık’ almak.

“Gazetecilik, polisin veya politikacının ya da şirket müdürünün söylediğini aktarmak değildir. Gazetecilik ulvî bir meslektir. Onu yerlerde süründürmemek gerekir”

Gelelim Kıbrıs’ta en sık yapılan eksik veya yanıltıcı haber türlerine ki bunları da ‘yalan haber’ kategorisine koyabiliriz: Haber olan bir olayda çoğunlukla birden fazla taraf yer alır. Dolayısıyla ilgili tüm taraflardan bilgi almadan haber yazarsanız eksik gazetecilik yapmış olursunuz. Ondandaha tehlikelisi de polis bültenlerine dayanarak haber yazmaktır. Polis, çoğunlukla yasayı kırdığına inandığı kişiyi mahkum etmek için delil toplar ve raporunu ona göre düzenler. Halbuki gazetecinin amacı rapor yazmak değil, olayı mümkün mertebe dengeli bir şekilde okurun bilgisine getirmeye çalışmaktır. Gazetecilik, polisin veya politikacının ya da şirket müdürünün söylediğini aktarmak değildir. Gazetecilik ulvî bir meslektir. Onu yerlerde süründürmemek gerekir.”

Bekir Azgın’ın açıklık getirdiği bir diğer konu da Medya Etik Kurulu’nun (MEK) yetki alanı...

“Birçok insan, MEK’in elinde yalın kılıç ve bunu sağa sola sallayan, estiği estiği kestiği kestik bir grup insan tarafından oluşturduğu izlenimine sahiptir. Hiç de öyle değildir” diyor Azgın.

MEK’in 28 medya kuruluşunun bir araya gelerek

gazetecilik arasında epey fark bulunduğunu söylüyor Bekir Azgın.

“O günlerde tartışmalar belli bir düzeyde yapılıyordu” diyen Azgın şu sözlerle devam ediyor o günleri anlatmaya:

“Fikir kavgalarının bile belli bir düzeyi vardı. Günümüzde yetiştiren yetiştirene bel altı vuruyor.

Eskiden gazetecilikte ‘fıkr-i takip’ diye bir düstur vardı. Haberin peşini bırakmama, bir haberi sonuna kadar izlemek. Günümüzde öyle bir çaba olduğunu göremiyorum. Eskiden gazetelerde musahhah/

oluşturduğu bir kurul olduğuna, bu işi gönüllü şekilde yaptıklarına ve fazla da bir yetkileri olmadığına işaret ediyor.

Bekir Azgın, MEK’teki süreci şu sözlerle anlatıyor:

“MEK etik dışı davranan bir medya kuruluşuna, ‘uyarı’ veya ‘kınama’ cezası verir. O kadar.

Uyarılan veya kınanan medya kuruluşu, MEK kararını kendi organında yayınlamak zorundadır. Ne var ki bu ancak bu gibi etik konulara hassasiyet duyan bazı gazeteciler tarafından yerine getirilir. Bazıları için bu kararlar vız gelir, tırıs gider.

Bu konuda ikinci bir yanlış da şudur: Birçok insan MEK’in tüm medya organlarını takip ettiğini ve uygun gördüklerine ceza verdiğini sanırlar. Hatta ve hatta bazı gazetecilerin, hakemler gibi, bizi taraf tutmakla suçladıkları da olur. Birkaç istisna dışında, MEK kendisine ulaşan şikâyetleri inceler ve haklı gördüğü şikâyetlerle ilgili işlem yapar. Sonuç olarak diyebilirim ki MEK, etik konularına çoğunlukla hassasiyet gösteren gazetecilerle işbirliği içindedir. Ülkemizde insanların birçoğu, işledikleri kusur nedeniyle özür dilemenin ve yapılan hatanın düzeltilmesinin bir büyüklük olduğunu henüz kavramış değillerdir.”

“Günümüzde yetiştiren yetiştirene bel altı vuruyor”

Gazetecilik de yapmış bir akademisyen olarak 1980’li ve 1990’lı yıllardaki gazetecilik ile bugünlerde yapılan

düzeltilmen bulunurdu. Gazetelerde dil hatası çok seyrek görülürdü. Kıbrıs gazetesinin düzeltmeni Fikret Demirağ’dı. Fikret, Kâni, ben aynı ofisi paylaşırdık. Haberleri, makaleleri, reklâmları, gazeteye girecek her şeyi gözden geçirirdi rahmetli. Artık gazetelerde bu meslek ilga edilmiş olmalıdır çünkü gazeteler dil hatalarından geçilmiyor.

Eskiden de gazetelerde tek tük tetikçi bulunurdu. Günümüzde, özellikle de Türkiye gazetelerinde kimin tetikçilik kimin gazetecilik yaptığını ayırt etmek imkânsız hale gelmiştir. Öte yandan gazetecilik, kitleleri manipüle etmek olmamalı, kitleleri bilgilendirmek ve eğlendirmek olmalıdır.”

“Yalan haberi önleyebilecek tek güç, gazetecilerin kendileridir”

Yalan haber konusunda alınabilecek önlemlerin ne olduğu sorusu üzerine, dünyanın her yerinde olduğu gibi ülkemizde de yalan haberi önleyebilecek tek gücün, gazetecilerin kendileri olduğuna vurgu yapıyor Bekir Azgın.

“Gazeteciler sanal medyada yazı yazan herhangi birinden farklıdır” vurgusunu yapan Azgın, gazetecinin sorumluluğunun bilincinde olması ve ona göre davranması gerektiğine işaret ediyor.

“Boşuna harcayacak kadar bol özgürlüğümüz yok, olanın değerini bilelim”

“Aksi halde politikacılar veya yöneticiler bu sorunu çözmek ihtiyacını duyacaklardır” diyen Azgın şöyle devam ediyor:

“Bilindiği üzere, onlar sorunları yasa getirmekle çözeceklerine inanırlar. Halbuki yasa demek, yasak demektir. Gazetecinin de en büyük nimeti özgürlüktür. Gazeteciler, özgürlüklerini kısıtlatmamak amacıyla yönelik olarak meslektaşlarının hatalarını kendileri düzeltmek mecburiyetindedirler. Boşuna harcayacak kadar bol özgürlüğümüz zaten yoktur. Olanın da değerini bilelim.”

“Hatasız bir sayfa Türkçe yazı yazan öğrenci sayısı parmakla gösterilecek kadar az”

Medya okuryazarlığı eğitiminin yaygın şekilde verilmesinin yararlı olup olmayacağı sorusu üzerine “Hiç sanmıyorum” yanıtını veriyor Bekir Azgın.

Ve ekliyor “Benim gördüğüm kadarıyla okullarda ana dilimiz bile öğretilmiyor. Hatasız bir sayfa Türkçe yazı yazan öğrenci sayısı parmakla gösterilecek kadar azdır. Medya okuryazarlığı, biraz da satır aralarını okuyabilme becerisidir. Biz satırları okutamazken satır aralarını nasıl okutacağız?”

Türkiye’de yalan haberleri ve/veya fotoğrafları tespit etmek adına kurulan teyit.org adlı platformu sorduğumuz Azgın, “Buna benzer bir sistemin, çok pahalı değilse, ülkemizde de kurulması yararlı olur” diyor ve ekliyor:

“Yani inşallah olur. Türkiye’de bunun yararı ortaya çıktı mı? Benim gördüğüm kadarıyla Türkiye’deki gazetelerin ‘hal-i pür melâli’ bizimkilerden de beterdir. Bu haller, herhalde, ‘teyit.org’ platformundan kaynaklanmıyordu.”

“Yanılıcı başlıklar internet gazeteciliğinin başımıza açtığı belâ”

Yanılıcı başlıklarını “internet gazeteciliğinin başımıza açtığı bir belâ” olarak niteleyen Azgın, birkaç fazla “tık” uğruna, okurların göz göre göre kandırıldığını anlatıyor ve şunları söylüyor:

“Haberi okuduğunuzda başlıkta vurgulanan ögenin haberde olmadığını fark edersiniz. Bu bir yana, bazı haberler öyle ayarlanıyor ki her cümlesi için tıklamanız gerekiyor. Her paragraf için beş-on tık gerekiyor. Ve bunu yapan abur cubur gazeteler de değil. ‘Türk basınının amiral gemisi’ olarak geçinen gazete bile buna tenezzül

ediyor. Varın gerisini siz düşünün.”

“Yalan haber ayarsızdır, ölçüme gelmez”

“Yalan haber nasıl ayırt edilebilir, bunun bir yolu var mı?” sorusuna cevaben “Yalan haber ayarsızdır, ölçüme gelmez” diyor Azgın.

“Yalan haberi ayırt edebilecek bir mizan henüz keşfedilmiş değil. Altının ayarını ölçebilirsiniz yalan haber ayarsızdır, ölçüme gelmez” diyen Azgın, bir anısını şu sözlerle hatırlıyor:

“Üniversitenin birinci veya ikinci sınıftaydım. Psikoloji hocamız telaşlı bir edayla sınıfa girdi ve konuşmaya başladı: ‘İnanmayacaksınız çocuklar ama biraz önce bir haber duydum. Afrika’da bir böcek bulunmuş. Bu böcek ışık hızından daha süratli uçuyormuş’. Sınıfta ‘aaa’, ‘uuu’ ve ‘Allah Allah’ sesleri yükseldi.

Sonunda bir öğrenci ayağa kalktı ve ‘Bu olamaz hocam’ dedi ‘Işık hızında giden madde enerjiye dönüşür’. Hoca: ‘İşte, münevver olanla olmayan arasındaki fark budur. Münevver niye inanmaması gerektiğini bilir.’

Elbette yalan haber bundan daha zor, daha karmaşık bir durumdur. Giderayak, naçizane bir tavsiyede bulunayım. Doğrulanmayan hiçbir internet bilgisine güvenmeyin. Sakın ola, internet bilgisiyle tez yazmaya kalkışmayın. Ancak yazarına güvendiğiniz bilgiyi kullanın. Yazarına güvenmiyorsanız o bilgiyi muhakkak yazılı bir kaynaktan bulmaya çalışın.

Sanal medya bilgisiyle haber yapmaya kalkışmayın. Sonu iyi olmaz. Çekirge hikâyesini bilirsiniz. Bir atlar, iki atlar, üçüncü sıçrayışta yakalanır. Tüm insanları her zaman kandırmanız mümkün değildir.”

dipkarpaz
belediyesi

Karpaz Ahşap Evler

Karpaz View Hotel

0533 825 26 46 - 0533 864 10 50
DİPKARPAZ

Yalan haberler, Kıbrıs sorununun çözümsüzlüğünün de en önemli sebeplerindedir

Serhat İNCİRLİ
s.mhmt1@gmail.com

Yalan haber yazmak...

Sahte haberler yayınlamak...

En baştan söylemek lazım, “yalan haber” sayısındaki artış, gazetecilik mesleğinin bittiği anlamına gelir...

Geleneksel anlamda gazete, radyo, televizyonda yayınlanabildiği gibi; günümüzde internet gazeteciliğinde ve sosyal medyada, “tıklanma” uğruna, “yalan haber” sayısında, inanılmaz artış söz konusudur.

Ve gazetecilik mesleği, son derece kirlenmiş, tedavisi imkansız hastalığa tutulmuştur.

._*._

Yalan haber yazmak, geçmişte olmayan bir şey miydi?

Ne demek?

“Özellikle Kıbrıs Türk basın tarihi, yalan haberciliğin de tarihidir” desek, hiç yanılmış olmayız.

Adına “ulusal dava” denilen Kıbrıs sorunu nedeniyle, gerek Kıbrıslı Rum, gerekse Kıbrıslı Türk gazeteciliğinde, yalan haber çok fazladır.

“Her konuyu mutlaka Kıbrıs sorununun çözümüne veya çözümsüzlüğüne bağlamakla eleştiriliyorum ama olsun”, şunu yazmadan geçmeyeceğim; “Bu yalan haberler, belki de toplumlararası çatışmaların başlamasının, şiddetlenmesinin ve hâlâ Kıbrıs sorununun sonuçlanmamasının önemli sebepleri arasındadır.”

Sendikacılıkta, emekten değil de daha çok sermayeden yana tutum sergileyen tavırlara, “sarı sendikacılık” deniliyordu...

Bir dönem, bu sendikacılık türü ülkemizde de çok yaygındı. Araya girip başka bir konudan bahsetmek gibi olacak ama şimdilerde sendikacılık da “emek mücadelesi” çizgisinden çıkmıştır. Umarım bir başka dergide, bu konuyu da tartışırız...

._*._

İşte “Yalan Haber”; haberciliğin “sarı” renklisidir. Yalan haber yazmak, bunu alışkanlık haline getirmek; “Sarı Gazetecilik” veya “Propaganda” olarak da adlandırılır.

._*._

Kıbrıs adasının kuzey coğrafyasında, bir çok kişi eminim çok tepki verecektir ama “devlet” olarak önümüze konan yapı, “yalan haber”in ta kendisidir!

“KKTC devleti” ifadesi, başlı başına bir “yalan haber”dir. Çünkü, “devlet” olmanın şartları söz konusu değildir. Ve “KKTC devleti”, yalan habercilik geleneğinin coğrafyamızdaki “ulusal dava” iddiasının devamıyla da bağlantılıdır.

Haliyle en başta “gazetecilik” mesleğinin “gerçek” fertlerinin, “propagandaya” yani yalan haberciliğe kaçmaksızın, bu hatayı kabullenmesi kaçınılmazdır.

._*._

“Bu bir siyasi meseledir ve bunu tartışmak yerine, temel gazetecilik açısından konuya gir” diyorsanız; bu da coğrafyamız açısından çok tehlikeli bir noktadadır. Çünkü, “KKTC” adı verilen yapı kapsamında 20’ye yakın günlük ulusal gazete basılmaktadır... Bu gazetelerin önemli bir kısmı “siyasi partilerin yayın organı”dır... Önemli bir kısmı, “gazetecilik” yapmak yerine, olaya “gelir getirmesi muhtemel bir baskı unsuru” gözüyle bakmaktadır.

._*._

Doğruluğu ispatlanmamış, belgelenmemiş her haber, “yalan haber”dir.

“Çift taraflı” görüş içermeyen haber, “yalan haber”dir.

KKTC, bu tür haberciliğin sanki anavatanıdır.

Daha doğru bir ifadeyle, KKTC’de gazetecilik; Kıbrıslı Türklere “anavatan” olarak anlatılmış Türkiye’deki “yalan haber” dolu “gazeteciliğin”, çok kötü bir kopyasıdır.

**_

Yalan haber yazmanın, bir kuruma, bir siyasi partiye, bir kişiye zarar vermek amaçlısı, çok tehlikeli olanıdır.

Asıl sarı gazetecilik buradadır.

Mafya gazeteciliği de diyebiliriz.

Bazı kişi veya kurumlar hedef alınıp, oradan çeşitli çıkarlar elde etmek maksadıyla “yalan haber” kullanılmaktadır.

**_

Yalan haberin, bir de “pembe” renklisi vardır ki, daha çok magazin ve spor gazeteciliğinde, “en azından eğlendiricidir” diyerek, affedilir olabilir.

Ancak yine de magazin veya spor dahi olsa, “yalan haber”, yalancılıktır. Ahlaksızlıktır. Mesleki açıdan etik dışıdır ve mesleği zarara uğratan bir durumdur.

**_

Yalan haber yazımını ve yayımını engellemek, azaltmak amacıyla gazeteleri, televizyonları veya radyoları denetlemek belki bir dereceye kadar kolaydır.

Ancak günümüzde sosyal medyanın “yalan haber” tehlikesi, insanlığı çok daha ileri boyutta tehdit eder noktadadır.

Hindistan’da geçtiğimiz günlerde sosyal medya üzerinden iki erkeğin “sapık” oldukları iddia edilmiş; halk, anında o iki kişiyi linç ederek öldürmüştür. Ancak daha sonra sosyal medyadaki iddianın doğru olmadığı anlaşılmıştır.

Aslında orada asıl ölen,

gazeteciliğin, dürüst haberciliğin de ta kendisidir.

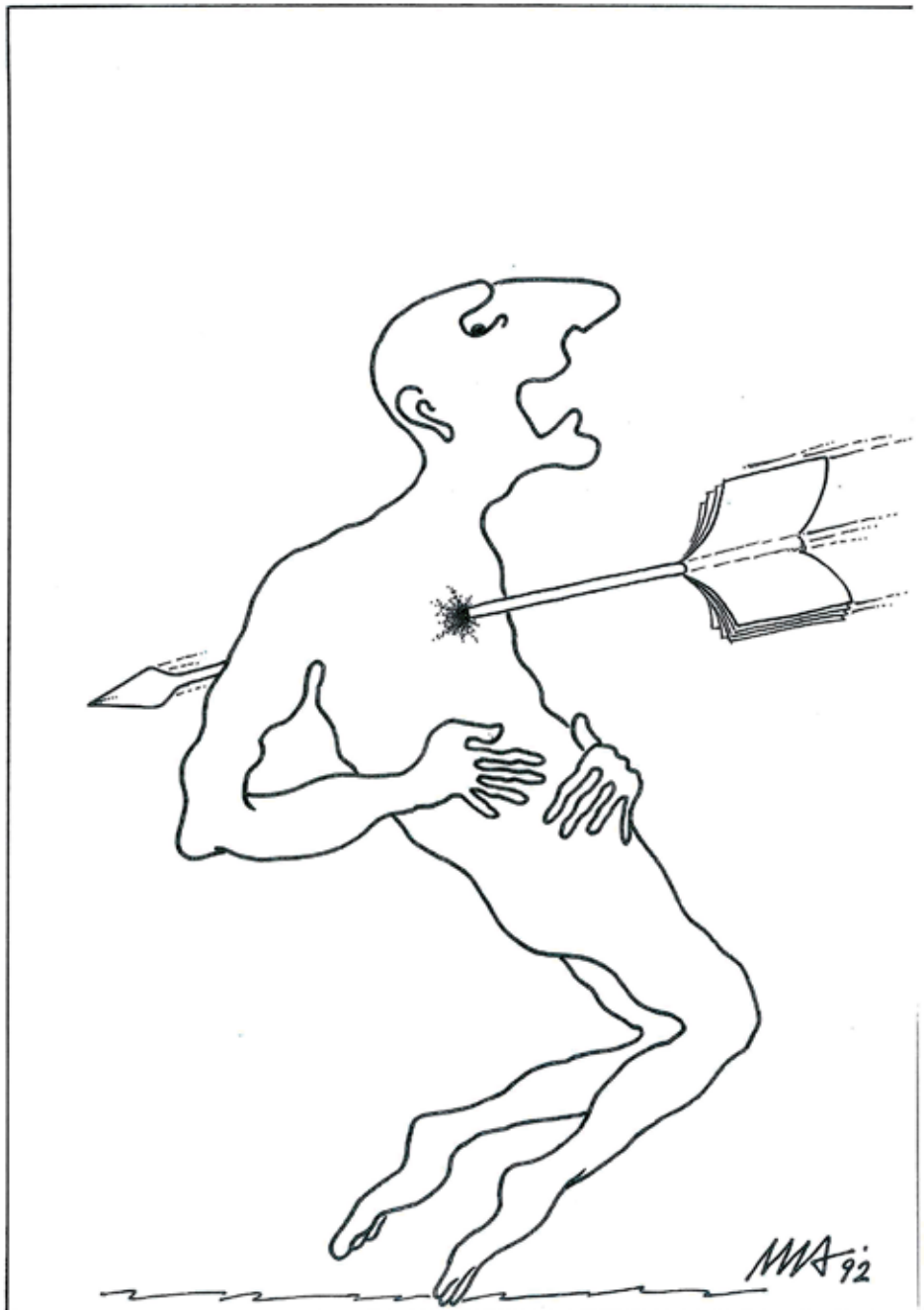
**_

Spekülasyon, sansasyon yaratıp, internet gazeteciliğinde “tık” almak amacıyla atılan “teknik başlıklar” da dürüst gazeteciliğin, “yasal hakla” tecavüze uğradığı bir noktadır ve “yalan haber” kapsamındadır.

**_

Gazeteci, yalan haber yazmayan kişidir.

Yalan haber yazan, gazeteci değildir.

Yalanla gerçek birbirine karışınca...

Ali BATURAY
alibaturay@yahoo.com

Yalan, neredeyse medyanın vazgeçilmezidir. Basın tarihi yalanlarla doludur ve geçmişten bugüne de “medyada yalanlar” hep tartışılmaktadır. Elbette yalanlardan arındırılmış bir medya arzuluyoruz ama bu da pek mümkün görünmemektedir.

Medyada yalanlar çeşit çeşittir. Kimi zaman medya organı kendisi bilerek isteyerek yalan haber yapar, bazen de başkaları tarafından kullanılarak, yalanlara alet edilir. Haberi yapılan kişi ya da kurum temsilcileri yalan söylüyor, yanıltıcı bilgiler veriyor olabilir, gazetecilerin bunu da iyi süzmesi ve yalanların yayılmasına alet olmaması gerekir. Ancak özellikle günümüzde gazeteciler sorgulayıcı olmaktan çıkıp, birer teyp gibi ne söyleniyorsa yazdıkları için bu tür yalanlara kurban olmaları daha kolaydır. Tabii yalanlara alet edilme kimi zaman medya organının işine de geliyor, hatta “isteği” ya da “anlaşmasıyla” bile yalan haberler yapılıyor.

Üniversitede eğitim alırken gazeteci adaylarına “gerçekliğin” önemi anlatılır, “etik” dersleri de verilir ama öğrenci normal hayata adım attığında üniversitede öğrendikleriyle pratikte yaşadıklarının birbirini tutmadığını görmekte pek geç kalmaz.

Bana göre yalan yalandır, iyisi kötüsü, büyüğü küçüğü, zararlısı zararsız olmaz ama maalesef medyada bir “kabul edilebilir” yalanlar vardır, bir de “tahammül edilemeyenler.” Magazine ağırlık veren ve “hafif” haberler yapan bazı gazetelerin çok satıyor olması, insanların yalandan çok da nefret etmediğini gösteriyor. Asparagas, masa başında uydurma, magazin

ağırlıklı, çokça da abartılı haberlerin yer aldığı, örneğin İngiltere’deki “Sun” türü gazetelerin fazla satması dikkat çekicidir. Türkiye’de geçmişte bu türde yayın yapan “Tan”, “Bulvar” gibi gazeteler önemli satış rakamlarına ulaşmıştı. Bugün onlar kadar olmasa da magazin soslu haberlerin yoğunlukta olduğu “Posta” gazetesi çok satmaktadır. İnsanlar, yalan, uyduruk, asparagas haberlerin yer aldığı bu tür gazeteleri bile satın alıyorsa, baştan aldatılmayı kabul etmiş ve yalanla sorunu olmayan kitleler demektir. Ülkemizden de çok sayıda insanın Türkiye’den gelen bu tip gazeteleri satın aldığı biliniyor. Ülkemizde yukarıdaki gazetelere birebir denk gelen bir gazete olmamakla birlikte, gazetelerin belli sayfaları ile bu kesimlere hitap ettiği, bunu kısmen tiraj için kullandığı da bilinmektedir.

Ciddiyetiyle, gerçek haberler yapmasıyla ünlenen medya organları dünyada, Türkiye’de ve ülkemizde yalandan kaçır, ya da kaçmaya çalışır. Okuyucusu bu tür gazetelerin yalan haber yapmasına tahammül edemez. Yaptığı haberin yalan olduğu ortaya çıkarsa bu onlar için büyük bir prestij kaybıdır. “Tekzip” yayımlamak bu tür gazetelerin hiç maruz kalmak istemediği bir şeydir.

Her zaman yalana başvurmak da gerekmiyor medyada, gereksiz bilgileri ön plana çıkararak, okurların görmesini istemediklerini gözden kaçırılabilirler. Suni gündemlerle okurun “gerçekle” bağlarını koparmak da mümkündür ve gündemi değiştiren suni haberler de yalan haberler kadar tehlikelidir.

“Yalan haber” günümüz medyasının ve tabiatıyla ülkemizin en büyük sorunlarından. Özellikle internet ortamında, haber portallarında, sosyal medyada çok fazla yalan haber vardır. Daha fazla tıklanmak, en fazla “tık”ı almak için yarışan haberciler, zaman zaman yalana başvuruyor. Bir bakmışsınız ki internet ortamında yalanlarla gerçekler birbirine karışmış.

Ülkemizde son yıllarda “kendini kurtarma gazeteciliği” gelişti. Gazeteciler daha fazla para kazanmak için bazı şirketlere, kurumlara, örgütlere, siyasilere kanalize oluyor, geçimini oradan sağlıyor. Kişi daha fazla para kazanmak için toplumsal çıkarları değil de kişisel çıkarlarını, cebini düşünmeye başlayınca, bunun uğruna gerçeklerden de kopuyor. Hizmet ettiği kesimler istediğinde hiç çekinmeden yalana başvuruyor. Bir bakmışsınız güdümlü haberler, güdümlü köşe

yazıları bürümüş ortalığı... Yalan haberlerle belirli kesimleri korkutmayı, ürkütmeyi hedef edinmiş sözde gazeteciler vardır. İki şirketin sponsor olduğu, ön sayfasında haberleri televizyon ekranlarında okunacak diye kurulmuş gazeteler hiçbir habercilik ve etik kurala uymuyor. Personeli bile olmayan ve gazete olabilmesi için daha birçok gereği yerine getiremeyen sözde gazeteler, yalan dahil her türlü yola başvuruyor, bir silah gibi kullanılıyor.

Medyada, “ben çamuru atayım da isterse o mahkemelerde uğraşsın” mantığı var. Tüm bunlar gazetecileri de basın dünyasını da güvenilmez yapıyor. Hemen herkesle ilgili aslı astarı olmayan haberleri yaymaları mümkündür. Yakın bir tarihte gerçekleşen olayı anımsatmak gerekirse; eşinin sağlık sorunları bulunan ve yurt dışında tedavi için uğraşan bir milletvekilimiz için istekleri yerine gelmiyor diye meclise gitmediği ve hükümeti bitirmek istediği yazıldı. Böylesine hassas bir konuda, kendi insani dertleriyle uğraşan insanlar için böyle haberler yapmak ya da köşe yazısı yazmak, neresinden bakarsanız bakın insafsızlıktır.

Medyamızda buna benzer onlarca haber yapılmaktadır. Telefonu kaldırıp da sorma zahmetine katlanmayan birçok kişi çok yanlış, yalan, yanıltıcı haberler yapıyor. Önceden araştırmak ve gerekirse sormak yerine, “Ben haber yapayım da yarın açıklamayı o yapsın”, yanlış bir gazetecilik anlayışıdır.

Yayın Yüksek Kurulu’nun (YYK), televizyonlar üzerinde “doğru habercilik” için bir baskısı var ama bazı geleneksel gazetelerle, internet gazeteciliği yapanların çoğu hiçbir çekince olmadan “yalan haberler” yapıyor. Özellikle internet ortamı, bataklık gibi... Medya Etik Kurulu’nun gazetelerle ilgili “teşhirleri” ya da “deşifresi” bir nebze olsun gazetelerin kendilerine çekidüzen vermesine neden olmuştur ama aslında çıkış noktası “sırf birilerine saldırmak”, ya da “körü körüne/ haksız dahi olsa birilerinin hakkını savunmak” olan gazeteler, deşifre olmaktan, ayıplanmaktan da korkmamaktadır.

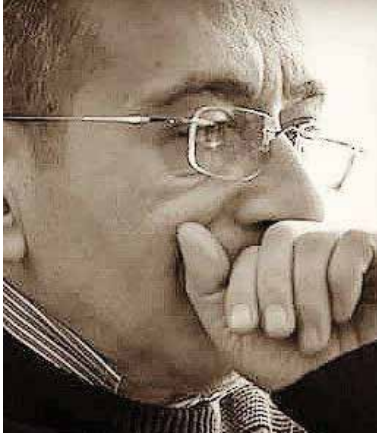
Bazı gazeteler, bazı gazeteciler, “gazeteci kılığı” içindeki kişiler”, yalanla, tehditle ya da yüklü para alarak haber yapar, gazete çıkarırsa, genel olarak mesleğimizle ilgili bir kanı oluşur ve genelleme yapılır, hepimizi aynı kefeye koymaya başlarlar. İyiyle kötü birbirine karışır. Mesleğin saygınlığı kalmayınca, bu işi usulüyle yapmaya çalışanlar da mutsuz olur... Kendi camiasındaki bazı kişilerden iğrenmeye başlayan bir kişinin o camia içinde mutlu olması beklenemez. Sakın ola yanlış anlaşılmasın, böyle yazıyorum diye “sansür” veya benzeri kısıtlamalar

talep ediyor değilim ama bazı kurallara uyulmalıdır, herkes sorumlu davranmalıdır. Henüz “insani” bile bakamayan kalem oynatanlarla, bu yapı sürdürülebilir olamaz.

Bazı kimseler kızacak bana ama gazete çıkarmanın da bu meslekte yer alabilmenin de bazı kuralları olabilmeli. Nasıl ki herkes hekim olamıyor, herkes avukat olamıyor, herkes mimar olamıyor ve bu işi yapmak için de meslek örgütünden onay alması, oranın bir ferdi olması gerekiyor, gazetecilik de öyle olmalıdır. Hemen tüm mesleklerdeki kişiler gazeteci olabiliyorken, gazeteciler kendi mesleğini yapamaz hale geliyor. Bu konuda kafa patlatıp bazı düzenlemeler yapmak şarttır.

Bize yalan söylüyorlar evet... Ve yapabileceğimiz çok az şey var...

Sinan DİRLİK
sinandirlik@gmail.com

“Gerçeği yer altına gömseniz bile, o yine büyüyerek patlayacak ve her şeyi yok edecektir” der Emile Zola, yaşadığımız post-truth evrenin beslediği karamsarlığa karşılık, iyinin, doğrunun, illâ ki gerçeğin önünde sonunda ve her zaman kazanacağına dair içimize nakşolunan kadim iyimserliğe seslenircesine...

Gerçek, insan evladının tarihi boyunca peşinden koştuğunu söylemekle övündüğü ve fakat karşılaşmaktan en az hoşlandığı kavramların başında geliyor olmalı. Zira teknoloji geliştikçe, gerçeğe ulaşma olanakları arttıkça, gerçeklikten bu denli uzaklaşmamız, gerçeği bu denli bulanıklaştırmamız ve günün sonunda kendi gerçekliklerimizle, salt gerçekliği bu denli imha etmemiz kolay kolay açıklanamaz.

Yalan haber ve dezenformasyon artık doğrudan kurbanı olmamayı dilediğimiz, karşılaştığımızda nasıl baş edebileceğimizi bilemediğimiz, nihayetinde artık gördüğümüz, duyduğumuz, okuduğumuz her şeye kuşkuyla yaklaşmak zorunda kalacağımız ölçüde hayatımızın bir parçası haline geldi. Bir haberi ancak birçok kaynaktan doğrulatmadan emin olamayacağımız, ancak haber bombardımanı altında buna vakit bulmakta güçlük çektiğimiz, daha da kötüsü “güvenilir doğrulama” için referans aldığımız kaynakların bile artık güven

erozyonuna uğradığı cangılda gerçeğe ulaşmaktan vazgeçtim, yalanın aracısı olmaktan kendimizi nasıl koruyacağımız sorunuyla baş başayız...

Haber artık pahalı bir ürün haline geldiğinden, üretilirken muhtevasına değil üretim maliyetine bakılıyor. Geride kalmamak, hızlı servis etmek, çok “görülme” (okunmak?) ve tabii “tık almak” haberciliğin yeni kriterlerini oluşturuyor. Araştırma gazeteciliğinin öldürüldüğü, muhabirlik kavramının ortadan kaldırıldığı, birkaç ajanstan alınan “haber” üzerinde herhangi bir çalışma yapılmaksızın, hızla “copy- paste” yöntemiyle servis edildiği bir medya çağında özellikle de dijital alanda sorun çok katmanlı. Bütün bunlara bir de siyasi manipülasyon, devletlerin ve/veya politik örgütlerin dezenformasyon amaçlı “haber” üretimlerini (veya

çarpıtarak yeniden üretmelerini) eklediğimizde kendimizi karanlık, tekinsiz bir korku tüneline çıkış yolunu ararken buluyoruz.

Elimizde çok “taze” veriler var, bunlar üzerinden konuşalım biraz:

Oxford Üniversitesi Reuters Enstitüsü’nün yayınladığı “Dijital News Report”¹ genel olarak dünya, özel olarak Türkiye açısından ürkütücü bulgular içeriyor. Dezenformasyon ve yanıltıcı haber konusunda 37 ülkede 74 bin dijital haber “tüketicisinin” katılımıyla gerçekleştirilen araştırmada “son 1 hafta içerisinde sahte haber ve dezenformasyona maruz kalma” oranlarına yer verilmiş. Araştırma Türkiye’nin %49 ile bu alanda en çok dezenformasyona uğrayan ülke olduğunu ortaya koyuyor.² Türkiye’yi %44 ile Yunanistan, %42 ile Macaristan, %38 ile Romanya ve %36 ile Çek Cumhuriyeti izliyor. ABD için bu oran %31 olarak bulgulanmış.

Artık küresel bir olgu haline gelen yalan haber ve dezenformasyon sorunu, buna bağlı olarak devletlerin sansür fırsatçılığı BM’nin de gündeminde yer alıyor. Hatırlanacağı üzere Birleşmiş Milletler İfade Özgürlüğü Özel Raportörlüğü, aralarında Avrupa Güvenlik ve İş Birliği Teşkilatı Medya Özgürlüğü Temsilciliği gibi çeşitli ifade özgürlüğü kuruluşlarıyla birlikte Mart 2017’de ortak bir deklarasyon yayımlamıştı. Deklarasyonda,

Yalan haber ve dezenformasyon Türkiye’de iktidarların sıkça başvurmaktan kaçınmadığı bir “siyaset yöntemi” haline gelmiş durumda

medyada dezenformasyon ve sahte haber üretiminin sebep olduğu zararların yanı sıra sahte haberi kullanarak devletlerin medyayı baskı altına almasının yarattığı sorunlara da değinilmiş, dezenformasyon ve propaganda amaçlı sahte haberlerin hem devletler hem de devlet dışı aktörler tarafından kaygı verici düzeyde artarak kullanılmaya başlandığı vurgulanmıştı. Sahte/yalan haber ile mücadele girişimlerinin sansüre, eleştirel düşüncenin sınırlandırılmasına, insan hakları ve hukukunun ihlaline yol açacak bir fırsatçılığa yol açmaması da deklarasyonda vurgulanan endişeler arasında yer almıştı.³

BM, AB gibi uluslararası kuruluşlar ile bizzat devletlerin kendisi yalan haber ve dezenformasyona karşı savaş açmış görünüyorlar. Gülümseyeceksiniz belki ama Papa bile... Papa, Katolik dünyasında bu yıl 52. kez kutlanan “Dünya Sosyal İletişim Günü” dolayısıyla yayınladığı mesajının temasını “sahte haber ve barış gazeteciliği” olarak seçti. “İlk sahte haber üreticisinin Havva’yı yasak ağacın meyvesini koparıp yemeye teşvik eden yılan” olduğunu söyleyen Papa, “dezenformasyonun zararsız olmaz” dedi.

Yalan haber ve dezenformasyondan Rusya da şikâyetçi görünüyor. Nitekim ülkesi Batılı ülkelerdeki seçimlere müdahale iddialarıyla sıkça gündeme getirilen Rusya Dışişleri Sözcüsü Zaharova sıklıkla bu konuyu gündeme getiriyor, BM nezdinde tüm devletleri dezenformasyonla mücadeleye çağırıyor.⁴ Çağrılarını pek karşılık bulmamış olmalı ki, Zaharova Haziran başında rahatsızlığını hayli sitemkâr biçimde dile getiriyor: “Rusya, Batı ülkelerinden farklı olarak yalan haber ve dezenformasyon cepheneliği oluşturmayacak.”⁵

Görünüşte herkes şikâyetçi fakat birileri sahte haberleri kasıtlı olarak üretiyor ve dezenformasyon ya da propaganda amaçlı olarak yayılmasını sağlıyor. Bu akış için sosyal ağlar en elverişli ortamı oluşturuyor elbette. Sosyal ağlarda dikkat çekmek, belirli bir takipçi kitlesine ulaşabilmek “heyecanı” sansasyonel içerikleri paylaşmaya “gönüllü” küçümsenmeyecek bir kitle var. Bununla birlikte sahte haber kaynakları işi şansa bırakmaya da razı görünmüyorlar. Tıpkı sahte haber gibi, sahte kullanıcılar, “trol” dediğimiz anonim kimlikli hesaplar sahte haberlerin ışık hızıyla yayılması için hazır kuvvet oluşturuyorlar. “Güvenilir” isimlerden birini ya da bir kaçını “punduna getirerek” avlamak

ve dikkatsizce sahte haberin yayılmasına aracılık kılacak sahte haber üreticileri için aranıp da bulunmaz bir nimet haline geliyor. Nitekim bir çok güvenilir, ciddi gazeteci ya da akademisyen, istemeden yayılmasına aracılık ettikleri sahte haberler nedeniyle zor duruma düşüp özür dilemek zorunda kaldı. Artık tartışılmaz bir durum var ki, sosyal ağlarda herkes en şok edici, en sansasyonel, en sarsıcı haber, içerik ve görsellere karşı doyumsuz bir iştah duyuyor ve sahte habercileri bu durumun fazlasıyla farkında. Hal böyle olunca sahte haber üreticisi adeta yemek yapan bir aşçı gibi, “haberde” olması gereken tüm iştah açıcı unsurları (çarpıcı bir başlık, iç gıcıklayıcı bir haber dili, inandırıcılığı destekleyecek bir görsel) uygun terkiplerle bir araya getiriyor.

Türkiye açısından durumun çok daha vahim olduğundan söz etmiştik. Yalan haber ve dezenformasyon Türkiye’de iktidarların sıkça başvurmaktan kaçınmadığı bir “siyaset yöntemi” haline gelmiş durumda. Hafızaları çok zorlamaya gerek yok, hemen her gün birbirinden

yeni örneklerle Türkiye dünya dezenformasyon ve yalan haber üretiminde zirveye koştuğu için iktidarın manipülasyon, dezenformasyon ve sahte haber üretimi becerisini gösteren çeşitli tarihlerden birkaç çarpıcı örnekle konuyu toparlayalım:

HAYATA DÖNÜŞ OPERASYONU

Tarihler 19 Aralık 2000’i gösterdiğinde Türkiye cezaevlerinde eşine az rastlanır bir vahşet yaşandı. Dönemin iktidarı cezaevlerinde koğuş sistemi yerine F Tipi hücre sistemine geçiş için hazırlık yapıyordu. Özellikle politik mahkumları hedefleyen bu geçiş, cezaevlerinde pasif direnişe (açlık grevleri) yol açmıştı. Dönemin iktidarı, medya aracılığıyla “cezaevlerindeki kabul edilemez durumu” sergileyen haberlerin yapılmasını sağladı. Tüm manşet ve haberler devletin cezaevlerindeki kontrolü kaybettiği, F Tipi sisteme geçmenin zorunlu hale geldiği görüşünü destekleyecek nitelikteydi. 19 Aralık gecesi Türkiye genelinde 20 cezaevinde başlatılan ve 3 gün süren operasyonlarda 30 tutuklu öldürüldü, yüzlerce tutuklu yaralandı. 8 jandarma komando taburu, 37 bölük olmak üzere 8 bin 335 asker, binlerce gardiyan ve binlerce çevik kuvvet mensubunun katıldığı operasyonlarda 20 bini aşkın gaz bombası atıldığı, bir çok tutuklunun “bilinmeyen bir kimyasal madde ile” yanarak yaralandığı raporlara

Sahte haber ve dezenformasyon üretiminin önüne geçilebilmesi, bilgi kirliliği ve bilginin hızı karşısında mümkün görünmüyor. Kendimizi koruyabilme olanağı da ne yazık ki sınırlı... Medya okur yazarlığının artık temel eğitimden başlayarak ders olarak okutulması, yurttaşların dezenformasyona, sahte habere karşı uyanık tutulması bir yol olabilir

yansıdı. Medya, dönemin İçişleri ve Adalet Bakanlarının kullandığı ifadeyi başlığa çekmeyi tercih etti: Hayata Dönüş Operasyonu! Operasyona ilişkin yapılan suç duyuruları yanıtızsız kaldı. Ancak 14 yıl sonra, ısrarlı mücadeleler sonucu dönemin yetkilileri ve operasyona katılan görevliler hakkında dava açılabilir.

GEZİ SÜRECİ: SİVİL DİRENİŞİN İTİBARSIZLAŞTIRILMASI

KABATAŞ'TA NE OLDU?

“ERDOĞAN: BENİM BAŞÖRTÜLÜ KARDEŞİME SALDIRILAR

ELİF ÇAKIR: SALDIRIYA UĞRAYAN GELİNİ DİNLERKEN İNSANLIĞIMDAN UTANDIM

İSMET BERKAN: GÖRÜNTÜLERİ İZLERKEN KANIM DONDU

KANAL D GÖRÜNTÜLERİ: KABATAŞ'TA KİMSE KİMSEYE SALDIRMADI... “

Türkiye tarihinin en kapsamlı sivil direnişi olarak kayıtlara geçen Gezi olayları sırasında, 7 Haziran 2013 tarihinde dönemin Başbakanı Erdoğan, partisinin grup toplantısında “Çok önemli bir yakınının gelinini yerlerde sürüklediler” sözleriyle konuyu gündeme getirdi. Gazeteci Elif Çakır, olayın mağduru olarak lanse edilen AKP’li Bahçelievler Belediye Başkanı’nın gelini Zehra Develioğlu ile bir röportaj yaptı. Develioğlu’nun iddiaları korkunçtu: Kabataş’ta deri pantolon giymiş, bedenlerinin üst bölümü çıplak 70-100 kişilik bir grubun saldırısına uğradığını, kucağındaki bebeğin yere fırlatıldığını, üzerine işendiğini bütün ayrıntılarıyla aktarıyordu. İddiaya göre “olayın” kamera kayıtları mevcuttu. Gazeteci İsmet Berkan’ın, “görüntüleri izlediğini ve dehşete kapıldığı” açıklamasını takiben “korkunç olayın kayıtlarını görenlerin” sayısı arttı. Gazeteci Balçıçek İlter, Abdülkadir Selvi, Nagehan Alçı, Sevilay Yükselir, Nihal Bengisi Karaca gibi isimler “bu korkunç olayı” yazılarında ve sosyal medya hesaplarında sıklıkla dile getirdiler. Olay, Gezi eylemlerine katılan sivil direnişçilerin itibarsızlaştırılmasına hizmet etti ve tüm türdeş “haberler” gibi zamanın belirsizliğine karıştı... “Olaydan” tam 9 ay sonra Kanal D kamera kayıtlarına “ulaştı”. Kayıtlarda Kabataş’ta Zehra Develioğlu’nun yanında kalabalık bir grup geçip gidiyordu. Ortada ne bir saldırı, ne bir taciz vardı...⁶

İsmet Berkan, olaydan 2 yıl sonra, 2015’te “Birçok kişinin güvenini sarstığım ve onları hayal kırıklığına

uğrattığım için çok üzgünüm” sözleriyle resmen özür diledi.⁷

AKP Milletvekili Mehmet Metiner de “Reisinin gündeme getirdiği bir hikayeye” inanmaya ve bu iddianın yayılmasına aracılık etmeye gönüllüydü. Ama Metiner yine ancak 2 yıl sonra katıldığı bir TV programında “O dönemin FETÖ’cü emniyet müdürleri ellerinde olayın görüntüleri olduğunu söylemişlerdi, biz de namerde inanıp itibar ederek, olayın görüntüleri var dedik” itirafını yaptı.⁸

Erdoğan, Kabataş iddialarını tüm aksi kanıtlara rağmen zaman zaman gündeme getirmeye devam etti. “Kayıtları gördüm” diyenler daha sonra özür diledikten, kayıtlar yayınlandıktan çok sonra bile...⁹

Anlaşılan o ki AKP iktidarına karşı gelişen tarihin en büyük sivil direnişinin itibarsızlaştırılması için Kabataş hikâyesi iyi iş görmüş ve görmeye devam edecekti...

DOLMABAĞÇE CAMİİNDE NE OLDU?

“ERDOĞAN: DOLMABAĞÇE CAMİİNDE İÇKİ İÇTİLER...”

MÜEZZİN: BEN ALLAH'TAN KORKARIM, İÇKİ İÇEN GÖRMEDİM... “

Gezi süreci, iktidarın direnişi ve muhalefeti itibarsızlaştırmak üzere hayli malzemeyi piyasaya sürdüğü bir dönem olarak tarihe geçecek. Dolmabahçe Camiine girmek zorunda kalan yaralı direnişçilerin, Cami içerisinde içki içtiklerine dair ifadeler yine dönemin Başbakanı Erdoğan tarafından dile getirildi. Erdoğan çok iddialıydı ve “camide içki içildiğine dair kayıtların” ellerinde bulunduğunu, kamuoyuyla paylaşılacağını duyurdu. Dönemin AB Bakanı Egemen Bağış da bu iddiayı destekleyerek “AB ülkelerinin elçilerine bu vahim saygısızlıkla ilgili kayıtların sunulduğunu” açıkladı. Ancak Dolmabahçe Camiinin müezzini Fuat Yıldırım ve imam Halil Necipoğlu¹⁰ “ben Allah’tan korkarım, direnişçiler camide içki içmediler”¹¹ açıklamasını yapınca soluğu sürgünde aldı.¹² Camide içki içildiğine dair görüntüler hiçbir zaman yayınlanmadı. Müezzin Fuat Yıldırım sürüldü ve Diyanet aleyhine dava açtı.

Örnekler çoğaltılabilir... Daha da önemlisi bu satırları yazan ve okuyan herkes, zamanın herhangi bir noktasında, herhangi bir sahte haberin, dezenformasyonun “nesnesi” haline getirilebilir. Sahte haber ve dezenformasyon üretiminin önüne geçilebilmesi, bilgi kirliliği ve bilginin hızı karşısında mümkün görünmüyor. Kendimizi koruyabilme olanağı

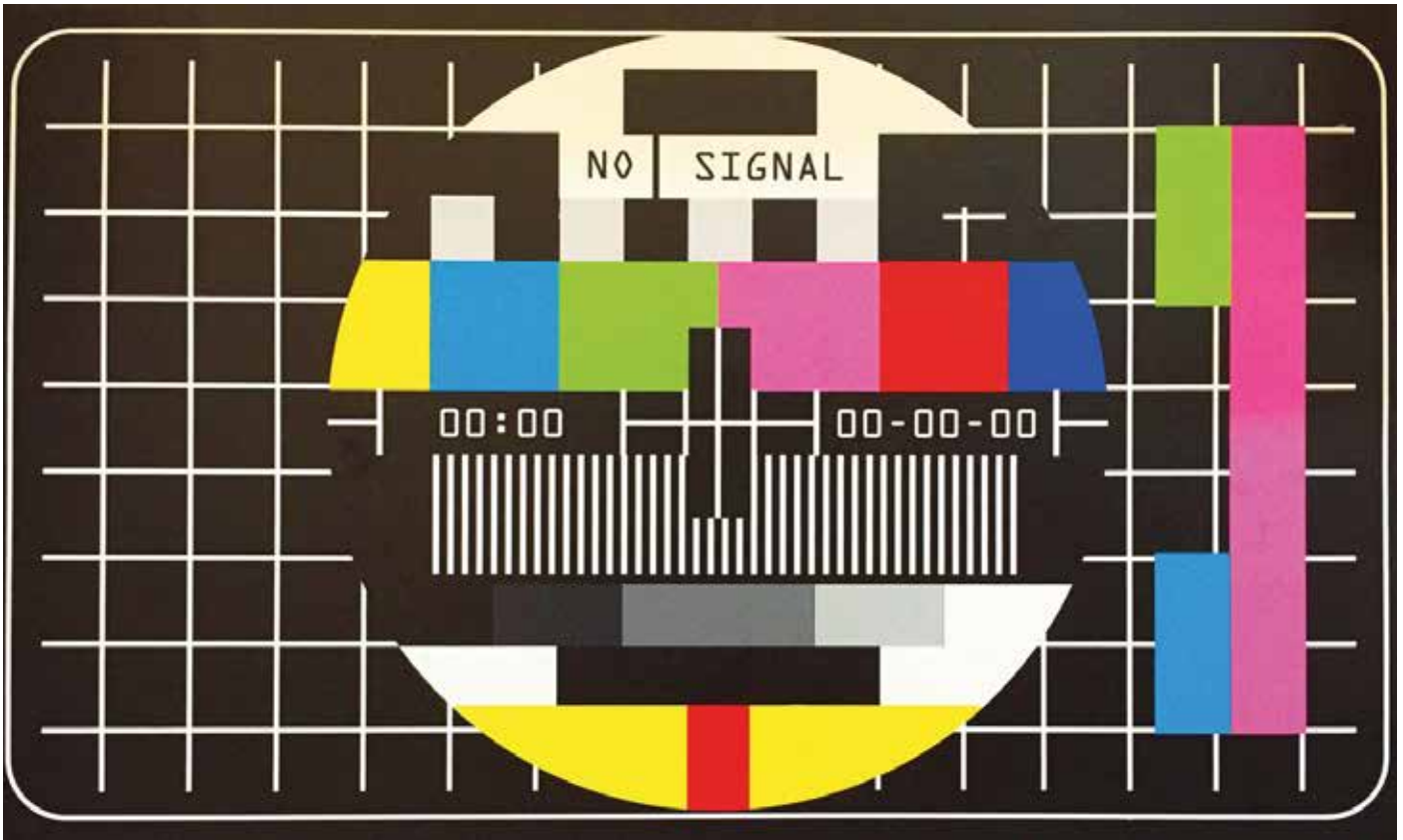
da ne yazık ki sınırlı... Medya okur yazarlığının artık temel eğitimden başlayarak ders olarak okutulması, yurttaşların dezenformasyona, sahte habere karşı uyanık tutulması bir yol olabilir... Ama herkesin her şeyi bilmek, araştırmak zorunda olmadığını, buna ayıracak zaman bulamayabileceğini de biliyoruz. Bilgi akışı karşısında sakin ve serin kanlı olmak, bilgiyi mutlaka birden fazla kaynaktan doğrulatmaya çalışmak, ancak gerçekten doğruluğuna dair kanaatimiz oluştuğundan sonra yayılmasına aracılık etmek, kendimize bu süreyi tanımak başka bir yol...

Meraklılar için ise bir adres önerilebilir: teyit.org! Çok sayıda genç gönüllü, birikimli gazeteci ve araştırmacıların destek verdiği teyit.org bu sahte haber denizinden hiç değilse gerçeğin peşine düşme derdi olanlara can simidi uzatıyor. Yüzlerce haber, titizlikle araştırılarak doğruluğu teyit ediliyor fakat... Dezenformatif bir bilginin "piyasaya düşmesinden" ve "işlevini yerini getirip" artık önemsizleşmesinden çok sonra... Yine de bir şey...

Efsanevi şarkısında Yaşar Kurt "Beynimi yiyorlar anne/ beynimi yiyorlar/ kapat televizyonu anne seni de kandırıyorlar/ kapat televizyonu anne seni de kandırıyorlar" diye sesleniyor bize... Umutsuz bir çağrı bu... Bazılarımız televizyonu kapatabiliriz belki... Ya kapatamayıp, duyduklarıyla sokakları dolduranları?...

(Kaynakça):

- 1 Raporun orijinali için: <https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/sites/default/files/digital-news-report-2018.pdf>
- 2 2017'de Open Society Institute tarafından yapılan bir başka araştırmada Türkiye, Makedonya'dan sonra "yalan haber ve dezenformasyona en az dirençli" 2. Ülke olarak gösterilmişti.
- 3 Agos, 07.03.2017
- 4 Sputnik, 26.04.2017 <https://tr.sputniknews.com/haberler/201704261028239025-zaharova-bm-yalan-haberlere-karsi-mucadele-yurutmeli/>
- 5 Sputnik, 02.06.2017 <https://tr.sputniknews.com/rusya/201706021028732586-zaharova-batidan-farkli-olarak-rusya-yalan-haber-yapmayacak/>
- 6 Hürriyet, 14.02.2014 <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/kabatas-goruntuleri-25804798>
- 7 İsmet Berkan, Kabataş <http://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/ismet-berkan/kabatas-28535518>
- 8 Hürriyet, 26.03.2015 <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/mehmet-metinerden-kabatas-itirafi-28560381>
- 9 Hürriyet, 06.03.2015 <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/cumhurbaskani-erdogan-bir-anne-kabatasta-tacize-maruz-kaldi-28378037>
- 10 İmam Halil Necipoğlu "Alkol kullanan görmedim" <https://www.youtube.com/watch?v=iBxbrub13vY>
- 11 Müezzın Fuat Yıldırım "Alkol kullanan görmedim" <https://www.youtube.com/watch?v=j9cvCUubGKK>
- 12 Hürriyet, 21.09.2013 <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/dolmabahce-camisinin-imam-ve-muezzini-gitti-24756039>

“Fake news” yani habercilikte “3+5=14 eder’in” algılatılması üzerine..!

Ahmet CENKLER
acenkler@yahoo.co.uk

“Fake News..”! Yani dilimizdeki adı ile “sahte haber!” Bunu tabi kendi içinde türler olarak farklı farklı ayırmak mümkün... İsmarlama haberler (bilinçli olarak para ile yaptırılır ve kesinlikle zarar vericidir), sözde eğlence amaçlı yapılan haberler (gündem değiştirmek için yapılır ve genelde saçma bir içerik verilir) ve tabi amatör habercilik örneği olarak yapılan yanlış haberler (ki bunlar da genelde zarar verir)...

Benim bunlara ayrı ayrı değinip “literatür” dersi vermek gibi bir niteyim yok. Zaten yukarıda az çok parantez içinde yazdığım kısa açıklamalarıyla da ne olduğu hakkında herkes bir fikir edinmiştir sanırım.

Benim üstünde esas durmak istediğim ayrıntı; bunların bir “sonuç” olduğu ve çoğunlukla bu konuda karşılaştığımız örneklerinin; sebebi de aslında çoğu zaman temelden temele “siyasi ve sınıfsal bir nitelik” taşıdığı meselesidir.

Serbest piyasa ekonomisinin sistem olarak var olduğu her devletin hükümeti ve o hükümeti idare eden politikacıların arkasındaki sermayedar güçler genelde tüm iletişim-medya “alanını” kontrolü altında tutmak ister. Ayrıca da kendine “muhalif” gördüğünü ya satın alır ya da kapatır! “Fake news” yapmayan gazeteci veya alanda çalışan başka bir medya çalışanı kendini “hapiste” de bulabilir. İş, “onurlu” yaşamakla “yaşamamak” arasındadır meslekte uğraşan için.

“Fake News”in derdi “3+5 nedir?” sorusuna cevap olarak “14 eder” cevabını öğretmek ya da gündem değiştirmektir büyük kitlelere karşı çoğu zaman. Bunlar TV’lerden, sosyal medyadan, radyo ve gazetelerden genellikle “tek merkezli” olarak yapılır veya bazen “spesifik” olarak belli kurumlara da yaptırılabilir. Mesela hükümetler veya şirketler haklı bir “emek mücadelesini” veya “demokratik barışçıl bir eylemi” veya bu tarz “meşru” bir talep mücadelesini alıp; “haksız, hukuk dışı, gayrı-meşru” bir pratik gibi diğer geniş kitlelere algılatmak isteyip meselenin öz niteliğini bazen terörize eder ve/veya “topluma zararlı” gibi göstermek için “fake news” şeklinde haberi hazırlayıp algı operasyonlarına baş vurur!

Anahtar kelimeyi tekrar edeyim: “Algı yönetimi ve bunun bir taktiği olarak algı operasyonu!”... Yönetenler ve operasyonu çekenler ise tahmin edebileceğimiz “malum” kişiler.

İşte bundan dolayı bir coğrafyada medyayı ele geçirmek ve dolayısıyla “habercilik ve/veya medya üretimlerini” tek elde tutmak bu egemen sınıfın amacına göre bu bağlamda çok çok önem arz eder.

Hadi bir de örnek vereyim. Mesela faşizmin baskın olduğu coğrafyalarda; “iktidarın elindeki medya” sokaktaki, fabrikadaki direnişi ya hiç vermez ya da verecekse “terörize ederek” verir. Bu “fake news”dir! Hatta daniskasıdır! Demokrasiyi, hak ve özgürlük mücadelesini “medya aracını” kullanarak karalama operasyonudur!

Veya suni haberler yaptırılır. Örneğin ülkede muazzam bir “ekonomik kriz” vardır ama bir anda kitlelerin odağı, yapılan haberlerle farklı noktalara çekilmeye çalışılır! Kitlelerin hem “sorgulaması” engellenir hem de farklı bir “algı” yaratılmış olur. Habercilik ilkeleriyle tamamen terstir ama kapitalist sistemlerde “her şeyin bir fiyatı” vardır. “Fake news” üzerine kurulan TV kanalları, gazeteler, internet siteleri vardır! Tek dertleri iktidarın kitleleri kandırması için sabah akşam üretim yapmaktır. Ve kısa-uzun vadeli başarı da sağlarlar! Bağımsız bir

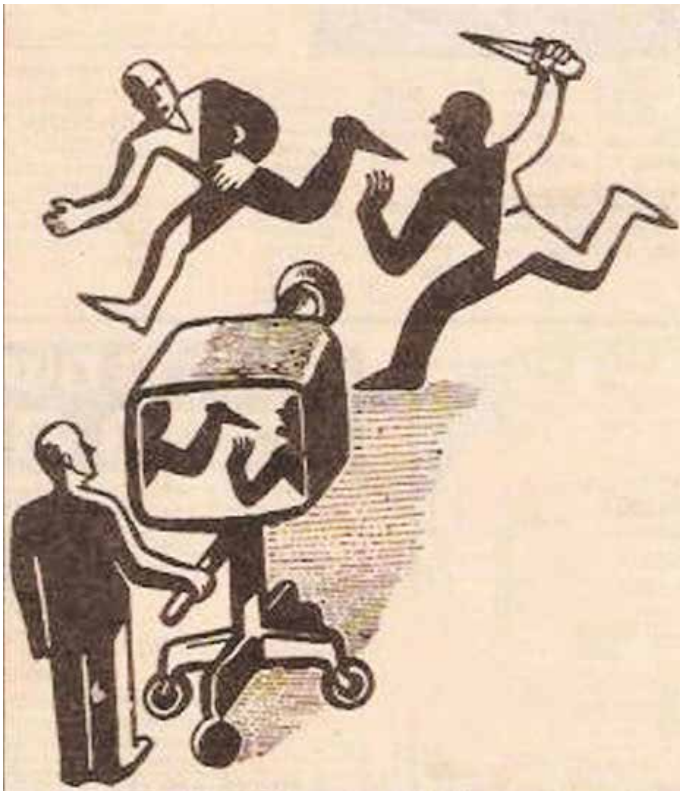
“medya” yoktur. Hele “bağımsız” olmayan devletlerin “bağımsız medyası” zaten düşünülemez. Hangi kurum isterse olsun “bağlı bulunduğu sınıfa (ister sermayeden yana ister emekten yana)” o adı geçen kurum hizmet etmek zorundadır.

Emekten yana olan yani “çoğunluğun sesi olan” genelde “fake news” işleri ile uğraşmaz. Çünkü zaten haklıdır. Üretendir! “Fake news” yapana karşı da mücadele verir ve sahte haberi “teşhir” ederek haberin gerçek içeriğini halka anlatmak gibi bir görevi de üstlenir. Sermayeden yana olan ise “manipüle etmek” zorundadır. Haklı bir grevi, “çok para isteyen terörist işçiler” diye vermek zorundadır! Veya büyük ekonomik krizleri “hafif bir dalgalanma” olarak vermek durumundadır. Çünkü gerçekler ortaya çıkarsa kurdukları düzen bozulacaktır!

Biraz daha detay verecek olursak “fake news” teknik olarak neleri barındırır ?

Tabi bunu anlatırken amacım “yöntem göstermek” değil “yanlış, kötüyü” teşhir etmektir.

Genellikle haberde amaçlanan niteliği “görsellik” yani işin “reklam, ajitasyon” tarafı ile haber bol bol süslenir! Temel amaç “şov” yani “gösteriş, reklam” yapmaktır. Mesela seçim zamanı siyasi bir partinin “mitinginde” haber propaganda amaçlı “fake news” yapılacak diyelim! Genelde medya organları yakın oldukları siyasi partinin miting haberini yaparken görüntüleri “miting alanındaki kalabalık yerlerden” kullanır ! Olayın olduğu şeklienden daha “coşkulu” ve daha “kitlesele” olduğu algısı halka

yansıtılmak istenir... Mesela miting alanında arka taraflarda veya yanlarda kitle içinde “boşluk” varsa buralar haber görselinde tamamen kadrajdan çıkartılır. Hedef bellidir. Malum “partiyi” olduğundan daha kitlesele göstermek! “O siyasi partinin gücü ve iktidarı garantidir!” mesajını kitlelere algılatmak! Bu sahte haberdır! Algı operasyonu böyle yapılır. Ve kitlelere karşı partinin “güçlü ve kudretli olduğu” mesajı bu şekilde verilir.

Veya örneğin döviz, enflasyon, hayat pahalılığı coğrafyanın birinde bir iktidar partisi tarafından “tavan” yaptırılmıştır! Ülke batağa gidiyordur diyelim! İktidara yakın medya bu konuyu basit bir içerikle “ürkütücü olmayan” boyutta verir! Hatta reel rakamları bile hiç çekinmeden küçülterek çarpıtır! Hatta daha da öteye gider! Belki muhabirlerine daha önceden ayarlanan sözde “halktan” insanlarla röportaj da yaptırarak yaşanan krizin “önemsiz birşey olduğu” imajı yaratılmaya çalışılır! Ve bu günde birkaç kez sosyal medya, TV ve radyolardan yayınlanır! Kitlelerin bu algıyı “ezberlemesi” sağlanır! Teknik olarak bunları yapmak “zor” görünebilir ama aslında teknolojinin ve yaratıcılığın “imkansız” kıldığı hiçbir şey yoktur! Hedefe yönelik her türlü algıyı yaratmak için “teknik konular” en basit aşılabilen meseledir.

Para varsa teknoloji sorunu yoktur! Bugünün dünyasında bilgisayar programları ile teknik olarak “yok” olanı “var gibi göstermek” her şekilde mümkündür! Animasyon programları, video/fotoğraf montaj programları ve işi bilen birkaç yetenekli teknik personel ile “dünya sorunsuz bir cennetmiş” gibi gösterilebilir!

Yeter ki öncesinde “ne dersiniz inandırabileceğiniz kitleler” olsun! Yeter ki “sorgulama yeteneğini yok etmeyi başardığınız” emekçiler ve halk kitleleri sizlerin yarattığı “medya” organlarına müptela olsun!

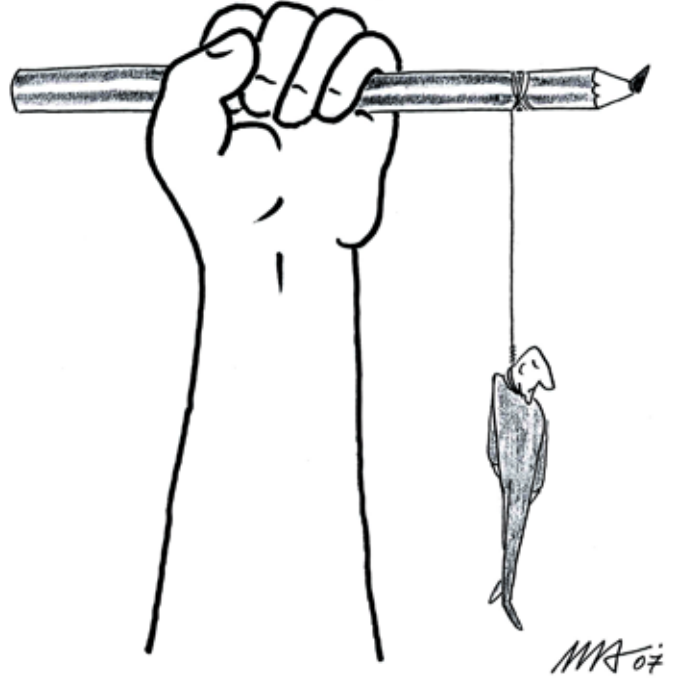
Sonrası haberin ustaca manipüle edilerek yazımı, görselinin amaca hizmet edecek şekilde montajlanması gibi işlerdir. Sonuçta yaratılacak “algı operasyonunun” tekniği en profesyonelce olmalıdır ki kitleler gönül rahatlığıyla bu yalanlara inansın, güvensin ve operasyon başarıyla tamamlansın!

Sonunda da haber yayınlanır! Hem de defalarca yayınlanır! Gündem değiştirmek için yapılan saçma haberler (Örneğin geçmişte uzaydan gelecek bir virüsün tüm insanlığı öldüreceği haberleri) çoğu zaman sonradan yalanlanır. Ama siyasi manipülasyon içerikli haberlerin “yalan” olduğu gerçeğini ancak yaşanan ve yaşanacak olan gerçek tarih kanıtlar. Tekniği ne kadar iyi olursa

olsun her yalan illa ki yeri ve zamanı geldiğinde ortaya çıkar. Çünkü hayatta da olduğu gibi “yalancının mumu yatsıya kadardır!”

Siz siz olun, okuduğunuz gördüğünüz her haberi karşı tarafa ait olduğunu düşündüğünüz kesimden de takip edin! Aradaki farkı iyi sorgulayın! Çünkü bir bakacaksınız ki belki de bugün bize toplum olarak “algılatılan haberlerin” kimbilir belki birçoğu manipüle edilmiştir! “Alışverişe gittiğinizde gördüğünüz pahalılık” akşam ekranlarda size “ekonomik refah” diye yutturulmaya çalışılıyorsa, “fake news” izliyorsunuz! Uyanın!

“Doğru” ve “yanlış” haberi kendiniz seçin...! Hayatı sorgulayarak! Yaşadıklarınızı kafanızdan geçirerek! Ve “insan” kalma güdünüzü hiç yitirmeyerek...! Medya’ya “dokunun!”... Dokunun ki “dokunulmaz” olduğunu zannedenler meydanı boş sanmasın! Yolu bu! “Fake news’leri” olmayan güzel günleri görmek dileğiyle!

Girne Belediyesi Sanat Galerisi

"Gelin ve galerimizi gezin, sanatın keyfini çıkarın"

(Girne Çarşı Merkezi, Cengizhanlı Sokak, Beycanlar Bölgesi)

Girne Belediyesi Hayvan Barınağı

"Sevimli dostlarımız sizleri bekliyor"

(Girne Çevre Yolu'nun güneyi, Karaman Bölgesi)

Tel: 0392 815 2119 – 0392 815 1884

Fax: 0392 815 3573

e-mail: info@girnebelediyesi.com ,

danisma@girnebelediyesi.com

Ramadan Cemil Meydanı No:1 - Aşağı Girne Mahallesi / Girne

Yalan haberle mücadele, eleştirel bakış açısı ve eğitimle mümkün

Esra AYGİN
esraaygin@gmail.com

“Fake news” veya “yalan haber” son yıllarda, özellikle seçimlere veya halk oylamalarına potansiyel etkileri nedeniyle Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa’da çok yoğun bir şekilde tartışılmaya başlandı. Böylece bizim gündemimize de girmiş olan bu olgu, aslında milattan öncesinden beridir tarih boyunca yöneticiler, siyasetçiler veya diğer güç odakları tarafından kitlelerini kendi istedikleri şekilde yönlendirmek, siyasi kazanç sağlamak veya karşıt görüşleri ortadan kaldırmak, düşmanlar veya kahramanlar yaratmak amacıyla kullanılıyor.

2017’de Amerika’da yılın kelimesi seçilen “fake news,” anlamı itibarıyla, sadece yalan haberi değil, dezenformasyonu -yani bilginin kasıtlı olarak çarpıtılmasını veya eksik bilgiyi- propagandayı ve manipülasyonu da kapsıyor.

20. yüzyılın en bilinen diktatörü Hitler’in Almanya’da toplum mühendisliği yapmak için propaganda ve medyayı nasıl kullandığını veya daha yakınımızda, İstanbul’da 6-7 Eylül olaylarında Rumlara yaşatılan felakette yalan haberin rolünü çok iyi biliyoruz.

Günümüzde, yalan haberin çok daha büyük bir tehdit olarak görülmesinin nedeni ise, iletişim teknolojilerinde yaşanan devrim, sosyal medyanın günlük hayatın bir parçası haline gelmesi ve kişiye göre içerik belirleyen yazılımlarla birlikte artık her türlü bilginin büyük bir hızla çok büyük kitlelere yayılabilmesi.

Yalan haber ve bununla nasıl mücadele edilebileceği tartışmaları, ortaya bazen sansüre kadar gidebilen öneriler veya girişimler çıkmasına neden oluyor - ki bu, yalan ha-

berin kendisinden çok daha fazla endişe verici bir durumdur. Yalan haberle mücadele, ifade özgürlüğünü ve karşıt sesleri ortadan kaldıracabilecek yukarıdan empoze edilen önlemlerle değil, gazetecilerin, okuyucu ve izleyicilerin eğitilmesi ve bilinçlendirilmesi ile yapılmalıdır.

Biz gazeteciler açısından, yalan haberle mücadelenin temeli, herkesin bir ajandasının olduğu bilinciyle eleştirel bir bakış açısı edinmek, kaynakları iyi tanımak, herhangi bir kaynaktan alınan bilgiyi en az iki diğer farklı kaynaktan teyit etmek ve teyit edilmemiş bilgileri paylaşmamaktır. Okuyucu ve izleyiciler açısından ise, medya okuryazarlığı kilit öneme sahiptir. Doğru ve güvenilir bilgiyi ayırt edebilmek ve bu bilgiye nasıl ulaşılabileceğini bilmek adına bazı ülkeler halihazırda müfredatlarına ‘medya okuryazarlığı’ eğitimleri eklemişlerdir. Örneğin Tayvan’da geçtiğimiz yıl müfredata eklenen medya okuryazarlığı dersinde çocuklara propaganda ile haberi ayırt etme, eleştirel okuma ve kaynakları değerlendirme öğretiliyor.

Kıbrıs’taki durum

Kıbrıs’ta da yarım asırdır devam eden siyasi sorun ve sonu gelmeyen müzakerelerde, ender istisnalar dışında propaganda, dezenformasyon ve manipülasyona sık sık başvurulduğuna şahit oluyoruz. Müzakerelere paralel yürütülen ve masada barış görüşülürken dışarıda verilen iletişim savaşı ne yazık ki ülkemizde normdur ve biz gazeteciler, çoğu zaman, isteyerek veya istemeyerek, farkında olarak veya olmayarak bunun bir parçası veya aracı haline geliyoruz.

Tek taraflı değerlendirmeler, katı ve uzlaşmaz demeçler, suçlama oyunları, doğruların bir bütün olarak değil, bir tarafı haklı gösterecek şekilde eksik sunulması, Kıbrıs’ın hem kuzeyinde hem de güneyinde müzakere sürecini takip eden gazetecilerin günlük olarak karşılaştıkları olgulardır. Müzakereler, hatta barışın kendisi bir kazan-kaybet oyunu gibi sunulur. Barış için gerekli ve onurlu olan tavizler, zayıflık veya teslimiyet gibi sunulur. ‘Bir tarafın lehine olan şey mutlaka diğer tarafın aleyhindedir’ yaklaşımı, barışın toplumsal faydasının önüne geçer.

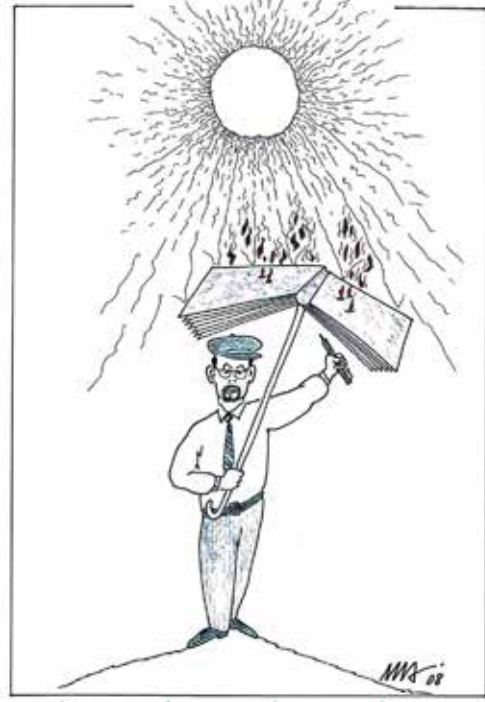
Tam da bu nedenle, Kıbrıs gibi çatışmalı veya çatışma-sonrası ülkelerde barış gazeteciliği çok daha büyük bir önem taşıyor. Dünyanın birçok çatışmalı yerinde yapılan araştırmalar, medyanın yaklaşımının, okuyucu ve izleyicilerin psikolojisinde derin etkiler bıraktığını ve

barış sürecine yaklaşımlarını etkilediğini ortaya çıkmıştır. Gazetecilerin, otomatik olarak siyasi elitlerin ve güç odaklarının pozisyonlarını benimsemek yerine, anlaşmazlığın tüm taraflarının umutlarını, ihtiyaçlarını, korkularını anlaması ve aktarması; taraflar arasındaki güç mücadelesine araç olmaması, böylece anlaşmazlığın aşılabilir veya statik olduğu anlayışına meydan okuması, toplumların hem zihinsel hem de duygusal olarak barışa şans verebilmesine katkı yapar.

Dünyanın neresinde olursa olsun, herhangi bir çatışmanın taraflarının pozisyonları, asla esnemeyecek tabular değil, aslında karşılanmamış veya tatmin edilmemiş ihtiyaçların dışavurumu veya kamuya açıklanan yüzüdür. Taraflar arasındaki güvensizlik, endişeler, veya salt müzakere taktiği gereğince simimi bir şekilde açıklanmayan bu ihtiyaçlara yanıt veren bir barış anlaşması durumunda pozisyonların esneyebileceğini biz gazeteciler tekrar tekrar yaşıyıp görüyoruz. Günün sonunda, müzakerelerin amacı da karşılıklı olarak ortaya konan pozisyonların altında yatan endişeleri, karşılanmamış ihtiyaçları, korkuları anlayıp bunlara çareler üretmek ve her iki tarafın da kabul edebileceği çözümlerde anlaşmak değil midir?

Soruna ve müzakerelere daha dengeli bir bakış benimsemek; taraf tutmamak; gerçeğin, ancak tüm tarafları dinledikten sonra anlaşılabilirliğini kabul etmek; siyasilere

açıklamaları ile sınırlı kalmayıp sıradan insanları ve onların önceliklerini öne çıkarmak; “öteki” tarafı canavarlaştırmamak; taraflar arasındaki anlaşmazlıklara değil, ortak noktalara, yaklaşımlara ve benzerliklere odaklanmak, hem objektiflik hem de toplumsal barış adına medyanın sorumluluğudur.

Silahlı kadınların yer aldığı fotoğrafın yalan haberle ilgili öğrettikleri

Yiorgos KAKOURIS
ykakouris@gmail.com

Hem Türkçe, hem de Yunanca haber sitelerinde 11 Mayıs'ta garip bir haber dolaşıma çıktı. Haberde, her dilde farklı noktalara odaklansalar da, Kıbrıs Cumhuriyeti'ndeki RMMO'da, kadın ve çocuklara gerilla savaşı eğitimi verildiği belirtiliyordu.

Haberle birlikte verilen fotoğrafta ise elinde tuttuğu silaha benzeyen şeyle atış yapmak için sırada bekliyormuş gibi görünen kadınlar yer alıyordu. Fotoğrafın çekildiği yer ise park ya da askeri kamp denebilecek, ağaçlık bir alandı. Bir başka fotoğrafta ise birkaç tane çocuk görülüyordu. Ancak birşeyler yolunda değil gibiydi. Fotoğrafta eğlenceli ve aptalca bir hava vardı. Fotoğrafta yer alan adamlar ise ne asker gibi duruyordu, ne de asker gibi giyinmişti.

Bazı Türk haber sitelerinin verdiği haber endişeyle birlikte ironi de içeriyordu. Bir yandan böylesi bir eğitimin adanın istikrarı açısından ne kadar sakıncalı olduğuna işaret edilirken, diğer yandan da seksist bir yaklaşımla, kadının askeri eğitime makyajlı ve yüksek topuklarla gitmesine vurgu yapılıyordu. "İşte, Kıbrıslı Rumların Türklerden korkusu budur" kullanılan başlıklardan sadece birisiydi.

Bazı Yunan haber siteleri ise farklı bir bakış açısıyla yaklaşmış, olayı, gerçek bir yurtseverlik örneği gibi gösterip, Kıbrıslı Rumları, yurtseverliğin düşük olduğu iddia edilen Yunanlılarla karşılaştırdı. "Onları böyle katledecekler - Kıbrıslı Rumlar, kadın ve çocuklarını silahlandırıyor -

Türkler zor zamanlar geçiriyor" gibi başlıklar kullandı.

Gerçek çok farklı ve daha az dramatikti. Politis olarak, haberi, milliyetçi klişelere uygunluğu ve tuhafılığı yüzünden günlerce dolaşımında kaldıktan sonra araştırmaya başladık. Bu durum, ya bilerek yapılmış bir "sahte haber" vakasıydı, ya da tik amaçlı sansasyondur ancak sonuç aynıydı.

Yanlış haberler kolay yayılır

Kıbrıs'ta, özellikle iki toplum arasındaki ilişkileri etkileyen konularla ilgili yalan haber fenomeninin nasıl kendini gösterdiği sorusuna yanıt vermeye başlarken, yalan haberin yayılmasını sağlayan koşulların, Kıbrıslıların haberi sunma ve tüketme yönteminin merkezinde olduğunu kabul etmek gerekir.

Kıbrıs'ın her iki tarafında da medya kendi dünyasının içinde çalışıyor ve karşı taraftan gelen haberler kamuoyunda arada sırada ses getiriyor. Böyle olunca, duygusal ya da şok edici içerikler çok daha kolay yayılırken, özellikle milliyetçi klişelerle, anlatıları doğrulayan haberlerin zihinlerde oluşturduğu algıdan kurtulma, oldukça zor oluyor.

İşte, "kadın ve çocuk gerilla savaşçıları" hayali haberinde de bu oldu. Orijinali Ajans Kıbrıs isimli Kıbrıslı Türk haber sitesinde yayımlanan haber, Hürriyet gazetesi de dahil olmak üzere, bütün haber siteleri tarafından yeniden düzenlendi ve yayımlandı.

İlk hikayeyi, yazarın niyetini bilmediğimizden, yalan haber diye niteleyip niteleyemeyeceğimiz kesin değil. Bir haberin yalan haber diye tanımlanabilmesi için, yazarın yalan yazdığının bilinmesi gerekiyor.

Bu, kötü bir gazetecilik örneği de olabilir ancak yalan haberin kolay yayılmasını sağlayan sosyal medyanın çalışma şekli, bu haberin de yayılmasını sağladı.

Haberi Politis için araştırırken, konunun RMMO ile hiçbir ilgisi olmadığını keşfettim ve silahların gerçek olduğuna dair bulguya rastlamadım. Olayla ilgisi olan bir kadın, gazetemize yaptığı açıklamada, sahte silahla yapılan özel bir toplantı olduğunu ve orduyla ilgisi olmadığını söyledi. Hükümet kaynakları da haberin

komik ve içerikten yoksun olduğunu açıkladı.

Olayın sadece bir paintball oyunu mu yoksa yetkililer tarafından ayrıca araştırılması gereken başka birşey mi olduğu ise incelenmesi gereken bir başka haber konusudur. Ancak RMMO'nun kadın ve çocukları gerilla savaşı için silahlandırmadığı bir gerçek.

Bunun böyle olması, hem adanın güneyinde, hem de kuzeyinde yaşayan halk için olması gerekendir çünkü Kıbrıs küçük bir yer ve fark edilmeden birşey yapılması mümkün değil ancak Yunanistan ve Türkiye'deki etkisinin ne olacağı bilinmez.

Milliyetçilik satıyor

Her iki olayda da, Türkler, Yunanlılar, hatta Kıbrıslılar fotoğrafı kendi uluslarının milliyetçi söyleminin süzgecinden geçirerek, siyasi argümanları ve ekstrem pozisyonlarına gerekçe göstererek yansıttı. Her durumda da, haber tamamen yanlış yapıldı.

Gazeteciler, sınır kapılarının açılması ve kişisel temasın bir seçenek olduğu günümüzde, gelişen teknoloji-den de yararlanarak, aldıkları istihbarat ya da bilgileri, karşı taraftaki meslektaş ya da kaynaklardan daha kolay ve daha hızlı doğrulatabilir. Ki bugünlerde birçok Kıbrıslı Türk ve Rum gazeteci bunu yapıyor.

Tabi bu gelişmeler beraberinde beklenmeyen yeni so-

runlar getirdi. Yanlış algı yaratmak amacıyla üretilen ve yalan haber denebilecek çarpıtılmış, yanlış haberler, dikkatlice araştırılmış ve doğrulanmış haberlerle aynı hızla Yeşil Hattı aşmış, karşı tarafa ulaşıyor.

Bir Kıbrıslı Rum gazeteci olarak, Türkçe haber sitelerindeki yalan haber fenomeninin Türkiye ve Kıbrıslı Türk toplumu üzerindeki etkisi konusunda kişisel bir deneyimim yok. Ancak hangi yalan haberin nasıl yeniden üretilerek, Rumca haber sitelerinde yer aldığı görebiliyorum. Chemtraille ilgili komplo teorileri; siyasilerin ve popüler kişilerin açıklamalarının çarpıtıldığı hikayeler; mülteciymiş gibi davranan teröristlerle ilgili faşist yazılar; Türklere ve diğer ebedi düşmanlara karşı verilen son savaştaki Helenizm zaferiyle ilgili dini efsaneler gibi...

Haberlerin yalan mı ya da belirli bir amaç için gerçeklerin çarpıtıldığı metinler olup olmadığı konusunda insanların kendilerini ve etrafindakileri eğitmesi her geçen gün daha bir zorunlu hale geliyor.

Gazeteciler, bu tip bilgilere kanmama konusunda kendilerini eğitmesi gerekenlerin başında geliyor. Hepimizin de, bir önyargımızı ispatlayan yalan haberlere inandığımız zamanlar vardır. Yapmamız gereken, hatalarımızdan ders çıkarıp, göz ve kulağımızı açık tutmaktır.

What a picture of women with guns taught me about fake news

A bizarre story started making the rounds in Greek and Turkish language online media on May 11th 2018. According to this story, that was presented with a different focus in each language, the Greek Cypriot controlled National Guard in the Republic of Cyprus had started training women and children for guerrilla warfare.

The story came with pictures of women holding what looked like rifles, standing in a row ready to practice their shooting. The location seemed to be a wooded area that could easily be a park or part of a military camp. In other images, one could see a couple of children. Something, however, was off. The mood in the pictures was light hearted and goofy, and the men appearing in them didn't

dress, or bear themselves, as officers of the military.

Some Turkish websites were presenting the story with a mixture of concern and irony. Concern for what such a practice would mean for stability on the island, and irony – with a dash of sexism – for the fact that the women in the images seemed to have gone for military practise wearing make-up and high heels. “This is the fear G/Cs have towards Turks” was one of the titles used.

Some Greek websites in the meantime adopted another angle, presenting the Greek Cypriots as examples of true patriotism, aiming to juxtapose what was presented with the perceived lack of national fervor in Greece. “This is how they'll mow them down – Greek Cypriots arm their

women and children – Turks having a rough time” was a gleeful title.

The truth was very different and far less dramatic. However due to the story’s novelty and how well it fit with nationalist stereotypes, it ended up circulating for several days before we decide to look into it in Politis. This was either a case of intentional fake news, or the result of clickbait sensationalism, but the result was the same.

False stories spread easily

To begin to answer the question of how the phenomenon of fake news manifests in Cyprus, especially in issues that affect the relationship between the two communities, we need to recognise that all the conditions facilitating its spread are central in the way Cypriots present and consume news.

Cypriot media on both sides operate each in their own world, with news from the other community only occasionally echoing in the public discourse. When that happens, however, stories with an emotional or shocking core spread easily and it’s difficult to shake off the initial impression created in the minds of people. Especially when the story conforms to nationalist stereotypes and narratives.

That’s what happened in the case of the imagined story about “women and children guerrilla fighters”. The original post seems to have been that of T/C website Ajans Cyprus, since it was the only story with additional details and pictures – all the sites that reproduced it only used one image, including that of Turkish daily Hurriyet, which seems to have been the first major reposter.

It’s not certain whether we can classify the first story as fake news, since we don’t know the intention of the original author. For the story to be classified as fake news, the author would have to have known they were actively lying. This, in fact, could be a case of bad unsubstantiated journalism. But the way the story spread is a product of the way social media works, which makes the dissemination of fake news easier.

Looking into the story for Politis, I soon discovered that (as should have been obvious by the pictures themselves) this had nothing to do with the National Guard and that there was no indication these were even real guns. One of the women involved, told our newspaper that this was a private gathering with fake guns and that it was not affiliated with the army. Government sources called the story ridiculous and lacking substance.

Now, there was another story there, that requires extra legwork to examine, about whether this is a case of just a paintball game or of something the authorities should look into. But the National Guard was not, in fact, arming women and children in preparation for guerrilla warfare. Which was common sense for anyone living in the south and most people living in the north, because Cyprus is a small place and these things don’t go unnoticed. But no one knows what the full impact was in Greece and Turkey.

Nationalism sells

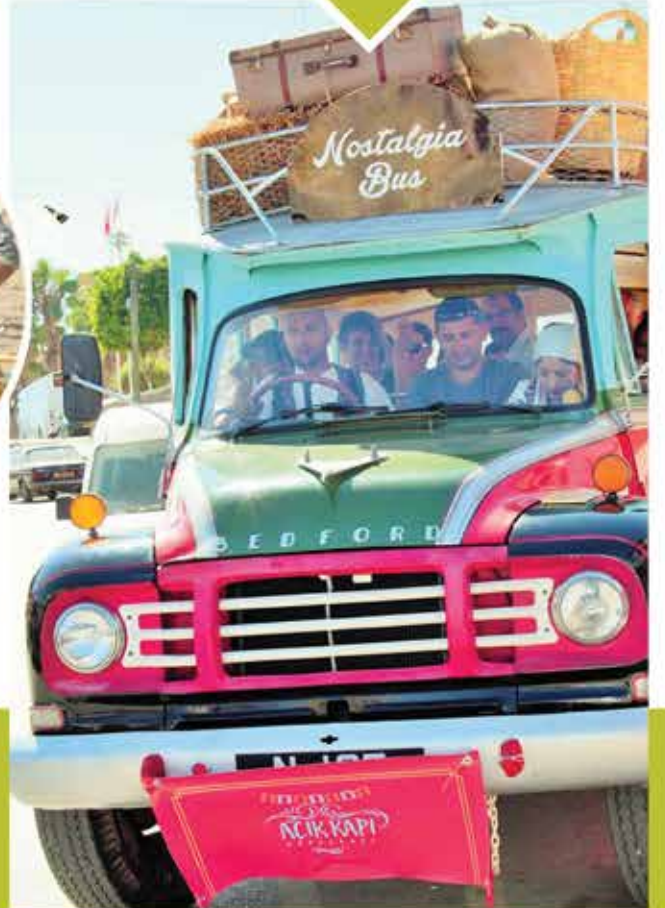
In both cases, Greeks and Turks (and even Cypriots) presented the images through their country’s nationalist narrative, to use them as political arguments and justifications for extremist positions. And in both cases, the news reported was utterly false.

Technological developments, coupled with the fact that checkpoints are now open and personal contact is an option, make it easier and faster for journalists to confirm information with colleagues and sources from the other side. Greek Cypriot and Turkish Cypriot journalists often do this nowadays.

However the same developments have brought about unexpected new challenges. The speed with which news travels across the buffer zone is the same for carefully researched and substantiated reports as for twisted and inexact accounts that could even be fake news, intended to create false impressions and reactions.

As a Greek Cypriot journalist I lack personal experience on how the fake news phenomenon in the Turkish speaking internet affects Turkey and the Turkish Cypriot community. But I get to see which fake news gets reproduced in the Greek speaking internet. Conspiracy theories about chem-trails, stories twisting the statements of politicians and public figures. Racist stories about terrorists pretending to be migrants and religious legends about Hellenism’s certain victory in the final battle against the Turks and other eternal enemies.

It’s getting more and more imperative that people educate themselves and others on how to recognise news stories that are fake, or that promote a twisted version of reality for a specific goal. But it’s journalists that need to train themselves to be obsessive about the details and not easily taken in. We all have believed a fake story from time to time, especially when it confirms a bias. The only way out is learning through our mistakes and keeping our eyes and ears open.

Lefke Belediyesi

Tel: (392) 7287732
Fax: (392) 7288394
lefkebelediyesi1@hotmail.com
<http://www.twitter.com/LefkeBelediyesi>

« Fake News » Sahte Tartışma

Kayhan KARACA
karaca.kayhan@gmail.com

Aman “fake news” dikkat!... Bu bir “fake news”... “Fake news” ile mücadele etmek lazım...

Son iki yıldır Batı, ama özellikle de Avrupa medyasında bu uyarılardan geçilmiyor. “Big Brother” (Büyük Birader) kavramının yaratıcısı George Orwell yaşasaydı, “tüh, ben bu fake news olayını nasıl oldu da öngöremedim” derdi herhalde.

“Fake news”, yani “sahte ve/veya yalan haber” nedir diye sorduğunuzda net bir yanıt alamıyorsunuz. Evrensel planda kabul görmüş tanımı yok. Donald Trump Beyaz Saray’a seçildiğinden bu yana “fake news” sorunu Batı demokrasilerini, daha doğrusu Batı demokrasilerindeki elitleri olağanüstü kaygılandırmaya başladı. Birkaç ay içinde uluslararası politik terminolojiye girdi. Medya ortamında “dezenformasyon kültürünün egemenliği” düşüncesi virüs gibi yayılmaya da devam ediyor.

İşin ilginç yanı, “fake news” kavramını herkes kendine göre yorumlayıp, çıkarlarına göre kullanmaya çalışıyor. ABD’de örneğin hem Trump hem de siyasi rakipleri birbirlerini “yalancılıkla” suçluyor, “gerçeğin bekçisi benim” diyor. Batı Avrupa’da ise “fake news” olgusu iktidarlar için Rusya korkusuyla sınırlı, en azından öyle yansıyor. “Fake news” denince akla hemen Putin liderliğindeki Rusya’nın belli başlı Batı ülkelerindeki

seçimlere müdahalesi geliyor. Örnek olarak ABD’de Trump’ın seçilmesi, Birleşik Krallık’ta Brexit oylaması ve İspanya’daki Katalunya referandumu gösteriliyor. Hiçbir somut kanıt olmadan tüm bu seçimlerin sonuçları Rusya’nın müdahalesine bağlanıyor. Putin’in gelecek yıl yapılacak Avrupa Parlamentosu (AP) seçimlerine de “müdahale” ederek AB karşıtı partilerin AP içinde zemin kazanmasını sağlayacağı fikri özellikle Fransız ve Alman medyasında son zamanlarda sıkça dile getirilmekte. ABD aşırı muhafazakar çevrelerinin yayın organı Breitbart News da son zamanlarda Avrupa’da açtığı bürolarla Batı Avrupa hükümetlerini ürkütmeye başladı, bunu da kimse inkâr etmiyor.

Paranoya bununla da sınırlı değil. “Hibrit savaş” yaşandığı ve bu savaşın da arkasında Rusya’nın olduğunu anlatan raporlar yayımlanıyor. Bunun son örneğini Rusya’nın Kırım krizi nedeniyle dışlanmış olduğu Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi (AKPM) tarafından bu yıl başlarında hazırlanmış “Avrupa’da hibrit savaş tehdidi” başlıklı raporla gördük. Bu savaşın en önemli ayağının “enformasyon” alanında yaşandığını belirtip, Kremlin’in, RT ve Sputnik News gibi yayın organlarını kullanarak “manipülatif” haberler yaptığını söylüyor bize rapor.

Batılı siyasi elitler tehdit konusunda haksız sayılmazlar aslında. Zira liberal demokrasilerin istikrarını bozmak için artık milyonlarca dolar veya euro gerekmiyor. Özellikle de sosyal medya üzerinde bir “fake news piyasası” oluştuğu gerçeği dikkate alındığında. Sadece siyasi ve ideolojik nedenlerden ötürü değil, aynı zamanda ve giderek artan boyutta ekonomik ve parasal nedenlere bağlı bir “fake news” fenomeniyle karşı karşıyayız. Bugün 400 bin euro vererek sosyal medyada “propaganda operasyonu” yürütebiliyorsunuz. Yaklaşık 5 bin euro ile sosyal medyada “nefret yorumları” satın alabiliyorsunuz. Bütçeniz kısıtlıysa sadece 2 bin 500 euro ile Twitter hesabınıza 300 bin takipçi ekletebiliyorsunuz. Manipülasyon piyasasıyla ilgili bu rakamlar Fransız Ulusal Meclisi Savunma ve Silahlı Kuvvetler Komisyonu’na ait. Komisyon’un Başkan Yardımcısı Pieyre –Alexandre Anglade, “Sahte haberler Avrupa projesini zayıflatmayı hedefliyor. Düşman ve eylem biçimini tanımlamak zor ama tüm Avrupa halkları için

tehlike oluşturuyor” diyor. Bir diğer deyişle, yükselişte olan ve Polonya, Avusturya ve İtalya’da olduğu gibi iktidarı ele geçirmeyi başaran popülistler, AB devletlerini siyasi planda zayıflatmak isteyen Rusya ve Trump ABD’sine karşı liberal demokratik sistemi korumak gerekiyor diyor Fransa’da iktidar.

Fransa’da Mayıs 2017’de Cumhurbaşkanı seçilen Emmanuel Macron sahte haberlerden nasibini almış liderlerden. “Eşcinsel olduğu”, “kampanyasının Suudi Arabistan tarafından finanse edildiği”, “Başkan seçilmesi halinde Fransa’nın denizaşırı topraklarından Mayotte adasında şeriat ilan edeceği”, “Karayipler’de offshore banka hesabı olduğu” veya “eşi Brigitte’in ilk kocasından olma büyük kızıyla aşk yaşadığına” dair sahte haberler Cumhurbaşkanı seçim kampanyası sırasında sosyal medyayı aylarca meşgul etmişti.

Macron ve parlamentodaki çoğunluğu, Mayıs 2019’daki AP seçimleri öncesinde benzer senaryonun yaşanmasını frenlemek amacıyla bir “fake news” yasası hazırlığı içinde bugünlerde. Temmuz ortalarında parlamento gündemine gelmesi beklenen yasa teklifi ilk önce Fransız Danıştay’ı tarafından rötüşlandı. Danıştay’ın ifade ve medya özgürlüğünü kısıtlayıcı bulunduğu bölümleriyle ilgili eleştirileri sonrasında düzeltmeler yapıldı. Yeni metne göre, neyin sahte haber, yani “fake news”, olduğuna yasama organı karar verecek! “Sahte” nitelenen haberler sadece seçimlerden 3 ay öncesine kadar şikayet edilebilecek. Mahkemeler şikayeti acil prosedürle ele alıp, 48 saat içinde söz konusu haberin “sahte, kötü niyetli ve kitlesel olup olmadığını” kararlaştıracak. Yasa teklifi geçerse, sosyal medya da seçimler öncesi Fransız yargısıyla işbirliği yapmak zorunda kalacak ve kimin para vererek siyasi propaganda yaptığını belirtmekle yükümlü olacak. Fransa’nın RTÜK’ü CSA, “Yabancı bir devlet tarafından kontrol edilip veya o devletin etkisi altında olup, seçimleri bulandırıcı türden sahte haberler yayımlayan TV kanallarının yayın haklarını en az bir ay süreliğine askıya alabilecek”. Türkçesi: Kremlin destekli, Fransızca da yayın yapan RT kanalına uyarı.

Fransa’da iktidar partisi dışında hiç kimse bu yasanın pratikte işleyeceğini ya da işe yarayacağını düşünmüyor. Ana muhalefetteki Les Républicains (Cumhuriyetçiler) partisinin Ulusal Meclis’teki Grup Başkanı Christian Jacob, “Yasa ile Macron’un neyin iyi neyin kötü olacağına karar vereceği bir tür düşünce polisi yaratılıyor” diyor. Aşırı sağdan aşırı sola, Macron’un iktidar partisi dışındaki tüm siyasi partiler aynı çizgide. Gazeteciler Ulusal Sendikası (SNJ) “etkisiz ve potansiyel olarak tehlikeli” bir yasadan söz ediyor. Sınır Tanımayan

Gazeteciler (RSF) ise “fake news fenomeni gerçek bir sorun olsa da, hazırlanan yasa teklifi gazetecilik mesleğinin mantığına aykırı” diyor. Paris merkezli stratejik iletişim uzmanı Spintank Ajansı, yasa ile “fake news için resmi tanımlama yapan elitlerin kamusal alanı kendi gerçeklerine göre yönetmek istediklerini” söylüyor. Bunun da liberal demokrasilerin düşmanlarını “kuvvetlendireceği” öngörüsünde bulunuyor.

Fransız hukukçular ve diğer basın örgütleri de yasanın pratikte uygulanamayacağını, hatta medyanın sansürlenmesi riski yaratacağını belirtip, 1881 yılından bu yana yürürlükte olan Basın Kanunu’ndaki hükümlerin sahte haber fenomeni ile mücadele için yeterli olduğunu savunuyorlar. Fransız basın hukuku uzmanı Richard Malka, örneğin, Le Figaro gazetesine yaptığı açıklamada, asıl sorunun “internetin yönetimi” olduğunu söylüyor ve ekliyor: “İnternet sektörünün devleri sadece ifade özgürlüğünün sınırsız olduğu ABD yasalarını tanıyor. Dahası, ben iftira/hakaret nedir biliyorum ama sahte haber nedir bilmem. ‘Dünya yuvarlaktır’ demek uzun süre bir *fake news* olarak kabul gördü. Belki de ‘Tanrı vardır’ demek de öyle olabilir” diyor.

Almanya da sahte habere karşı yasal düzenleme yolunu seçti. Geçen yıl çıkarılan ve bu yıl 1 Ocak’ta yürürlüğe giren NetzDG yasası sahte haber sorunsalını “ırkçılık, antisemitizm, nefrete teşvik veya terörist propaganda” gibi açılardan ele alıyor. Sosyal medya platformlarına bu tür içerikleri 24 saat içinde kaldırmaları zorunluluğu getiriyor. Kaldırmayan şirketler azami 50 milyon euro para cezası riskiyle karşı karşıya. Özellikle nefret içerikli mesajları hedef alan bu yasa Almanya’da aşırı sağcı AfD partisi kadar, Liberal Demokrat Parti (FDP), neokomünist Die Linke ve Yeşiller Partisi tarafından da “hukuk devletine aykırı” olduğu gerekçesiyle eleştirildi, eleştirilmeye de devam ediliyor.

Diğer belli başlı Avrupa devletleri ise yasa yerine değişik mekanizmalar yaratarak “fake news” ile mücadele etme eğilimindedir. Birleşik Krallık örneğin, “başka devlet ve aktörlerden kaynaklanan dezenformasyon ile mücadele hücresi” oluşturdu. Bir parlamenter soruşturma komisyonu konu üzerinde çalışıyor. İtalya da özel kurulan bir internet sitesi aracılığıyla mücadeleyi tercih etti. İnternet kullanıcıları “sahte” haberleri ihbar ediyor, uzman polis teşkilatı iz sürüyor... Şu an iktidarda olan ve Putin rejimine sempatisini gizlemeyen popülist hükümetin bundan böyle bu konuda izleyeceği yol merak konusu.

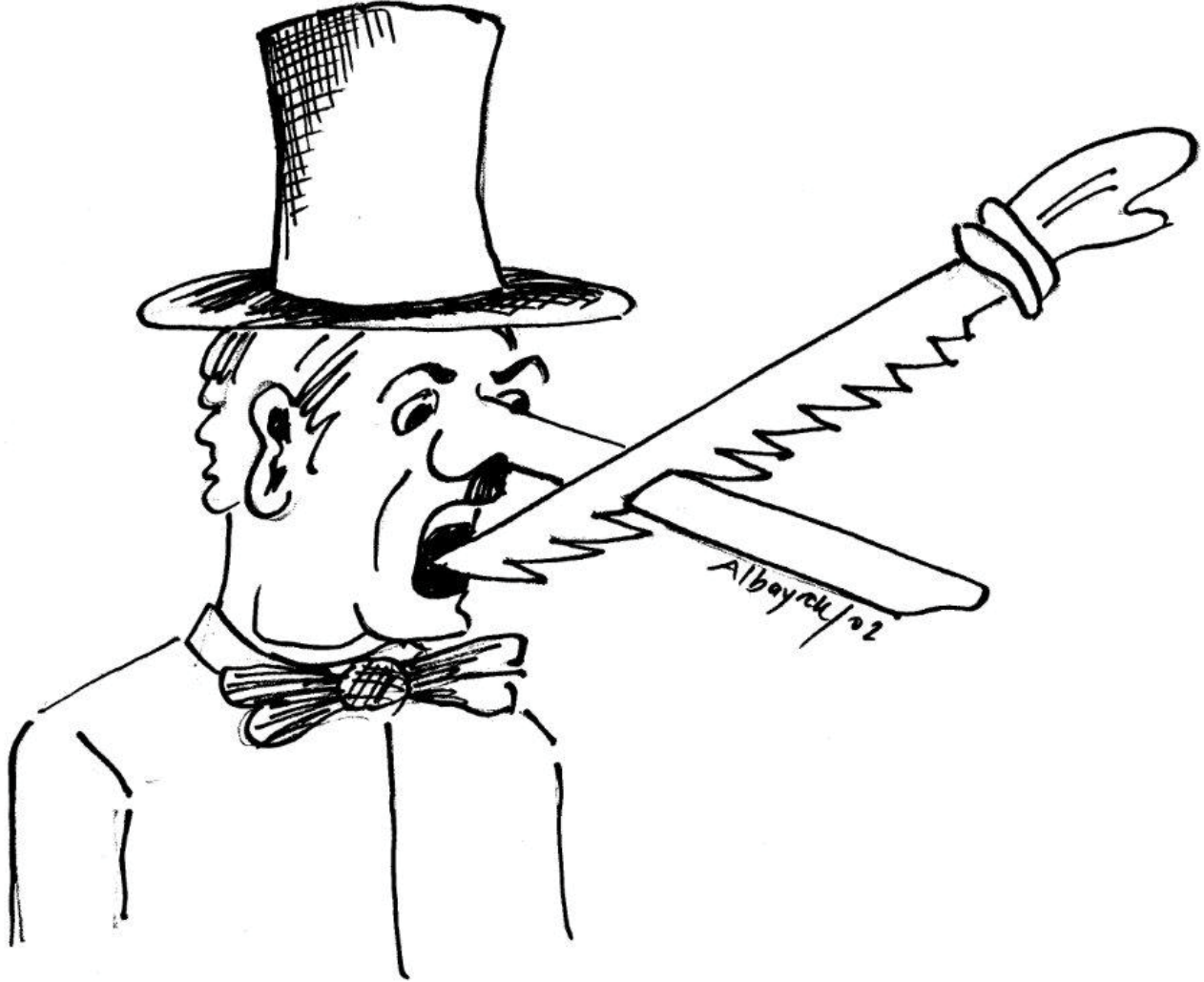
“Fake news” AB kurumlarının da gündeminde.

Özellikle de Mayıs 2019 AP seçimleri perspektifinde. Ancak Avrupa Komisyonu bu konuda şimdilik AB'nin tamamını bağlayıcı yasal bir düzenlemeye yanaşmıyor. Buna karşılık Temmuz 2018 içinde sosyal medya platformlarına yönelik bir « davranış kılavuzu » yayımlaması bekleniyor.

Devletler ve AB kurumları pratikte ne kadar işe yarayacakları sorgulanan ara formüller üzerinde çalışırsanız, Le Monde gazetesi demokrasilerin yüzleştiği « fake news » sorunsalını şu cümleyle özetliyor : «Toplumlarımızın ana sorunu sahte haberlerde değil, neden çok sayıda vatandaşın bu haberlere inanmayı seçmiş olmasında yatıyor. Doğru yoldan sapmış

haberlerden daha büyük bir tehlike var, o da, halkların kurumlarına yönelik giderek artan güvensizliği gibi demokrasilerimizin başlıca krizini çözmek için sembolik bir yasa çıkartmanın yeterli olacağını düşünmek »...

2018 Edelman Güven Barometresi verilerine göre dünyanın belli başlı demokrasilerinde toplumlar ile kurumlar arasındaki güven uçurumu giderek derinleşiyor. Kendisine en az güven duyulan kurum ise sosyal medya devrimiyle sarsılan geleneksel medya. Ancak sorunun özünde, baş döndürücü bilimsel, teknolojik ve dijital dönüşüm karşısında kendisini aynı hızda yenileyemeyen demokratik sistem yatıyor. « Fake news » fenomeni bunun sadece bir sonucu.

MAĞUSA
GELİŞİM
AKADEMİSİ

EL SANATLARI
PLASTİK SANATLAR - DİL EĞİTİMLERİ
TEKNİK VE SOSYAL EĞİTİMLER - SPOR EĞİTİMLERİ

Bize 365 27 60 numaralı telefondan ulaşabilir,
kayıt ve kurslar hakkında bilgi alabilirsiniz.

Yeni haber üretim aygıtları ve medyada kanaatleşme üzerine bir okuma

Halil DURANAY¹
hduranay@gmail.com

İçinde yaşadığımız dönemde medya ve iletişim üzerindeki şüphesiz en derin etki enformasyon çağının yükselişi ve bunda pay sahibi olan internet. Enformasyonun artışı, bir bağlamda iletişimin ve toplumun, bilgi ile olan ilişkisinde değişikliklere neden oldu. Medya ve iletişim bağlamında genel bir yanılğı olarak; enformasyonu (information/ malumat) bilgi olarak tanımlıyoruz. Oysa her iki kavram arasında ciddi bir fark var. Sosyal medya alanında dolaşan veri trafiği büyük ölçekte enformasyona dayalıdır. Enformasyon ve bilgi arasındaki en keskin fark ise; bilginin denetimli oluşu, bir deneyim sermayesini barındırışı, büyük ölçekte nihayilemiş niteliklerine karşın enformasyonun genel geçer, değiştirilebilir gibi palyatif özellikler taşımasıdır.

Enformasyonun, bilgiden fazla, hızlı ve denetimsiz yayılışı; medyanın en kilit problemlerinden biri olan kanaat probleminin artışında ve yaygınlaşmasında da ciddi bir paya sahip. Konvensiyonel medyanın büyük ölçüde enformasyonlar ile iş görmesi; bireysel medya alanlarının ve yeni iletişim paradigmalarının da barındırdığı bir problem. 2. Dünya Savaşı ertesi propogandanın, medyanın her alanına yayılması; düzmece/manipülatif haber üretimine de yeni bir biçim kazandırdı. Özellikle Vietnam savaşına kadar olan Amerikan medyası asparagası siyasal haber

üretiminin teknik bir yöntemine çevirmişti. Şimdi hem medyanın hem de medya kullanımının geldiği noktada enformasyon, yegane geçerli haber nesnesine dönüştü ve kanaat neredeyse tüm medya üreticilerinin ortak algı üretim uzlaşısı oldu. Dolayısıyla düzmece haber eleştirisinden ziyade kanaatin etkinliği üzerine düşünmek önemli bir fayda sağlayacaktır. Hele ki bugün her sosyal medya kullanıcısının aynı anda hem bir medya üreticisi-hem de medya alıcısına dönüştüğü problemlerli aşamada (ki bu aşama medya üzerine üretilmiş 20. YY'a ait tüm konvensiyonel teorilerin de tıkanıp, işlemez olduğu bir aşama).

Bugün Althusserci bir bakışla bizi ideolojiye celbeden ya da Zizek'in bahsettiği gibi bir rüya çalışmasının² içine çeken ve medyayı en keskin araca çeviren aygıtlar olarak, karşımıza doxalar (kanaatler) ve bu doxaları üreten kanaat mühendisleri çıkıyor.

Bourdieu, Platon'a atıfta bulunarak bu kanaat mühendislerini, dokzofolar olarak tanımlıyor. Bourdieu'ya göre doksozofların ürettiği kanaatlerin, toplumun her alandaki inşasında yadsınamaz bir etkisi var. Bourdieu, doksozof üzerine şu tespitlerde bulunur:

Bugün entelektüel dünya, 'yeni entelektüeller' üretme ve dayatma; böylelikle entelektüelin ve onun siyasi rolünün yeni bir tanımını; felsefenin ve bundan böyle teknik bir içeriği olmayan muğlak siyasi felsefe tartışmalarına dalacak filozofun yeni bir tanımını üretme ve dayatma; seçim geceleri için gazetecilik yorumlarına ve kamuoyu yoklamalarının eleştirel olmayan özetlerine indirgenmiş bir sosyal bilimi üretme ve dayatma hedefli bir mücadelenin alanı haline gelmiş durumda. Plato'nun bu insanlar için muhteşem bir kelimesi vardı: *Doksozoflar*. Bu 'kendilerini bilge sanan kanaat teknisyenleri' (kelimenin üçlü anlamını tercüme ediyorum) siyaset sorunlarını iş adamları, siyasetçiler ve siyaset gazetecileriyle (başka deyişle araştırma ısmarlayabilecek parası olan insanlarla) tamamen aynı terimlerle ele alırlar.³

Kanaatin etkisi; girişte bahsettiğim enformasyon örneğindeki gibi kolay anlaşılır, hızlı yayılabilir ve gündelik hayatta işe yarar reçeteler sunmasına bağlı. Baker'e göre; bu kanaatler Spinoza'nın "zorunlu yanılısamalar" olarak tanımladığı basma kalıplardır⁴. Bourdieu'nun ifade ettiği gibi "doksofozlar"⁵ yani kanaatler üzerine kanaatler üreterek belirli türden bir sermaye biriktiren, görünürlük peşindeki kanaat önderleri tarafından yürütülen bir kanaatin oluşturduğu problemler ise bir standartlaştırma mekanizması inşa etmekte.

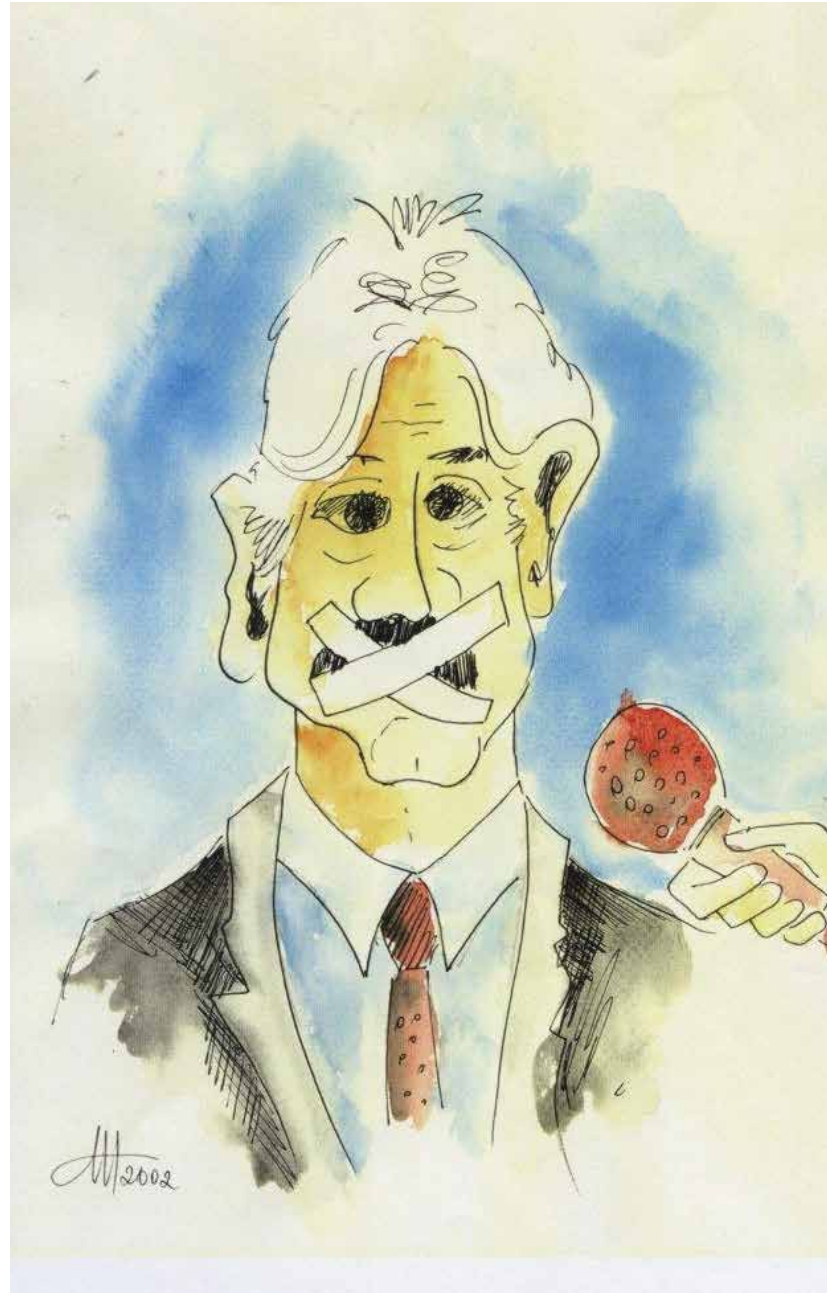
Baker'e göre:

Her şeyden önce kanaatler duygular arasında birer duygu olmayı bırakarak nihai bilişsel unsurlar olarak kabul edilmeye başladılar. Modern toplumun en demokratik kıstası kanaatlerin doğru tasnifi ve birbirleriyle yarıştırlarak bazı politik, ekonomik, kültürel faaliyetlerin normatifiğe kavuşturulmasıdır. Kamuoyu araştırmalarıyla demokratik seçimler arasındaki farkın ya da mesafenin ortadan kalkması bunun delillerinden yalnızca biridir. Kanaatlerin kararsız olma, kolay ya da zor, ama yine de "değişebilir" ve dolayısıyla "manipüle edilebilir" olma özelliği onları "düşünme" adımı verebileceğimiz insan faaliyetinden doğa bakımından farklı kılmaktadır. Kanaatlerin eksenine yerleştikleri ölçüde sosyal bilimler düşünmekten çok, kanaatlerin kanaati olmakla kalmak eğilimindedirler. Böylece kanaatler bir "düzleştirme mantığıyla" çalışırlar: mesela bir insanın kendi varoluş koşulları hakkındaki

kanaati bu koşulların tespitinden daha derin bir realiteymiş gibi görünecektir...

Öyle ki siyasi oy tercihlerimizden tutacağımız futbol takımına, yemek yiyeceğimiz restorandan alacağımız kitaba kadar, tercihlerimiz üzerinde baskın etkisi olan kanaat mühendisleri var ve sıklıkla da tercihlerimiz konusunda medyada görünür olan bu kanaat mühendislerinin ağızlarına bakıyoruz. Bu bağlamda üretilen haber /medya ürünü (kaçınılmaz bir şekilde) kendini kanaat içinde konumlandırıyorsa, "düzmece ya da yanlış" olsa dahi "inanılır" ve "güvenilir" bir şekilde ideoloji için keskin bir celbedicilik fonksiyonu taşıyor. Bugün sosyal medya ağlarında süratli bir

şekilde yayılan, paylaşılan, manipüle edilen ve denetimsiz kalan enformasyona dayalı haberlerin, çok kısa bir zaman içinde çok geniş kitlelere ulaştığını biliyoruz. Dahası gündelik hayattaki kullanım ve geçerliliklerinin yaygınlığı, kanaatlerin hem Baker'in hem de Bourdieu'nun belirttiği ölçüde hacimli bir sahayı etki ve denetimleri altına aldıklarını gösteriyor. Bu noktada, medyada yeniden deney sermayesine dayalı bilgi kullanımının ne kadar önemli bir ihtiyaca dönüştüğünü tartışmaya açmak, yakın geleceğin tamamen kanaatleşmesi tehlikesine karşı dikkate alınması gereken bir mesele.

¹Yayınca-akademisyen.

²Zizek, S. *Ideology III: To Read Too Many Books is Harmful*.

³Bourdieu, Pierre. *Devletin Sol Eli ve Sağ Eli*. Emrah Göker (Çev.)

⁴Baker, U. (2010). *Kanaatlerden İmajlara: Duygular Sosyolojisine Doğru*. H. Abuşoğlu (Çev.). İstanbul: Birikim.

⁵Göker, E. *Doksozofun zulmü: "sosyolojik gerçek"*.

Yalan haberin kısa tarihi

Prof. Dr. Süleyman İRVAN
suleyman.irvan@gmail.com
Üsküdar Üniversitesi İletişim Fakültesi Yeni
Medya ve Gazetecilik Bölüm Başkanı

Günümüzde giderek önemli bir sorun olmaya başlayan yalan haber, yeni ortaya çıkmış bir olgu değil. Bazen gazeteciler sansasyon yaratmak, tiraj artırmak için yalan habere başvurdular, bazen de hükümetler, istihbarat teşkilatları, terör örgütleri kamuoyunu manipüle edebilmek için yalan haberleri medyaya servis ettiler. Tarihçeye geçmeden önce kavrama açıklık getirmekte fayda var. Nedir yalan haber? En yalın haliyle, gerçek gibi görünen, uydurulmuş haberlere yalan haber diyoruz. Türkçede uzunca bir süredir kullanılan, ancak günümüzde pek tercih edilmeyen asparagas haberdir aslında yalan haber.

Bir de yalanlanmış haberler meselesi var. Daha çok siyasetçilerin, bürokratların veya iş insanlarının kendileriyle ya da yaptıklarıyla ilgili haberleri sıkça yalanladıklarını görüyoruz, ki bu haberlerin bir kısmı gerçekten de uydurulmuş olabilir, ama önemli bir kısmının yalanlanmakla birlikte özünde doğru haberler olduğunu biliyoruz.

Bu kapsamda değerlendirmemiz gereken yanlış haberler konusu da var. Yeterince araştırılmamış, bu yüzden içinde hatalar barındıran haberleri de ayrı bir kategoride değerlendirmek gerekiyor.

Yalan haberin doğuşu

Gazetecilik tarihinde kayıtlara geçen ilk yalan haber, 1835 yılında New York Sun gazetesinde yayımlanan

“Aynı Sakinleri” başlıklı haberdir. Haberdeki iddiaya göre, İngiliz astronom John Herschel Güney Afrika’ya yerleştirdiği teleskopla ayı gözlemlemeye başlamış ve ayda hayat olduğunu, devasa insan-yarasaların yaşadığını tespit etmiştir. Dr. Andrew Grant imzalı ve çizimlerle desteklenen haber yayımlanır yayımlanmaz büyük sansasyon yaratmış ve gazetenin tirajı hızla tırmanmıştır. John Herschel. New York Sun gazetesi aynı zamanda sansasyonel basının öncülerindedir.

Yalan haber tarihinde ünlü Amerikalı şair ve yazar Edgar Allan Poe’nun da önemli bir yeri vardır. New York Sun gazetesinin uydurma haberinin başarı kazanmasının ardından Edgar Allan Poe’nun birçok uydurma habere imza attığı görülüyor. Southern Literary Messenger isimli gazetede 1835 yılında yayımlanan “Hans Pfall’un Maceraları” başlıklı haberinde bir kişinin balonla aya gidip geldiğini iddia etmişti. 1837 yılında yine aynı gazetede Kuzey Kutbuna giden bir kişiyle ilgili uydurma haber yayımladı. Asıl sansasyon yaratan haberi ise 1844 yılında New York Sun gazetesinde yayımlanan haberdir. Habere göre, Monck Mason isimli bir maceraperest Paris’ten balonla havalanmış, Atlantik Okyanusu’nu geçerek Amerika kıtasına ulaşmış. Elbette bu haber de uydurmadı.

Başlangıçta en azından etkisi bakımından zararsız gibi görünen yalan haber furyası 1890’lar Amerika’sında sansasyonel gazetelerin tiraj savaşlarının ana unsuru haline geldi. Bugün adına iyi gazetecilik ödülleri verilen Joseph Pulitzer’in New York World gazetesi ile William Randolph Hearst’ün New York Journal gazetesi tiraj savaşını kazanmak için inanılmaz boyutta yalan

haberlerle Küba üzerinden İspanya-Amerika savaşını körüklediler. Hatta 1898’de gerçekleşen savaşı bu gazetelerin çıkarttığı bile söylenir.

863.956 **The World** 863.956
 WORLD'S GREATEST PAPER
 "Continental Edition from New York"
 "Published for the People of New York"
MAINE EXPLOSION CAUSED BY BOMB OR TORPEDO?
 Capt. Sigsbee and Consul-General Lee Are in Doubt--The World Has Sent a Special Tug, With Submarine Divers, to Havana to Find Out--Lee Asks for an Immediate Court of Inquiry--Capt. Sigsbee's Suspicions.
 CAPT. SIGSBEE, IN A SUPPRESSED DESPATCH TO THE STATE DEPARTMENT, SAYS THE ACCIDENT WAS MADE POSSIBLE BY AN ENEMY.
 Dr. E. C. Fendleton, Just Arrived from Havana, Says He Overheard Talk There of a Plot to Blow Up the Ship--Capt. Zaleski, the Dynamite Expert, and Other Experts Report to The World that the Wreck Was Not Accidental--Washington Officials Ready for Vigorous Action if Spanish Responsibility Can Be Shown--Divers to Be Sent Down to Make Careful Examinations.

\$50,000 REWARD.—WHO DESTROYED THE MAINE?—\$50,000 REWARD.
 EDITOR FOR GREATER NEW YORK
NEW YORK JOURNAL
 AND ADVERTISER.

DESTRUCTION OF THE WAR SHIP MAINE WAS THE WORK OF AN ENEMY.

<p>\$50,000! \$50,000 REWARD! For the Detection of the Perpetrator of the Maine Outrage!</p>	<p>Assistant Secretary Roosevelt Convinced the Explosion of the War Ship Was Not an Accident.</p>	<p>\$50,000! \$50,000 REWARD! For the Detection of the Perpetrator of the Maine Outrage!</p>
--	---	--

The Journal Offers \$50,000 Reward for the Conviction of the Criminals Who Sent 258 American Sailors to Their Death. Naval Officers Unanimous That the Ship Was Destroyed on Purpose.

NAVAL OFFICERS THINK THE MAINE WAS DESTROYED BY A SPANISH MINE.
 Hidden Mine or a Submergible Torpedo Believed to Have Been the Weapon Used Against the American Man-of-War--Officers and Men Tell Thrilling Stories of Being Blown Into the Air Amid a Mass of Shattered Steel and Exploding Shells--Survivors Brought to Key West Scout the Idea of Accident--Spanish Officials Protest Too Much--Our Cabinet Orders a Searching Inquiry--Journal Sends Divers to Havana to Report Upon the Condition of the Wreck.

Birinci ve İkinci Dünya Savaşlarında gazeteler en temel propaganda aygıtları olarak içeride halkın moralini yüksek tutmak ve düşmana nefreti arttırmak için propaganda amaçlı yalan haberler yayımlamakta sakınca görmediler. Zaten Hitler medyayı tümünden kontrolü altına almış ve bütün medya organlarını propaganda aygıtı haline getirmişti. ABD ve İngiltere gibi ülkelerde

de basın propagandanın muaf olduğu söylenemez. Nitekim 1990 yılında ilk Körfez Krizi çıktığında ABD yönetimi medya üzerinden yaptırdığı propaganda haberleriyle Kuveyt’i işgal eden Iraklı askerlerin hastanelerde kadınlara tecavüz ettiğini, bebekleri öldürdüğünü yazdı. 2003 yılında ABD’nin Irak’ı işgali ve Saddam Hüseyin’in devrilişiyle sonuçlanan Irak Savaşı ise Saddam’ın kitle imha silahlarına sahip olduğu yalanını yayan haberlerle dünya kamuoyunu ikna etmişti. Son bir örnek de 2016 yılında İngiltere’de gerçekleştirilen Brexit kampanyasından verelim. Kampanya sürecinde İngiltere’nin Avrupa Birliği’nden ayrılmasını savunanların ürettikleri yalan haberlerden biri de Sunday Express gazetesinin manşetinde yayımlanan Türklerle ilişkili haberi. Habere göre, eğer İngiltere AB’de kalır ve Türkiye de AB üyesi olursa 12 milyon Türk’ün İngiltere’ye gideceğini söylediği yalanıydı. Post-truth politics (gerçek ötesi siyaset) olarak adlandırılan bu siyaset anlayışına göre önemli olan, söylenen şeyin doğru olması değil, ona inanmaya hazır insanların bulunmasıdır.

SUNDAY EXPRESS
 WITH A MAGAZINE, SPECIAL FINANCIAL REVIEW & TRAVEL
 MAY 24, 2016 9 P.M.

FREE 12-PACK OF FREESIA SEEDS AT POUNDLAND PLUS **EXPANDING HOSE FROM JUST £9.99**

12M TURKS SAY THEY’LL COME TO UK

Those planning to move are either unemployed or students according to shock new poll

Singer misses Cup Final cue

Miracle cancer drug saves man given two weeks to live

Türk medyasında yalan haber
 Türk medyası açısından basın tarihinde geniş yer bulan ilk yalan haber bildiğim kadarıyla İstanbul Ekspres isimli gazetede 6 Eylül 1955 tarihinde yayımlanan “Atamızın evi bomba ile hasara uğradı” haberidir. Haberin yayımlanmasının ardından 6-7 Eylül olayları olarak tarihe geçen olaylar yaşanmış, İstanbul’daki azınlıkların evleri,

iş yerleri talan edilmiştir. Türk basın tarihine geçen bu haberle ilgili olarak 1991 yılında verdiği bir röportajda, dönemin Özel Harp Dairesi Başkanı olan Orgeneral Sabri Yirmibeşoğlu, “6-7 Eylül bir Özel Harp işidir” demişti. Gerçi haberi yayımlayan gazetenin o zamanki yazı işleri müdürü Gökşin Sipahioğlu, Hürriyet’e verdiği bir röportajda haberin ilk önce radyodan ardından da Anadolu Ajansı’ndan geçtiğini, bunun üzerine haberi yayımladıklarını iddia etse de, haberin yalan olduğu gerçeği değişmiyor maalesef.

Bir başka yalan haber de Gezi protestoları sırasında üretildi. Star gazetesinden Elif Çakır, 13 Haziran 2013 tarihinde manşetten verilen röportajda başörtülü bir kadının Kabataş iskelesi önünde protestocuların saldırısına uğradığını aktarıyordu. “Kadınlar küfrediyor erkekler vuruyordu” başlığıyla verilen haberin spotunda şu ifadeler yer alıyordu: “Bir anda üzerileri çıplak, elleri deri eldivenli 70-100 kişilik kalabalığın ortasında kaldım. İçlerinden bazıları hakaret ve küfürlerle bana ve bebeğime saldırmaya başladı.” Bu haber Gezi protestoları süresince ve sonrasında çok tartışıldı. Hatta Sabah gazetesi, saldırıya uğradığı ileri sürülen kadının doğru söylediğini kanıtlamaya çalışan foteşoplu bir manşet haber bile yaptı. Olayın üzerinden iki yıla yakın geçmesine karşın toplumsal hafızada yer eden saldırı

iddiası Sabah gazetesinde 11 Mart 2015 tarihinde “Her şey 52 saniyede oldu” başlığıyla verildi. Foteşoplu grafikler ve görsellerde kadının nasıl saldırıya uğradığı anlatılıyordu. Elbette bu uydurma haber de saldırı iddiasını kanıtlamaya yetmedi. Aynı gazetenin yazarlarından Salih Tuna, 23 Mayıs 2018 tarihli yazısında şunları yazacaktı: “İktidar cenahını destekleyenlerin de eldivenli-kırbaçlı ve bilmem daha neli o Kabataş yalanını mahkûm etmek mükellefiyetleri var. Mahut yalanı üretme türbanlının da ne kadar güvenilmez olduğu artık herkesin malumu.”

Yalanlanan haberler

Medya tarihi yalan haberler kadar yalanlanan haberlerle de doludur. Özellikle araştırmacı gazetecilik kapsamına girip de, yöneticileri ihmalle, kayırmayla, kötü yönetimle,

istismarla, yasa dışı veya etik dışı davranmakla suçlayıp da yalanlanmayan haber neredeyse hiç yoktur. Türk medyasında son dönemlere damga vuran iki haberle yetineceğim. İlk haber İsrail'e petrol satışıyla ilgili. 2014 yılında gazetelerde yer alan haberlere göre, Kuzey Irak'tan petrol boru hattıyla Ceyhan limanına gelen ham petrol gemilerle İsrail'e sevk ediliyordu. 20 Temmuz 2014 tarihli Sabah gazetesinde "Türkiye İsrail'e petrol sattı mı?" başlıklı habere göre, dönemin Enerji Bakanı Taner Yıldız, bu iddiayı hem yalanlıyor hem de doğruluyordu. Bakan Taner şunları söylemişti: "Külliyen yalan olan bir haberden bahsediyoruz... Biz Türkiye Cumhuriyeti hükümeti olarak herhangi bir petrol ve herhangi bir jet yakıtı satışı İsrail'e gerçekleştirmiş değiliz. Transit satışlar var, Türkiye'den başka firmaların, ülkelerin yaptığı. BTC'den yüklenen petrolün gittiği onlarca ülke var. Bunu BP satmış olabilir, herhangi bir firma satmış olabilir. Türkiye Cumhuriyeti hükümeti olarak sayın Başbakanımıza atfen söylenen jet yakıtları satışının gerçekleşmediğini bir kez daha açık bir dille söylüyorum. Son ve nihai olarak söylüyorum Türkiye Cumhuriyeti hükümetimiz jet yakıtlarıyla alakalı İsrail'e herhangi bir satış gerçekleştirmemiştir." Bakan Taner ham petrol satışıyla ilgili olarak da, "Kuzey Irak'tan 6,2 milyon varillik sevkiyat yapıldı. Bunların her bir hesabını Bağdat ve Erbil'le son derece şeffaf bir şekilde paylaşıyoruz. Bunun şu ana kadar 4,2 milyon varillik kısmı sevk edildi 4 kargoyla. Bu Irak'ın petrolüdür ve nereye sevk ettiği, hangi ihaleyi yaptığı, hangi firmalarla anlaştığı Türkiye'nin sorumluluk alanı içerisinde değildir" demişti. Yani aslında örtük olarak İsrail'e ham petrol sevkiyatı yapılmış olabileceğini ifade etmişti. Günümüzde de Ceyhan'dan İsrail'e ham petrol sevkiyatı yapıldığına ilişkin iddialar söz konusu. Hatta 20 Mayıs 2018 tarihli Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan bir haber, 60 Filistinlinin İsrail askerleri tarafından öldürülmesiyle sonuçlanan katliamı protesto etmek için İstanbul'da düzenlenen Kudüs Mitingi'nin hemen ertesi günü Ceyhan'dan İsrail'e ham petrol sevkiyatı yapıldığını ileri sürüyordu. Bu yazının yazıldığı güne kadar bu haber yalanlanmadı.

İkinci haber aslında sıradan bir eleştiri haberi. Fox TV'de yayımlanan haber, Mersin Şehir Hastanesi'ne ulaşımındaki sorunları ele alıyordu. Haberde ayrıca hastanenin büyüklüğü nedeniyle hastane içinde yaşanan ulaşım sorunları da yer alıyordu. Haber yayımlanır yayımlanmaz haberi sunan gazeteci Fatih Portakal ve sorumlu müdür İbrahim Onur Kumbaracıbaşı hakkında Sağlık Bakanlığı tarafından "devlet organlarını aşığılama", "hakaret" ve "iftira" suçlarından soruşturma başlatıldı. En önemli kanıt da, koltuk değnekli bir hastanın aslında sağlam olduğu

iddiasıydı. Yani kurgu haber yapıldığı iddia ediliyordu. Ancak, Mersin Tabip Odası tarafından yapılan 6 Haziran 2018 tarihli basın açıklamasıyla haberde dile getirilen aksaklıkların doğruyu yansıttığı ifade edildi. Bakalım süreç nasıl gelişecek?

Yanlış haberler

Yeterince araştırılmadan, doğrulatılmadan yayımlanan ve dolayısıyla yalan yani uydurma olmamakla birlikte yanlış olan haberler meselesi de söz konusu. Özellikle internet haberciliğinin yaşadığı hız tuzağı ya da gazetecilerin ihmalkârlığı gibi nedenlerle bu tür yanlış haberlerin bol miktarda yayımlandığını görüyoruz. Örneğin, 2017 yılında gazetelerde yayımlanan "7 bin yıllık buğday bulundu" haberi uydurma değil, yeterince araştırılmadığı için yanlış bir haberdir. Hürriyet gazetesi okur temsilcisi Faruk Bildirici bu haberle ilgili olarak 12 Haziran 2017 tarihinde yayımladığı eleştiri yazısında şunları belirtmektedir: "Hürriyet ve birçok medya kuruluşunda yayımlanan 7 bin yıllık buğday haberinin bütün unsurlarının yanlış olduğunu söyleyebiliriz. Hatta kaçak kazı yapanların sözüne itibar edilemeyeceğine göre, o buğdayın 'antik' olup olmadığı bile kesin değil. Yine bir kişinin sözüne dayanarak haber yazılması sorunuyla karşı karşıyayız. Doğru habercilik, kim söylerse söylesin söylenenlerden şüphe duymayı, sorgulamayı ve araştırmayı gerektirir."

Yalan ya da yanlış haberlerde suçu sosyal medyaya atmaya lüzum yok. Elbette sosyal medyada yalan haberler daha çok üretiliyor ve daha hızlı yayılıyor. MIT (Massachusetts Institute of Technology) tarafından yapılan bir araştırma, twitter'da yalan haber içeren tweetleri paylaşma oranının gerçek/doğru haber içeren tweetlere oranla yüzde 70 daha fazla olduğunu; yalan haberlerin 6 kat daha hızlı yayıldığını ortaya koyuyor. Gazetecilik mesleği açısından sorun, sosyal medyada paylaşılan bu yalan ya da yanlış haberlerin geleneksel ya da internet haber medyası tarafından gerekli doğruluk denetimleri yapılmadan paylaşılmasında yatıyor. Yalan ve yanlış haberlerle mücadele noktasında teyit.org gibi haber doğrulama platformlarına büyük iş düşüyor. Ama bütün yükü onların omzuna yüklemek de doğru değil. Her gazetecinin yayımlayacağı haberin doğruluğundan emin olması ve gerekli doğruluk denetimlerini yapması gerekiyor. Sonuçta gazetecilik doğruyu söyleme mesleği değil mi? Eğer gazeteciler bu tanıma sadık kalırlar ve mesleki etik ilkelere uygun davranırlarsa hem yanlış haberler yapmaktan sakınırlar hem de yalan haberlerle etkin mücadele edebilirler. Böylece mesleğin itibarını da yükseltmiş olurlar.

TAK Müdürü Gürdallı: “Memur değiliz... Gazetecilik yapmak zorundayız”

Damla SOYALP
dsoyalp@gmail.com

Fehmi Gürdallı... Türk Ajansı Kıbrıs'ın yeni müdürü... Yurtdışında yaşayan her Kıbrıslı Türk gibi bir gün adaya dönüp ülkeye hizmet etmenin hayalini kuran Gürdallı, yıllarca Türkiye medyasında üst düzey görevlerde bulunduktan sonra hükümetin “göreve gel” çağrısını bir an bile düşünmeden kabul edip ülkeye döndü ve Kıbrıs Türk basınının en önemli kurumu TAK'ın başına geçti... Amacı ise “TAK'ta birşeyler değişti” dedirtmek değil, “TAK'ta iyi şeyler oluyor” dedirtmek. Bunun için de çalışanlarla birlikte yavaş ve sağlıklı adımlar atmakta kararlı. Geleneksel medyanın sonuna geldiği görüşünü dile getiren Fehmi Gürdallı, dijital online medya çağına ayak uydurulması gerekliliği üzerinde durdu. “Bizim işimiz gazetecilik. Biz memur değiliz, gazetecilik yapmak zorundayız” diyen Gürdallı'ya göre TAK da ülke de memur zihniyetinden kurtulmalı. İşte röportajımız...

Fehmi Gürdallı kimdir?

1974 yılında Lefkoşa'da doğdum. Annem-babam öğretmen. Dolayısıyla çocukluğum farklı köylerde

geçti. İlkokula Yenierenköy'de başladım. Daha sonra Lefkoşa'ya taşındık ve ilkokulu Şehit Tuncer'de bitirdim. Türk Maarif Koleji'nden 1992'de mezun olduktan sonra Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde lisans, ardından da Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde yüksek lisans yaptım. Yüksek lisans tezim Kıbrıs'ın ekonomisiyle ilgiliydi.

Daha sonra NTV'de gece editörü olarak çalışmaya başladım. Çalışırken de İstanbul Üniversitesi Avrupa Birliği Ana Bilim Dalında doktora başladım ve enerji güvenliği ile ilgili doktora tezimi tamamladım. Uzun yıllar NTV'de çalıştım. Dış Haber Müdürlüğü yaptım. Bir yılı aşkın süre de Haber Türk televizyonunda çalıştım. Dış Haber Müdürlüğünü yürüttüm. İnternet sitelerinde yazılar yazdım. Uluslararası kuruluşlara Türkiye ve Kıbrıs ile ilgili haberler geçtim. Deutsche Welle, İRNA gibi yabancı mecralara haberler geçtim. T24, ntv.com.tr gibi internet sitelerinde ise genelde dış politikayla ilgili yazılarım yayımlandı.

Neden basın sektörü?

Aslında ben gazetecilik okumadım. Ama çok iyi bir takipçiydim. Güncel olayları takip etmeyi çok seviyordum. İyi bir gazete okuyucusuydum. Yüksek lisansı bitirmek üzereyken okulda “NTV sınavla editör ve muhabir alacak” şeklinde

bir ilan gördüm ve başvurudum. Aslında hiç aklımda olan birşey değildi. O camiada tanıdığım biri de yoktu. Üç aşamalı bir eleme sürecinden geçtikten sonra dış haber editörü olarak işe alındım ve gazetecilik maceram başladı. O gün bugündür de devam ediyor.

NTV sizin için bir gazetecilik okulu muydu?

Kesinlikle öyle diyebiliriz.

17 sene Türkiye'de tek bir kanalda çalışmak için çok uzun bir süre... Bunu neye bağlıyorsunuz?

İşe editör olarak başladım. Sonra gece sorumlusu oldum, ardından da gündüz sorumlu editör olarak çalıştım, müdür yardımcılığı yaptım. 2009'da da dış haber müdürü

Türk Ajansı Kıbrıs'ın yeni Müdürü Fehmi Gürdallı, ajansta çalışanlarla birlikte bazı şeyleri değiştireceklerini söyledi. Gürdallı, amaçlarının “TAK'ta birşeyler değişti” dedirtmek değil “TAK'ta iyi şeyler oluyor” dedirtmek olduğunu kaydetti

oldum. Uzun bir süre ama Türk medyası içinde NTV görece olarak daha fazla kurumsallaşmış ve sadece benim değil çalışanlarının en uzun süre kaldığı bir medya kuruluşu. Haber Türk öyle değildi. Bir seneyi aşkın çalıştım. NTV’de 10 senede değişen insan sayısı

Haber Türk’te bir senede değişiyordu. NTV o anlamda çalışanların uzun yıllar hizmet verdiği bir kurum.

Birçok tarihi olaya tanıklık etmişsinizdir. Zihninizde en çok yer eden olay nedir?

Ben işe 1999’da başladım. Dış habercilerin hayatı ise 11 Eylül 2001’de İkiz Kuleler’e yapılan saldırılarla değişti. O saldırılar benim için unutulmaz anlardandı. İlk uçak kuleye çarptığında bunu kimse fark etmemişti. CNN, Dünya Ticaret Merkezi’nde yangın diye veriyordu görüntüyü ve olayı. Biz de olayın ne olduğunu anlamaya çalışırken ve Reuters canlı yayına geçmişken ikinci uçak canlı yayında kulelere çarptı ve aslında daha sonra ilk yangının da bir uçak çarpması sonucu olduğu ortaya çıktı. Hayatımız saniyeler içinde değişti. 24 saati aşkın bir süre kanalda kaldık. Sonra günlerce, haftalarca devam eden yayın silsilesine geçtik. Gecemiz gündüzümüz birbirine karıştı. Peşinden ABD’nin Afganistan işgali, arkasından 2 yıl sonra Irak işgali geldi. Dış haberci olarak bunun 3 yıl falan etkisini yaşadık. Benim için çok unutulmaz bir dönemdi. Hem ABD’deki saldırı hem de peşinden Afganistan ve Irak işgali. Çok iyi yayınlar oldu. Çok unutulmaz günler geçirdik. Büyük heyecanlar yaşadık. Dünya tarihinde unutulmayacak bir andı, bir dönemdi. O benim için gerçekten unutamayacağım mevzulardan biriydi.

Bir ikincisi belki bir Kıbrıslı olarak Annan Planı dönemiymi. Bütün Türk medyasının diyebilirim ki Kıbrıs sorununa ilk kez bu kadar büyük bir ilgi gösterdiği bir dönemdi. Türkiye’nin Avrupa Birliği süreci ile birlikte bağlantılı olarak... Yine orada da Türkiye’den Kıbrıs’a ekipler gönderildi. Bültenlerde hiç olmadığı kadar Kıbrıs yer tuttu. O dönem gündem toplantılarına ben giriyordum. Kıbrıs konusuyla başlıyordu gündem toplantıları. Çünkü genelde, özellikle de son yıllarda Kıbrıs ve AB gündem toplantılarında reytingi en düşük konulardır. Büyük bir gelişme olmadıkça yöneticiler çok fazla zaman ayırmak istemezler bu iki konuya, çünkü

izlenmez. Maalesef böyle bir durum var. Ama o dönem Kıbrıs çok gündemdeydi. Orada da saatlerce mesai yaptık. New York’ta Kofi Annan ya da dönem dönem Alvaro De Soto çıkıp önemli şeyler söyleyecekler mi diye sabahın 3-4’lerine kadar beklediğimiz çok oldu. Kıbrıs açısından bu da benim için unutulmaz anlardan biriydi.

“Annan Planı dönemi popülaritemin arttığı bir dönemdi”

Bir Kıbrıslı olarak Türk medyasında Kıbrıs konusunda başvurulan kaynak olarak görüldünüz mü?

Tabi ki. Bir Kıbrıslı Türk olarak Türk medyasında hep olumlu şeylerle karşılaştım. Kıbrıslı Türk olmak benim için bir dezavantaj değil hep bir avantaj oldu. Özellikle Kıbrıs konusunda ve Annan Planı sürecinde. NTV’nin Lefkoşa temsilcisi Selim Sayarı vardı. O anlamda şanslı kanallardan biriydik. Çünkü her kanalın o kadar uzun süre burada yaşayan temsilcisi yoktu. Ama benim de tabi İstanbul’da gündem toplantılarında bir Kıbrıslı olarak popülaritemin arttığı bir dönemdi. Çünkü Kıbrıs çok karmaşık bir konu ve Türk medyasında bu konuyu derinlemesine bilenlerin sayısı bir elin parmakları kadar azdır. Çok yüzeysel bilinen bir konudur. Annan Planı açıklandı. 8-10 sayfalık belge. Bizim New York muhabirimiz Ahmet Yeşiltepe o sayfaları bize faksladı. Gece Türkiye saatiyle 12 falandı. Ben evden işe gittim. Ve o 12 sayfalık faksı aldım. Birkaç saat onların üzerinde çalıştım ve birkaç saat uykuyla ertesi gün tekrar işe gittim. Öyle heyecanlı bir süreç başladı ama maalesef onun da sonu hüsrarla bitti.

Kıbrıs konusunda herkesin bir bakış açısı, bir görüşü vardır ama ben geçmişte çalıştığım 20 yılda iş yerine girerken o konudaki siyasi ve kişisel görüşlerimi kapıda bırakarak girdim. En sempati duyduğum liderlere de en mesafeli durduğum liderlere de habercilik anlamında eşit yaklaşıma çalıştım. Kıbrıs konusunda da mümkün olduğu kadar duygularımı yansıtmamamaya çalıştım işe. Ama tabi haritalara, sayfalarca Annan raporlarına gömüldük. Güzel bir süreçti.

“Yurt dışında yaşayan herkes bir gün adaya dönüp, yaşamını burada sürdürmenin, burada çalışmanın ve ülkeye hizmet etmenin hayalini kurar”

Kıbrıs’a dönüş fikri hep var mıydı? Yoksa TAK müdürlüğü teklifi mi etkili oldu bu dönüşte?

Dışişleri Bakanı Kudret Özersay arayarak böyle bir değişiklik düşündüğünü söyledi ve TAK

Müdürlüğü'nü önerdi. Ben de kabul ettim. Daha sonra Cumhurbaşkanlığı'na önerildi ve Cumhurbaşkanlığı atamasıyla bu göreve geldim. Aslında beklemiyordum böyle bir öneri. Çünkü 4'lü bir koalisyon vardı. Bu konularda değişiklikler olur mu olmaz mı bir beklentim yoktu açıkçası. Ama görev teklif edilince kabul ettim. Çok fazla düşünmedim. 44 yaşındayım. Yaklaşık 20 yıllık bir medya deneyimim var Türkiye'de. Yurt dışında yaşayan Kıbrıslı Türklerin aklında hep Kıbrıs var. Herkes içinden bir gün adaya dönüp, yaşamını burada sürdürmenin, burada çalışmanın ve ülkeye hizmet etmenin hayalini kurar. Benim için de aynı şey geçerliydi. Öneri yapılmışken reddetmek olmazdı çünkü Kıbrıs Türk basını için Türk Ajansı Kıbrıs çok önemli bir kurum. Ben de deneyimime istinaden bu kuruma katkılarım olabileceğini düşünüyorum. Şu anda gelmezsem, bu teklifi reddedersem bir daha belki de artık Kıbrıs defterini kapatmam lazımdı. Öyle birşey yapmak istemedim. Kıbrıs her zaman bizim kalbimizdeydi, aklımızdaydı. Umarım şimdi hizmet etme şansımız olur ve katkı koyabiliriz. Hem Türk Ajansı Kıbrıs'a hem KKTC'ye.

Nasıl bir ajans bulmayı bekliyordunuz?

Bulduğunuz beklentilerinizle örtüşüyor mu?

Örtüştü. Hatta aslında duyduklarımın daha olumlu bir tablo ile karşılaştığımı söyleyebilirim. Ajansta bir tarafta çalışan bir sistem, bir tarafta aksayan unsurlar var. Çalışan ve işleyen sisteme müdahale edilmemesi taraftarıyım. Çalışan bir saati kurcalamamak gerekir. Ama aksayan noktalara muhakkak ki müdahale lazım. Ama bu aksayan noktalar değişmeyecek, değiştirilemeyecek şeyler değil. İyi niyet olduktan sonra çok rahatlıkla değişebilecek şeyler. Bence kurumun en önemli artısı çok deneyimli bir kadroya sahip olması. Ülke gazetecilerinin önemli bir bölümü burada çalışıyor. Dışarıda da çok değerli gazeteciler var ama deneyim açısından 10 yıllıklara yeni denilen bir yer TAK. Gazetecilikte deneyim çok önemli. Çünkü gazetecilikte mutlaka bir yerde bir hata yaparsınız, hatasız yapılacak bir iş değil. Hatanın sıfırlanacağı bir iş değil ama minimize etmek önemli. Bizim de TAK olarak hedefimiz bu olmalı. Hataları minimize etmek için de deneyim çok önemli. Gazetecilik makineyle değil, insanla yapılan bir iş. Dolayısıyla deneyim bu hataları azaltan bir unsur. Burada çok deneyimli, çok istekli, çok heyecanlı arkadaşlar var. Bunlar çok önemli unsurlar. Dolayısıyla ben TAK'la ilgili gündeme getirilen birçok sorunu iyi niyetle bu arkadaşların çabası ve desteği ile aşacağımızı

düşünüyorum.

Tespit ettiğiniz sorunlar vardır mutlaka. Bunlara da bazı çözümler üretmişsinizdir. Bu çözümlere karşı bir direnç var mı?

Şu ana kadar çok büyük bir direnç olmadı. Aslında bu izlediğimiz yöntemle de ilgili birşey. Ben ilk haftalarımı herkesle teke tek bir-bir buçuk saat süren görüşmeler yaparak geçirdim. Çünkü hem benim kurumu ve insanları tanımam önemliydi hem de onların beni tanıması veya benim niyetimi anlamaları önemliydi. Ben onların da niyeti nedir, şikayet ettikleri şeyler nelerdir diye öğrenmek istedim. Aslında baktığınızda dışarıdan yapılan şikayetlerin önemli bir kısmını buradaki insanlar da dile getiriyor. Buradaki insanlar da bazı şeylerin değişmesini istiyor. Kurumun daha verimli çalışmasını istiyor. Ülkede daha saygın, daha itibarlı kurum haline gelmesini istiyor. Dünyada hızla değişen medyaya ayak uydurmasını istiyor kurumun. Benim isteklerim de tamamen bunlar aslında. Farklı birşey değil. Hem TAK daha verimli hale gelsin, daha çok sayıda ve daha çeşitli haber, hızlı ve doğru bir şekilde abonelerine ulaştırın, değişen medyaya ayak uydursun, itibarlı ve saygın bir kurum haline gelsin ve

tabii ki tüm bunları yaparken de çalışanlar için daha huzurlu bir iş ortamı yaratalım. Bunu istedim.

Çalışanların büyük bir kısmının beklentisi de bu yönde. O yüzden büyük bir direnişle şu ana kadar

karşılaşmadım. Statükoyu yıkacak adımlar atmadık. Gerekir mi? Bence gerekmez. Yani burada çok uzun yıllardır çalışıyor insanlar. Hayatlarının hallaç pamağu gibi atıldığı hissine kapılmaları doğru olmaz. Ben gelmeden burada bazı tedirginlikler olmuş. Onlara hiç gerek olmadığını onlara anlattım. Burada yavaş, sağlıklı adımlarla bir değişim yapmak durumundayız. Çünkü bir değişimi yaparken çok iyi düşünmek lazım.

Yani taşları yerinden oynatacağım, allak bullak edeceğim

Gürdallı, gerek TAK'ın gerekse ülkenin memur zihniyetinden kurtulması gerektiğini vurguladı

gibi bir yaklaşımı ben doğru bulmuyorum. Tabii ki aksayan yerler muhakkak değişecek. Ama bu değişimi biz çok iyi düşüneceğiz ve yavaş yavaş yapacağız. Hızlı atacağımız adımların sonra geri dönüşü daha sıkıntılı olabilir.

Yanlış adımlar atmamamız gerekir. Sırf bir değişiklik yapacağız diye “TAK’ta birşeyler değişti” dedirtmek değil amacımız. Amacımız TAK’ta iyi şeyler oluyor dedirtmektir. Bunun için de sağlıklı, yavaş, soğukkanlılıkla, insanlarla diyalog halinde, çalışanları da sürece katarak, bunun bir parçası haline getirerek hep beraber bir yerlere gideceğiz. Bir ortak akılla yöneteceğiz burayı. Hepimiz aynı gemideyiz. Hem TAK çalışanları, hem ülke olarak ben farklı birşey görmüyorum.

Ama bazı şeyleri değiştirmeliyiz. Bunun için de hep birlikte çalışacağız ve burayı memur zihniyetinden ve genel olarak ülkeyi de bundan çıkarmamız lazım. Zaten ben TAK’ın bu zihniyette olmasını hiç kabul edemem. O zihniyette olmayan çok sayıda arkadaş var burada. O zihniyette çalışmıyorlar halihazırda. Ama biz tamamen biz gazetecilik refleksiyle çalışmak zorundayız. Bizim işimiz gazetecilik. Biz memur değiliz, gazetecilik yapmak zorundayız. Hızlı ve doğru haber vermek zorundayız. Bu anlamda ben önümüzdeki dönemde TAK’ın gazetecilik ve habercilik anlamında daha başarılı işler yapacağına, arkadaşlarımızın daha ses getiren işlere imza atacağına inanıyorum ki halihazırda bir kıpırdanma var. Haber sayısı ve çeşitliğimizde bir artış var. Biraz personel sorunumuz var. Seçim yasakları bittikten sonra aramıza yeni arkadaşların katılmasını öngörüyoruz. Yeni arkadaşlarla da haber yelpazemizi genişletmek mümkün olacak.

Gazetelerin yüzde 90’ı TAK olmasa çıkamaz. TAK tüm basına bedava hizmet veriyor. Bu konuda herhangi bir değişim öngörüyor musunuz?

Bu aslında hükümetin bir inisiyatifi. Bu TAK’ın Müdürü’nün ya da Yönetim Kurulu’nun aldığı bir karar değil. Hükümetin bir inisiyatifi. Daha önce bir dönem vazgeçilmiş sonra tekrar başlanmış bu sisteme. Tabii bu sistemin bazı sıkıntıları var. Gazeteler ve televizyonlar bu sisteme dahil ama internet siteleri bu sisteme dahil değil. Belli bir kriterlere uyan internet sitelerinin de bu sisteme dahil edilmesi gerekir. Ama aboneliklerin karşılanması olayından vazgeçilmesi kararı hükümetin verebileceği bir karar. Elbette bizden bir görüş isterlerse biz de görüşlerimizi Yönetim Kurulu ile istişare ederek onlara iletacağız.

TAK’ın görüntülü haber servisi yapması gündeminizde mi?

Uzun yıllar televizyonda çalışmanın verdiği bilgiyle söyleyebilirim ki bu hedeflerimizden biri. Ama yakın bir hedef değil. Çünkü bu iş bir kameraman, bir montaj seti ile olabilecek bir iş değil. Hem çok sayıda eleman hem çok iyi bir altyapı gerekiyor. Şu anda bizim fotoğraf ve haber sistemimizde hâlâ aksayan sorunlar var. Organizasyon şemamızda değişmesi gereken unsurlar var. Yakın hedef hem fotoğraf hem haber metni anlamında bunları dört dörtlük hale getirmek. Hızlı, doğru ve çeşitli haberi abonelerimize ulaştırmak. “Bir de görüntülü servisimiz olsun ama hepsi yarım yamalak olsun”, bu benim tercih edeceğim birşey değil. Muhakkak önce yazılı ve fotoğraflı haberleri dört dörtlük hale getirmeliyiz, ondan sonra önümüze görüntülü haber hedefini koymamız mümkün.

“TAK uluslararası alanda referans noktası olmak zorunda”

TAK bültenlerinde İngilizce ve Rumca haberlerin yer alması konusunda bir adım atacak mısınız?

Bu konu daha yakın bir hedef bizim için. Önümüzdeki aylarda TAK’ın böyle adımlar attığını göreceğiz. İtibar ve saygınlıktan bahsediyorsak Cumhurbaşkanı’nın, Başbakan’ın, Dışişleri Bakanı’nın, muhalefet liderinin Kıbrıs konusunda yaptığı açıklamaları İngilizce ve Rumca duyurmak TAK’ın sorumlulukları arasında yer almalı. TAK bu anlamda gerek Güney Kıbrıs’ta gerek BM, gerekse uluslararası alanda Kıbrıs’la ilgilenen insanlar için bir referans noktası olmak zorunda. TAK’ın hem internet sitesinde hem sosyal medyada bu haberleri paylaşarak bir referans noktası haline gelmesi lazım. Bahsettiğim itibar kazanma ve saygınlık kazanma mevzusu bunları da içerir. Artık bundan kaçamayız.

Bizim Cumhurbaşkanı, Başbakan, Dışişleri Bakanımızın, açıklamalarını uluslararası toplum Kıbrıs Rum basınından

öğrenmemeli, bizden öğrenmeli. Bu hizmetlerimiz önümüzdeki dönemde yeniden başlayacak. Hedefimiz hem İngilizce hem de Rumca olarak başlaması.

TAK arşivlerinin dijital ortama aktarılması hedefiniz var mı?

Yazılı metinler dijital ortamda değil, dijital ortama aktarılması gerekir. Fotoğrafların büyük bir kısmı önceki dönemlerde Anadolu Ajansı'na gönderilip aktarıldı. Ama metinler dijital ortamda değil. Gerçekten yapacak çok iş var. Bu da yapılması gereken unsurlardan biri. Şu andaki internet sitemiz çok ağır aksak çalışan bir site. Hepsinden önce buna bir el atılması lazım. Ya sitenin gerçekten daha kolay kullanılır -hem bizim hem de aboneler için- hale gelmesi lazım ya da yeni bir site yapılması lazım. Şu anda iyi işlemeyen bir sitemiz var. İlk işimiz de bu olacak aslında.

“Şu andaki koşullarda TAK binası yetersiz”

Yeni bir TAK binası hedefi var mı?

TAK adına yapılan yatırımlar sonuçsuz kalmış. Bu çok üzücü. Birkaç sefer bütçe ayrılmış ancak bina bitirilememiş ve öğrendiğim kadarıyla Devlet Laboratuvarı için tahsis edilmiş. Dolayısıyla TAK'ın şu anda yapımda olan bir binası yok. Ama bir taraftan da burası çok orijinal bir bina. Çok güzel bir bina. Yer olarak da çok iyi. Meclis'e, Cumhurbaşkanlığı'na neredeyse yürüme mesafesinde, şehrin çok göbeğinde ve bu habercilik anlamında çok büyük bir avantaj. Önümüzdeki işlerden biri bu binayı elden geçirmek. Arkada güzel bir bahçemiz var. Oradaki yeşilliği yok etmeden ek birşeyler yaparak işimizi görür hale gelebilir mi gelemiz mi o konuda bir proje talebimiz olacak. O projeyi yaptıktan sonra olumlu görülürse bir bütçe talep edeceğiz. Ama şu andaki koşullarda burası yetersiz. TAK'ın çalışması için yetersiz. O tereddütsüz bir konu.

“Küçük ekonomi basın çalışanlarını beslemede yetersiz”

Kıbrıs Türk medyasını nasıl buluyorsunuz?

Kıbrıs Türk medyasında çok seslilik var. Bu aslında çok memnuniyet verici bir durum. Çok sayıda gazete ve televizyon var. Ama burada en önemli sıkıntı

ekonomik yapı bence. Kıbrıs Türk ekonomisi küçük. Basın da reklamlarla beslenen bir sektör. Bu reklam pastası bölündüğü zaman çok küçük kalıyor. Bu da basın kuruluşlarını, basın çalışanlarını beslemede yetersiz kalıyor. Tüm bunlar da basın çalışanlarının çok zor koşullarda çalışmasına neden oluyor. Umarım arkadaşlarımız daha iyi koşullarda çalışacak bir ortam, bir zemin bulabilir.

“Geleneksel medyanın belki de son çalışanlarıyız”

Dünyada medya nereye gidiyor?

Dünyada medya çok hızlı bir değişim içinde. Artık bir sosyal medya gerçeğimiz var. Trump, tweet atarak neredeyse savaş başlatacak konumda. Kıbrıs Türk basınında da bu tartışılıyor. Örneğin hükümet açıklamalarını sosyal medyadan yapıyor. Bu durum “neden geleneksel kanallar kullanılmıyor, bu gazeteciliği bitirir” diye eleştiriliyor ama ben öyle olduğunu düşünmüyorum. Bir değişim var ve bu önüne geçilemez bir değişim. Medyanın da buna ayak uydurması lazım. Bir laf var “dünyada güçlüler değil, değişime ayak uyduranlar hayatta kalır” diye. Bu Kıbrıs Türk medyası için de dünya basını

için de geçerli. Sosyal medya çağına, dijital online medya çağına ayak uydurulması gerekiyor. Artık her şey çok daha hızlı, insanlar daha az okuyor. Yani daha kısa metinlerle derdinizi anlatmak zorundasınız, uzun uzun çarşaf gibi sayfaları okumak yerine 140 karakter, 280 karakterle derdini anlatmak

daha önemli hale geliyor. Bu kaçınılmaz. Geleneksel medyanın belki de son çalışanlarıyız. Bizim neslimizden sonra bir geleneksel medya kalmayacak ya da çok daha küçülecek. Bunu görerek hareket etmek lazım.

“Amerika'yı tekrar keşfetmeye gerek yok”

Son olarak ne eklemek istersiniz?

Hedefimiz TAK'ı daha itibarlı daha saygın bir duruma getirmek. Amerika'yı tekrar keşfetmeye gerek yok. Dünyada bu iş nasıl yapılıyorsa bizim de ona benzer bir şekilde yapmamız lazım. Yani Reuters, AP, AFP, AA, DHA, İHA aşağı yukarı bu işi nasıl yapıyorsa bizim de öyle birşey yapmamız lazım. “Biz TAK'ız. Biz bunu yıllardan beri böyle yapıyoruz” diye bir anlayışla hareket edemeyiz. Dünyaya ayak uydurmalıyız. Bunu yaparsak sorunların büyük bir kısmını çözmüş olacağız.

MEGA BİR KENTE DOĞRU...

☎ 8218613 -513

alsancakbelediyesi@gmail.com

f Alsancak Belediyesi

Alsancak
033 220 20 07

GAZETECİ GÖREV BAŞINDA

Gazetecilerin, haberi, fotoğrafı, görüntüyü en iyi ve doğru şekilde halka ulaştırmak için çalışırken perde gerisindeki görüntülerini içeren bu

fotoğrafları, foto muhabiri Hüseyin Sayıl ve Erol Uysal'ın albümlerinden derledik.

“Barış yanlısı olmak, bizi barış gazetecisi yapmıyor”

Simge ÇERKEZOĞLU
simgecerkezoğlu@gmail.com

Doğu Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Radyo Televizyon ve Sinema Bölümü mezunu Vasvi Çiftçioğlu, şu an aynı fakültenin doktora programına devam ediyor, 2004 yılından bu yana da Kıbrıs Radyo Yayın Kurumu'nda (PIK) iki toplumlu/iki dilli bir programın yönetmenliği sürdürüyor. Her zaman barışa inanan, barış için çalışan meslektaşım yine çok önemli bir projeye imza atarak Barış Gazeteciliği: Kıbrıs'taki Gazeteciler için Pratik El Kitabı çalışmasını bizim için hazırladı. Üç dilli olarak hazırlanan bu kitabın detaylarını kendisinden dinledim. Her gazetecinin okuması gereken bu çalışmayı www.peacejournalismcy.net adresinde bulabilirsiniz. Ayrıca Vasvi yakın zamanda Basın Emekçileri Sendikası'nın bu kitabı yayınlayacağı bilgisini de paylaşıyor. Kitabı okuduktan sonra benim aklımsa barış gazeteci olmak için aslında daha yürünecek çok yolumuz olduğu gerçeğine takılıyor.

Kuşkusuz barış gazeteciliği önemli, Kıbrıs için de çok gerekli, ama ona bu kitabı yazdıran neydi ben esas bunu öğrenmek istiyordum. Doktora programına başladığından bu yana barış gazeteciliği ile hem teorik hem de pratik olarak yakından ilgilenene Vasvi, süreci anlatıyor.

“Kıbrıs'ta medyanın toplumların birbirine ilişkin

önyargılarını besleyen en önemli aktörlerden olduğunu düşünenlerdenim. Uzun süredir çalıştığım Biz/Emeis programı sayesinde pratikte barış gazeteciliği ile ilgili çok önemli deneyimler kazandım ve bunları adanın her iki yanındaki gazetecilerle paylaşmak istedim. Kıbrıs'ta daha çok barış gazeteciliği icra edilmesi, tam yarım asırdır çözülmeyi bekleyen ve uzadıkça her iki topluma da ızdırap veren Kıbrıs sorununun çözümüne de katkı sağlayacaktır diye düşünüyorum.”

“Barış gazeteciliği Kıbrıs sorununun çözümüne de katkı sağlayacaktır”

Barış gazeteciliği üzerine pek çok araştırma yaptığını bildiğim için bu terimin ne anlama geldiğini bizim için izah etmesini istiyordum. Kıbrıs'ta herkesin kendine özgü bir barış gazeteciliği tarzı olsa da aslında bunun tek bir açıklaması bulunmakta.

“Barış gazeteciliğinin temeli çatışma ve/veya uzlaşmazlıkları şeffaf hale getirerek sorunlara barışçıl çözümler bulunmasına fırsatlar yaratmaktır. Barış gazeteciliği kısaca, medyanın ve gazetecilerin düşmanlığı ve şiddeti körüklemek yerine, barışa ve barışçıl çözümlere şans vermesini hedefleyen bir ilkeler bütünü olarak da tanımlanabilir.”

Kitapta da öne çıkan bir nokta var; barış yanlısı olmak, bizi barış gazetecisi yapmıyor işte tüm mesele belki de bu noktada başlıyor. Vasvi öneli bir tartışmayı da bir anlamda alevlendiriyor.

“Kesinlikle! Beni bu kitabı yazmaya motive eden şeylerden biri de budur aslında! Kıbrıs’ta federal bir çözümden yana olan gazeteciler ve/veya basın yayın organları kolaylıkla kendilerini “barış gazeteciliği” yapıyor olarak görüyor. Barış istemek ve barış gazeteciliği çok ayrı iki olay. Tabii ki benim gönlümden geçen tüm Kıbrıs’ta gazeteci olsun veya olmasın barış isteyenlerin sayısının her geçen gün artmasıdır. Ama “barış gazeteciliği yapıyorum” diyebilmek için, barış gazeteciliğinin ilkelerini bilmek, haberleri ona göre kaleme almak gerekiyor. Kitapta da belirttiğim gibi; barış gazeteciliği ciddi, araştırmacı ve profesyonel bir habercilik şekli olup uzlaşmazlığı/çatışmayı daha şeffaf hale getirmeyi amaçlamaktadır, ancak bu barış savunuculuğu değildir. Barış yanlısı bir kişi/gazeteci olmak, kişiyi otomatik olarak barış gazetecisi yapmaz çünkü barış gazeteciliği için takip edilmesi gereken etik ikeler kurallar var, kitapta bunları anlatmaya çalıştım. Belirtmek istediğim bir diğer nokta ise; barış için yazdığını düşünen pek çok köşe yazarının/gazetecinin yazılarına yakından baktığımızda satır aralarında karşı tarafı suçladıklarını, çözümsüzlüğün faturasını ‘onlara’ kesip, ‘bizim tarafı’ haklı gördüklerini görebilirsiniz. O yüzden barış istemek ya da barış için yazdığını düşünmek sizi barış gazetecisi yapmaz diyorum kitapta.

Aslında tam tersi yönde bir algı da var; yani barış gazeteciliği ile ilgileniyorum dediğinizde, bazen karşınızdakiler bunu barış aktivistliği ile karıştırıyor. Barış gazeteciliği yapmak, barış aktivistliği yapmakla aynı şey değil.”

“Tarafsız gazetecilerin, barış gazeteciliğini rahatlıkla benimseyeceğine inanıyorum”

Elbette bu cevabın üzerine nasıl barış gazetecisi olacağız konusunu bize bir izah etmesini istiyorum. Vasvi bu konuyu çok anlaşılır biçimde anlatıyor. Elbette yine anlamak isteyenlere...

“Tersten gidersek, anlatmak daha kolay olacak sanırım. Yani ne bizi savaş gazetecisi yapar? Karşı tarafı

suçlamak; düşman göstermek; haberleri tek taraflı yazmak; ya da sorunları sadece iki tarafa indirgeyerek (Rum-Türk) geniş resmi görememek; uzlaşmazlıkları bir futbol maçı aktarır gibi holigan bir üslupla sadece kazan-kaybet denklemiyle aktarmak; karşı taraf hakkında genelleyci yaklaşımlar sergilemek (Rumlar şöyle... Türkler gene böyle yaptı gibi); sadece politik elitlere ve üst düzey diplomatik kaynaklara söz hakkı vermek; sadece elit kesimden gelen barış önerilerine yer vermek; şiddeti ve savaşı sorunlara bir çözüm yolu olarak meşrulaştırmak; Tarafları “Biz” ve “Onlar” diye bölmek ve bizim tarafın yaptıklarını/isteklerini haklı ve meşru gösterip, karşı tarafın taleplerini aşırı/yersiz olarak lanse etmek; Sansasyonel bir dil kullanmak. Bizi barış gazetecisi yapacak olan anahtar; özellikle uzlaşmazlıklar ve çatışmalarla ilgili neyi nasıl haber yapacağımıza, kimlere ses verdiğimizimize, nasıl bir dil kullandığımızımıza

özen göstermektir.

Tarafsız ve araştırmacı gazetecilik yapanların, barış gazeteciliği ilkelerini çok rahatlıkla benimseyeceğine inanıyorum.”

Tabii benim bu kitaptan anladığım barış gazeteciliği kavramı, sadece siyasi haberleri içeren bir yaklaşımdan öte, sosyal konular, röportajlar, televizyon haberleri ve genel olarak yazdığımız tüm haberleri kapsıyor.

“Kesinlikle barış gazeteciliği, iyi bir gazetecinin sürekli rehberidir. Barış gazeteciliği bildiğimiz standart meslek ilkelerine ilave olarak uzlaşmazlıkları/çatışmaları daha şeffaf kılmayı ve barışçıl çözüm önerilerine ses vermeyi hedefleyen bir yaklaşımdır. Her hangi konuda olursa olsun dengeli, tarafsız, adil haberler yapmak isteyen herkes kendine barış gazeteciliğini örnek alabilir. Burda şunu da belirlemek gerekiyor; Kıbrıs sorunu konusunda barış gazeteciliğini benimsediğini söyleyen bir gazetenin ya da gazetecinin iç politik meselerde saldırgan bir tutum takınması, savaş gazeteciliği yapması kabul edilebilir değildir.”

Bizim tek başımıza barış gazeteciliğini benimsememiz ve uygulamaya çalışmamız elbette yetmiyor. Çalıştığımız kurumların da bu benimsemesi, bizi bunun için yüreklendirmesi gerekiyor. Medya

patronları maalesef gazeteciler olmuyor.

“Ben yıllardır barış gazeteciliğini pratikte uygulamaya çalışan bir gazeteci olarak, şunu rahatlıkla söyleyebilirim ki, barış gazeteciliğinin önündeki en önemli engeller medya kurumlarının yayın politikaları, politik ideolojileri ve ekonomik çıkarlarıdır. Sonuçta hiçbir gazeteci, tam bağımsız bir şekilde kendi başına buyruk istediği haberi, istediği dille yazmıyor. Çalıştığımız kurumun politikası, editör veya yazı işleri müdürünüzün konuya bakışı da çok önemli... Hepimiz çok iyi biliyoruz ki, yazdıkları haberler üzerinde son sözü söyleme hakkı gazetecilere ait değil.”

“Kıbrıs’ın her iki yanında da basın ne yazık ki, siyasi elitlerin sesi gibi hareket ediyor”

Kıbrıs medyasının barış gazeteciliği konusunda hangi noktada olduğunu da Vasvi ile konuşuyoruz. Elbette konuştuğunuz zaman her gazeteci bunu savunur ama pratikte bunun ne denli uygulandığı tartışmaya açık bir konu olarak, her daim önümüzde...

“Ne yazık ki barış gazeteciliği konusundaki istisnalar kaideyi bozmayacak kadar az. Açık söylemek gerekirse hem Kıbrıs Rum basınının hem Kıbrıs Türk basınının tutumu beni sıklıkla dehşete düşürüyor. Kıbrıs’ın her iki yanında da basın ne yazık ki, siyasi elitlerin sesi gibi hareket ediyor ve mesele Kıbrıs sorunu olduğu zaman, karşı tarafı suçlama oyunu bitmek bilmiyor. Hep biz mağdur ve haklı, onlar ise haksız ve aşırı taleplerde

bulunan taraf oluyor. Bunu her iki taraftaki medya ve gazeteciler de kusursuz şekilde yapıyor çünkü kolay ve alışılmış olan bu. 50 yıldır çözilemeyen bir soruna ev sahipliği yapan, bölünmüş bir adanın gazetecileri olarak, artık kolay yolu bırakmanın zamanı geldi de geçiyor bile. Didaktik konuşup kimsenin başını ağrıtmak istemiyorum ama medyanın her iki toplumun yeniden yakınlaşmasına ve birbirini daha iyi anlamasına, acılarımızın da çıkarlarımızın da ortak olduğunu anlatmakta eğitimden sonraki en önemli kurum olduğunu düşünüyorum.”

Son olarak Kıbrıs’ta barış gazeteciliği mümkün mü konusu Vasvi ile en çok konuştuğumuz konu oluyor hem bu röportaj, hem de günlük yaşamdaki sıkıntılarımız içerisinde.

“Hayalperest değilim. Açıkcası, barış gazeteciliği yapmanın mümkün olmadığını düşünsem bu kitabı kaleme almak için vakit harcamazdım. Barış gazeteciliği yaklaşımı, Kıbrıs’ta her iki toplumun da birbirlerinin hassasiyetlerini anlaması, daha fazla empati yapması, Kıbrıs sorunu denen karmaşık yapıyı daha şeffaf hale getirmek için bulunmaz fırsatlara zemin yaratabilir. Kıbrıs’ta gazetecilerin daha farklı bir dil kullanma ve başka haberler yapma zamanı çoktan geldi. Kolay bir değişim ve dönüşümden bahsetmiyorum ama gerçekleşmemesi için de sebep yok. Yapılması gereken, üniversitelerdeki iletişim fakültelerinde daha fazla barış gazeteciliği derslerinin açılması ve gazetecilere yönelik eğitim çalışmalarını gerçekleştirilmesi...”

Doğadan sofraya

Mehmetcik Cittaslow Market

Mehmetcik Belediyesi

Bir sosyal inşaa olarak “mağdur”

Çağdaş ÖĞÜÇ
cagdas.oguc@gmail.com

Sosyal medya, kullanıcıların istedikleri içeriğe ulaşmalarına, içerik oluşturmalarına, geleneksel medya dışında da edindikleri bilgilerin paylaşımına imkân sağlamıştır. İstedikleri haberleri anında veya istedikleri zaman kendi listelerindeki kullanıcılarla direkt olarak veya o habere yorum ekleyip paylaşarak haberlerin daha fazla yayılımına ve aynı zamanda habere daha kolay ulaşmaya imkân sağlamıştır.

Etik kurallara uygun davranmayan internet gazeteleri, sırf haberin tıklanması uğruna içeriği yansıtmayan ve abartılı başlıklar kullanarak okuyucuyu siteye çekme gayreti içindedir. İnternette yayın yapan web sitelerinin temel gelir kaynaklarının reklamlar olduğu bilinmektedir. Bu anlamda, reklamları olabildiğince fazla internet kullanıcılarına ulaştırmak, sayfadaki “tık” sayısını arttırarak daha fazla reklam alanı satabilmek, web sitelerinin temel amaçlarından bir tanesidir. Dolayısıyla bu amaca ulaşabilmek için web sitelerinin, abartılı, yanlış ve sansasyonel başlıklara yöneldikleri de gözlemlenmektedir.

Cinsel tecavüz, cinayet, ölümlü trafik kazaları gibi olaylar, toplumda ilgi uyandıran haberlerin başında gelmektedir. Kıbrıs’ın kuzey yarı parçasında yayın yapan internet gazeteleri için tecavüz, cinayet ve trafik kazaları haberlerini sunmak, okuyucuyu sayfaya çekmenin en kolay ve en hızlı yollarından biridir. Ülkede bulunan bazı internet gazeteleri, haberi yazarken etik kurallara dikkat

ederken, etik kaygı gütmeyen, gazetecilik mesleğini sadece maddi gelir elde etmek için yapan birçok kurum da kuralları ihlal ederek sayfanın takipçi sayısını arttırmayı hedeflemektedir.

Göz ardı edilmemelidir ki, internet gazeteciliğinin “tıklanma” sorunsalı, haberlerin başlığını ciddi oranda şekillendirmektedir. Haberin içeriğinin yansıtılmadığı başlıkların kullanılması yanısıra, okuyucunun hassas olduğu konuları dürten başlıklar da bulunmaktadır. Şu ana kadar ülke genelinde okuyucunun alışkanlıkları ile ilgili bilimsel bir araştırma yapılmasa da, okuyucunun genellikle başlığı okuduktan sonra sayfaya geldiği, hatta birçok kez, başlığı okumasının ardından konuyla ilgili yorum yaptığı gözlemlenmektedir. Dolayısıyla, gazete editörlerinin başlık seçimleri, okuyucunun yönlendirilmesinde temel araç olarak karşımızda durmaktadır.

Medyada tecavüz mağdurunun ya da failin nasıl sunulduğunun neden önemli olduğu konusunda Kosse şöyle açıklamaktadır:

“Medyadaki tecavüz öyküleştirmeleri insanların tecavüz hakkındaki düşüncelerini, tepkilerini etkiliyor ve tecavüze ilişkin yanlış fikirlerin ve kalıp yargıların sürmesine sebep oluyor. Bu etki oldukça zarar verici çünkü toplumun tecavüzün altında yatan gerçek neden ve meseleleri görmesini engelliyor. Tecavüzü doğru anlamama, yanlış politika ve yasaların üretilmesine sebep olabilir. Sonunda, medya gerçek dışı hikâyelerini kullanmaya devam ederse, gerçek kurbanlar kendi gerçek hikâyelerini paylaşmaktan kaçınır hale gelir” (HanleyKosse, 2007: 3).

Mahkeme haberlerini işlerken gazeteci konuyu mümkün olduğunca sade, abartmadan ve doğru bilgiler ışığında işlemelidir. Hassas konularda muhabir, zanlının ismini kolayca ifşa etmemeli, zanlının suçsuz olabileceği düşüncesiyle hareket etmelidir. Muhabir, konuyla içinde bulunduğu duygusal bağ dolayısıyla zanlıyı suçlamamalı, mahkeme tarafından suçluluğu kanıtlanmamış herhangi bir bireyi hedef olarak göstermemelidir. Unutulmamalıdır ki, basının gözünde suçlu olmak, kamuoyu nezdinde suçlu olmakla birebirdir.

Kaynakça: HANLEYKOSSE, Susan (2007). “Race,

Riches&Reporters – Do Race and Class Impact Media Rape Narratives? An Analysis of The Duke Lacrosse Case”, Legal Studies Research Paper Series, Paper No. 2007-03, Louisville: University of LouisvilleLaw School.

Sahte habere karşı harekete geçiliyor

Facebook, asılsız haberlerin platformda yayılmasını önlemeye yardımcı olmayı hedefleyen üçüncü taraf haber doğrulama programını hayata geçirdi. Programın Türkiye’deki ortağı ise teyit.org oluyor.

Tarafsız Uluslararası Doğruluk Kontrolü Ağı tarafından sertifikasyona sahip olan teyit.org, Facebook’ta asılsız olma olasılığı bulunan haberleri inceleyecek, haberlerin bulgularını kontrol edecek ve haberleri, doğruluklarına göre kategorize edecek.

Üçüncü taraf haber doğrulama nasıl çalışacak?

Haberlerin doğrulanması: Asılsız olma olasılığı bulunan haberler, tarafsız Uluslararası Doğruluk Kontrolü Ağı tarafından sertifikasyona sahip olan Teyit.org tarafından incelenecek. Teyit.org haberleri değerlendirecek, haber bulgularını kontrol edecek ve haberleri, doğruluklarına göre kategorize edecek.

Asılsız haberlerin haber kaynağında gösterimi: Haber doğrulayıcı tarafından asılsız olarak puanlanan haberler haber kaynağınızda daha alt sıralarda gösterilerek asılsız haberleri görme olasılığınız önemli derecede azaltılacak. Sürekli olarak asılsız haber paylaşan sayfalar ve internet sitelerine karşı önlemler: Sürekli olarak asılsız haber paylaşan sayfaların içerikleri daha az dağıtılacak ve bu sayfalar para kazanma ve reklam verme özelliklerinden faydalanamayacak.

Facebook skandalı büyüyor: Bilgilerimiz 60 şirketin elinde

Facebook’un Apple, Microsoft, Samsung ve BlackBerry gibi cihaz üreticilerinin kullanıcı verilerine izinsiz olarak erişmesine izin verdiği iddia edildi.

New York Times gazetesinde yer alan habere göre şirket son 10 yılda cep telefonu ve tablet üreticileriyle Facebook

mobil uygulamalarını geliştirmek ve işletim sistemlerine Facebook fonksiyonları eklemek üzere yaptığı anlaşmalar kapsamında üreticilerin kullanımına açtığı uygulama programlama arayüzleri (API) aracılığıyla kullanıcıların kişisel verilerine ölçsüz olarak erişmelerine olanak sağladı.

Gazete söz konusu paylaşımın ABD Federal Ticaret Komisyonunun (FTC) kişisel verilerin korunmasına ilişkin düzenlemelerine aykırı olduğunu ileri sürdü. Haberde Facebook’un cihaz üreticilerine açtığı özel API’larla ne türden bilgilerin paylaşıldığına dair örnekler yer verildi. Örneğin 2013 model bir Blackberry telefonla firmanın Hub adlı, sosyal ağ paylaşımını cep telefonu mesajları ve e-postalarla entegre eden yazılımını kullanan bir muhabirin yalnızca kendi Facebook arkadaşlarına ait bilgilere değil, onların arkadaşlarına ait bilgilere de ulaşabildiği belirtildi.

Bu düzeyde bir veri paylaşımının Facebook’un mevcut kişisel veri güvenliği politikasına aykırı olduğu vurgulandı. Facebook’un en az 60 cihaz üreticisiyle bu türden anlaşmalar yaptığı ve bu metinlerde kullanıcıların rızası dışında hangi verilerin paylaşıldığının açık olmadığına dikkat çekildi.

Facebook’un daha önce kullanıcı verilerini reklam ve data analiz firmalarıyla paylaşması tartışmalara konu olmuş, Cambridge Analytica adlı veri analiz firmasının, milyonlarca Facebook kullanıcısının hesaplarından izinsiz topladığı kişisel verileri, ABD ve İngiltere’de kritik seçim ve referandum süreçlerini etkilemek için kullandığı ortaya çıkması krize sebep olmuştu.

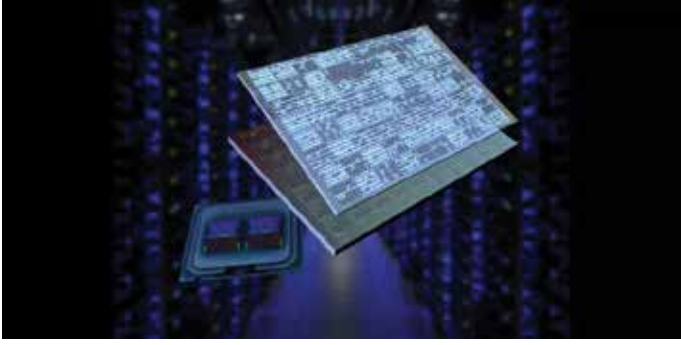

Düz metin dosyasına gizli bilgi şifreleyebilen yazılım geliştirildi

Columbia Mühendislik’ten bilgisayar bilimcileri, düz metin dosyalarının içine enformasyon gizlemek için yeni bir yöntem geliştirdiklerini duyurdu. Times New Roman ya da Helvetica gibi yazı tiplerinin harflerinin biçiminde gözle algılanamayacak denli küçük değişiklikler yapılmasına dayanan bu yeni teknik ile şifrelenmiş bir iletiyi çözmek için akıllı telefona yüklenebilen bir

uygulama kullanmak yeterli oluyor. Yazılım, her harfin 52 farklı versiyonunu yaratabiliyor.

Kaynak: www.bilimfili.com / Sevkan Uzel

Havalimanı güvenliğine yapay zekâlı adım tanıma sistemi eklenebilir

Yürüyüş biçiminiz ve adımlarınız, havalimanı güvenliğinde yaygın olarak kullanılan parmak izi ve göz taramalarının yerini alabilecek biyometrik veriler içeriyor. Manchester Üniversitesi ile Madrid Üniversitesi araştırmacılarının birlikte geliştirdiği son teknoloji ürünü yapay zeka, kişilerin kendilerine özgü adım atış örüntüsünden kimlik saptaması yapabiliyor. Geliştirilen bu sistem, basınca duyarlı bir zemin kaplaması üzerinde yürüyen kişinin, yerde oluşturduğu basınç değişimlerine dayanarak, kişinin kim olduğunu belirliyor.

Fiziksel biyometrik veriler, örneğin parmakizi okuma, yüz tanıma ya da retina taraması, güvenlik amacıyla sıkça kullanılıyor. Ancak davranışsal biyometrik veriler de, örneğin adım tanıma, bir kişinin kendine özgü davranışsal ve devinimsel örüntülerine ilişkin izler taşıyor. Bilim ekibi, geliştirdikleri sistemi sınamak için çok sayıda "hilekâr"dan alınan verilerle birlikte, az sayıda rol yapmaya çalışmayan kişiden alınan verileri kullandı. Gerçekçi veriler, havalimanı güvenlik kontrol noktası, iş yeri ve ev olmak üzere üç farklı ortamda toplanmıştı.

Kaynak: www.bilimfili.com / Sevkan Uzel

Sahte haberlerin yüzde 99'unu tespit eden program yazıldı

İstihbarat ekipleri ve mühendisler tarafından tasarlanan bir yapay zeka programının sahte haberlerin yüzde 99'unu filtreleyerek, önem arz eden gelişmeleri ortaya çıkarabileceği duyuruldu.

Bireylerin sosyal medyada yaptıkları paylaşımları tespit ederek, gazetecilere gerek duymaksızın haber yazabilen JX Press adlı bir "sanal haber ajansı", geliştirdiği sistemle haberleri filtreleyerek, acil duyurulması gereken haberlere yoğunlaşabiliyor.

Tokyo merkezli şirket, yaş ortalaması 24 olan yirmi dokuz personelden oluşuyor.

2008'de haber teknoloji girişimini başlatan şirketin kurucusu Katsuhiko Yoneshige, JX Press'in sahte haberleri tespit etme yeteneklerinin Nisan 2016'da Güneybatı Japonya'da Kumamoto'ya gerçekleşen depremler sırasında örneklendiğini söyledi.

Yoneshige, açıklamasında depremlerin gerçekleşmesinin hemen ardından sosyal medyada bir aslanın hayvanat bahçesinden kaçtığı ve şehirde dolaştığına dair paylaşımlar yapıldığını, programın ise fotoğrafın Güney Afrika'da çekildiğini tespit ettiğini kaydetti.

Program nasıl çalışıyor?

Hızlı uyarı uygulaması, Japonya'da haberleri, yangınları, trafik kazaları ve diğer felaketleri bulmak için sosyal medya paylaşımlarını inceleyerek, metinleri, fotoğrafları ve hatta ünlem işaretlerini analiz ederek çalışıyor. Program aynı zamanda, büyük uluslararası gelişmeleri rapor eden, güvenilir gördüğü yurtdışı medya ve Twitter hesaplarını da takip ederek, algoritmaları sayesinde insana ihtiyaç duymadan haber yazabiliyor. Japonya'da hizmet veren NHK, TV Asahi ve Fuji gibi televizyon kanallarının da Hızlı Uyarı Uygulaması'na aboneliği bulunuyor.

Şirket, 13 Şubat 2017'de, Kuzey Kore lideri Kim Jong-Un'un üvey kardeşinin Malezyalı Havalimanı'nda bir ajan tarafından öldürülmesini rapor eden ilk şirket olarak dikkat çekmişti. JX Press gazetecilere rağmen, olayı ana akım haber kaynaklarından yarım saatten daha hızlı bir şekilde rapor etmişti.

**Vatandaşı hizmete değil,
hizmeti vatandaşa ulaştırıyoruz**

ÜCRETSİZ CUMA PAZARI SERVİSLERİ

1. GÜZERGAH (SAAT 08:30 – 11:00)

1.SERVİS: Sınırüstü – Aygün – Kuzucuk – Ötüken – Doktorlar Sitesi

2.SERVİS: Boğaziçi – Altınova – Ağıllar

2. GÜZERGAH (08:45 – 11:15)

1.SERVİS: Doktorlar Sitesi

3. GÜZERGAH (09:30 – 12:00)

1.SERVİS: Topçuköy – Ardahan

2.SERVİS: Kalecik – Boğaz – Boğaztepe – Dokuzevler – Bahçeler

4. GÜZERGAH (13:00 – 14:30)

1.SERVİS: Caesar Resort

5. GÜZERGAH (13:15 – 15:00)

1.SERVİS: Caesar Beach – Kurtuluş – Ergazi – Turnalar – Yarköy

*Paylaşarak büyüyor,
paylaşarak mutlu oluyoruz.*

Sosyal yardım maaşı alanlara
Özel gereksinimli & 64 yaş üstü vatandaşlara
Sunulan ücretsiz hizmeti, evlere götürüyoruz

**Evde Sağlık Birimizin sunduğu hizmetler;
Tansiyon, şeker, nabız, oksijen ve kolesterol ölçümü
İletişim: 0548 810 12 20 – 0548 810 12 53**

Hasan SADIKOĞLU
İskele Belediye Başkanı

Bozdağ Sokak No:4, PK 99850, İskele, KKTC - Mersin 10 Türkiye
Tel: (0392) 444 21 22 - Fax (0392) 371 22 99 - E-mail : Info@iskelebelediyesi.com
www.iskelebelediyesi.com

[f /iskele.belediye/](https://www.facebook.com/iskele.belediye/)

[@iskelebelediye](https://www.instagram.com/iskelebelediye)

Gazetecilere mini anket: En önemli sorunuz nedir?

Fehime ALASYA
fehime_oz@hotmail.com

Kıbrıs Türk mediasında görev yapan gazetecilere “sizce gazetecilerin en önemli sorunu nedir?” diye sorduk.

Yanıtlarda “düşük ücretler, çalışma sürelerinin uzunluğu ve güvencesizlik” başı çaktı.

Afet İlban (Kıbrıs Genç TV muhabiri)
Çalışma şartları... Zaman zaman uzun saatler, resmi tatillerde ve hafta sonu çalışıyoruz ama emeğimizin karşılığını alamıyoruz. Ayrıca birçoğumuz, bu mesleğin

eğitimini almamıza ve 7-8 senelik tecrübemize rağmen komik ücretler alarak çalışıyoruz. Küçümsemek için söylemiyorum kesinlikle ama bir sekreter bizden daha iyi şartlarda ve daha iyi ücret alarak çalışıyor. Bu nedenlerle bu mesleğin eğitimin almış birçok iyi eleman mesleği bırakıyor. Sektör açısından büyük kayıp.

Bilmiyorum sanırım bu sorun diğer sektörler için de geçerli olabilir ama bir şekilde işimizi bıraksak ve başka bir kuruma başvuruda bulursak tecrübemiz hiçe sayılarak asgari ücretle çalıştırılma durumu ile karşı karşıya kalıyoruz. Kaldı ki üniversiteyi yeni bitirmiş biri bile asgari ücretle çalıştırılmamalı bence...

Ahmet Vamık (Kıbrıs muhabiri)
Ülkemizde gazeteciliği meslek olarak benimseyen bireylerin en büyük sorunu maddiyat. Gerçek anlamda, etik değerleri benimseyerek ve işini hakkıyla yapan gazeteciler maalesef çok düşük maaşlara çalışarak hayatını sürdürmeye çalışıyor.

Özel sektörde sendikalaşma zorunlu hale getirilmediği için birçok meslektaşımız sosyal güvenceleri olmadan, uzun mesai saatleri boyunca çalıştırılıyor ve kaderleri iki dudak arasında olduğu için birçok örnekte olduğu gibi basit nedenlerle işten çıkarılabiliyorlar.

Bir diğer önemli sorunumuzsa gazeteciliğin adını

kirleten bu meslek grubu içerisindeki çürük elmalardır. Gazetecilik adını kullanarak menfaat sağlayan ve medyanın gücünü bir tehdit unsuru olarak kullanan kişiler en önemli sorunlarımızdan birisi.

Bilişim Suçları Yasası henüz yürürlüğe girmediği için kaynağı, künyesi belli olmayan ve isteyen herkes tarafından açılan haber portallarının yaptığı emek hırsızlığının önüne geçilemiyor. Biz muhabirlerin emek harcayarak hazırladığı haberler masa başında oturan kişilerce çalınıyor.

Öte yandan yine bu tarz siteler tarafından, sırf “tık” uğruna ya da “ilk haber veren” olmak adına doğrulanmayan, zaman zaman asılsız ve hatta abartılı bilgiler ile okuyucunun basına olan güveninin kaybedilmesine neden olunuyor.

Didem Mentеш (Yenidüzen muhabiri)

Bence medya sektöründe basın çalışanlarının en büyük sorunları arasında özlük hakları, uzun çalışma saatleri başta olmak üzere pek çok sorun baş gösteriyor. Biz United Medya çalışanları olarak sendikalı ve toplu iş sözleşmesi güvencesi ile çalışırken, birçok meslektaşımız sosyal güvenceleri olmadan, sendikasız, patronların iki dudağı arasında çalışır durumdadır. Bunun yanında birçok kurumda mobing uygulandığını biliyoruz. Özellikle bu dönemde maddi açıdan da sıkıntı yaşayan bazı basın mensupları bulunuyorken, ‘yıpranma payı’ gibi özlük haklarımızın bulunması gerekmektedir.

Hıfsiye Ruh (Kanal Sim muhabiri ve programcısı)

Bence gazetecilerin ve bizim gibi televizyonda çalışanların en büyük sorunları maaş sıkıntısıdır. Yıllara orantılı şekilde maaşların artmaması en ciddi sorunlardandır. Bu da birçok arkadaşımızın kamuya kaymasına ya da yine özeldede başka sektörleri tercih etmesine neden olmaktadır.

Bu konuda bir iyileştirme veya herhangi bir çalışma yapılarak sektöre düzen getirilmeli. Medyadaki, basındaki kurumların durumu iyileştirilmeli...

Nadire Bahadi (Kıbrıs Postası muhabiri)

Ülkemizde gazetecilik zor şartlar altında gerçekleştirilen bir meslek grubudur. Öncelikle ülkemizde gazeteci sektörün kötü durumda olması nedeni ile az maaş uzun saatler mesai harcıyor. Gazeteci mesleki tatmin tokluğuna mesleğini icra ediyor. Emek sömürüsü yanında bazı kurumlarda gazeteci sosyal haklarından mahrum bırakılıyor. Gazetecinin en önemli sorunlarından biri de gelecek kaygısıdır. Gazetecinin geleceği patronun iki dudağı arasında olmamalıdır.

Kıbrıs sorunu çözülmünceye kadar siyah giymeye devam edeceğini söyleyen, basında 40'inci yılına ilerleyen Fatma Kışmir en büyük hayalini söyledi:

“Beyazlar içinde barışı anons etmek”

Rahme ÇİFTÇİOĞLU
rahmeciftcioglu@gmail.com

Taksim Sahası'nda bir çocuk... Kâh babasıyla sahanın hudutlarını çiziyor kâh tribünleri süpürüyor, kah kola şişelerini topluyor...Maçı izlemeye gelenler üzerine otursun diye tanesi 1 kuruştan eski gazeteleri satıyor.

Ali- Neriman Aylakçı çiftinin dört kızından üçüncüsü olarak Lefkoşa'da dünyaya geldi Fatma Kışmir...25 Ekim 1960'ta... “Kıbrıs Cumhuriyeti'yle birlikte doğdum diyebilirim” dedi. Küçük ve çelimsiz bir kızmış. Doğduktan sonraki bir buçuk ayını Rum Hastanesi'ndeki kuvözde geçirmiş.

Arabahmet'te geçmiş çocukluğu. Arabahmet de Arabahmet'miş o yıllarda. Bu mahallenin en memnuniyetle hatırladığı yönü saygı dolu komşuluk ilişkileri. Köklerini anlatırken “Yedi göbek sülalem Lefkoşalıdır benim” dedi. Her zaman köy hayatına özendiğini de söyledi. Hatta zaman zaman ‘Niçin benim de köyde nenem, dedem yok diye’ ağlarmış. Yaz tatillerini tahsildeki ablalarının yanında, Ankara'da geçirmiş. Türkçesinin ve şivesinin güzel olmasını buna da bağlıyor biraz.

Sesinin güzel olduğunu müzik öğretmeni Jale Hanım da söylemiş

Okumak onun için bir tutku...Hem kitap okumayı hem de bir şeyleri sesli okumayı çok seviyormuş. ‘Gözlerin bozulacak’ deyip odasının ışığı kaparmış bazı akşamlarda annesi. Uyumak yok! Yorganın altında fener açar öyle devam edermiş kitabını okumaya.

Bir de mektuplar var tabii. Ankara'dan, ablalardan gelen mektuplar. Tüm mektupları Fatma Kışmir okurmuş. Postacının geleceği gün anneciği onu kapının önüne oturtmuş.

“Sesimin güzel olduğunu müzik öğretmenim Jale Derviş de söylerdi” dedi. Hisara kurulan sofrada babasına şarkı söylemiş. Hatırlamak için biraz mırıldanıyor... “Kimseye etmem şikayet ağlarım ben halime...”

Beyaz bisiklet...

Babasıyla annesinden biraz daha söz etsin istiyorum. “Canlı-kanlı bir kadındı annem. Kahkahası boldu, temizdi, tez canlıydı, eli de çabuktu. İnsanlar, temizlikten evimize girmeye utanırlardı nerdeyse. Her işin başında annem vardı. Babam okumamızı çok istedi. Ablalarımı Türkiye'ye götürüp üniversiteye yazdırdığında yıl 1965'ti. O dönemde liseden mezunlar bile çok azdı.

İngiliz askerliği yapmış ve o disiplini almış bir adamdı babam. İşten geldiğinde herkesi evde, yemeği de hazır isterdi. Kuralları vardı. Dakikti. Mesela içkiyi bardağa döker ve beklerdi. Saati gelmeden içmezdi. Neşeliydi. Gezmeyi, yemeği, içmeyi severdi. Dağ-deniz gezdirirdi bizi. Arabahmet İlkokulu'ndan mezun olduğum-

da okula gidip gelebilmem için beyaz bir bisiklet almıştı bana. Korkarım diye ilk gün o da geldi benimle. İkimiz de bisikletlerimizde. Benim için Girne Kapısı'na bisikletle gelmek büyük olaydı.”

En büyük korkum yabancı sermayenin basınıımızı ele geçirmesi”

“Lefkoşa benim için başka...”

Savaş çıkınca sınırdaki olan evlerini terk edip Alayköy’e yerleşmek zorunda kalmışlar. “Kıbrıs’ın her yerini seviyorum ama Lefkoşa benim için başka...” dedi ve Alayköy’e taşındıklarında ne kadar üzüldüğünü, ağladığını anlattı.

Şimdilerin Lefkoşa’sı da üzüyormuş onu. Haftada bir değilse bile iki haftada bir mutlaka eski mahallesinden geçermiş. “Hisarda durur, etrafı izlerim. Lefkoşa’nın şimdiki hali çok beni üzer... Ağlatır” dedi.

“Annem iyi olacaktı ve ben üniversiteye geri dönecektim...Olmadı”

Kız Lisesi’nde başladığı ortaöğrenimini Türk Lisesi’nde devam ettirmiş. Lise son sınıftayken annesi hastalanmış. 1977’de. 48 yaşında yüksek tansiyona bağlı böbrek yetmezliği gelişmiş Neriman Hanımda. Fatma Kışmir, Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi’nde eğitim almak için gittiği Ankara’dan aynı yılda geri dönmüş annesinin, kız kardeşinin ve babasının yanında olabilmek için. “Annem o haldeyken, ‘eğitimi sürdüreceğim’ diyemezdim. Babama, kız kardeşime bakmalıydım. Ablalarım okullarını bitirmiş, Türkiye’de aile kurmuşlardı. Çocukları vardı. Evin büyük kızı bendim. Düşündüğüm tek şey vardı: Annem iyi olacak ve ben üniversiteye geri döneceğim. Olmadı.”

En büyük hayali konservatuardı

Üniversite hayali konservatuar olmuş aslında. “Konservatuar sınavına ortaokuldayken girdim ve kazandım. Yaşım küçük diye Türkiye’ye gitmeme izin vermediler. Anneme bakmak için döndüğünde yeniden denedim şansımı ve yine kazandım konservatuarı. Piyano ağırlıklı, özellikle de şan eğitimi almak isterdim. Konservatuarda okumayı istediğim kadar istediğim başka bir şey de yoktu.”

Tahsil için yeniden Türkiye’ye dönemeyeceğini anlamış ve hayalinden vazgeçmiş. Dayısı Hasan Aktaş, Dr. Fazıl Küçük’ün yanında aşçıymış. O yardımcı olmuş Fatma Kışmir’e ve 1979’da, 19 yaşındayken Halkın Sesi Gazetesi’nde işe başlamış. Harmanlama bölümünde. “Harmanlama nasıl yapılırdı diye?” sorduğumda bir top kağıt

Taraf olduğumu herkes biliyor. Kıbrıs sorunu çözülmeden ada normalleşmez

alıp geldi yan taraftan ve gösterdi. “Makineye girecek gazete sayfalarını da harmanlardık, makbuzları, faturaları da. Kutu da yapardık. Matbaa hizmeti de verirdik yani. Zordu. Öğrenene kadar canımızı yemiştik...”

“Halkın Sesi günleri ve Dr. Küçük’ün sigara dumanı”

“Çok kalabalık bir kadroyla çalıştık burada. Her makinenin başında bir insan... O dönemde işler nasıl yürürdü de şimdi yürümüyor hiç anlamıyorum. Şimdi her şey çok zor zorlaştı. Özellikle özel kuruluşların ayakta durması çok zor...”

Halkın Sesi’nde bir gazetenin nasıl hazırlandığına ve basıldığına dair tüm ayrıntıları öğrenmiş. Kurşunu işleyip harfe döktükten sonra çalışanlara zehirlenmeye karşı yoğurt dağıtıldığını da söyledi.

“İlk renkli baskı makinesini gelişi, gazetelerin o makineden dökülüşünü gördük Halkın Sesi’nde... Ne heyecandı... Tüm bunlar mesleğe daha da ilgili duymama neden oldu. Tabii ki benim için en başta spikerlik vardı ama habere ilgim duyuyordum çünkü siyasete de ilgim vardı.”

“Dr. Küçük’ü nasıl hatırlıyorsunuz?” diye sorduğumda ilk ve en belirgin cümlesi şu oldu: “Sigara dumanıyla.”

“10 yıl geçse de ölümünün üzerinden, annemin olmadığı düğünü istemem”

Eşi Serdar Kışmir de Halkın Sesi’nde çalışıyormuş. “Evliliğe giden yolunuz burada mı kesişti?” diye sordum. “Yok” dedi. “Serdar’la daha önceden tanışıyorduk. Okulun önünde tanışmıştık. İşe girmem, evliliğe karar vermemem hepsi, annemin öldüğü yıla denk geldi. Gelinlik giydim ve nikah kıydık. 10 yıl geçse ölümünün üzerinden ‘annemin olmadığı düğünü istemem’ dedim. Evlenince de babamla kaldık.”

Evlendikten 1 yıl sonra, 1980’de kızını, 1984’te de oğlunu getirmiş dünyaya. Kızına ablası Ayşe’nin, oğluna hem

babasının hem de kayınbabasının ortak adı Ali'yi koymuş. "Ali'yi doğurduğum yıl Halkın Sesi'nden çıktım. İki çocuğu da bakıcıya vermezdim. BRT'nin açtığı spikerlik kursuna gittim aynı yıl. Türkiye'den ünlü spikerler, hocalar geldi ders verdi bizi denedi, Sınava da girdik. Elene elene 130 kişiden 3 kişi kaldık."

BRT'nin eski binasında, Posta Dairesi'nin yanında çalışmaya başlamış Fatma Kışmir sınavdan sonra.

"Bu ses kimin?"

Radyoda, sesi ilk havaya çıktığında elinin ayağının titrediğini hatırladı. Yaş 24-25... Eli ayağı titriyormuş ama kendine de güveniyormuş "Haberini okuyup bitirdim. Dışarı çıkmak için kapıyı açtığımda karşımda bir ordu insan vardı ve hepsi bana bakıyordu. Bir şeyleri yanlış okudum sandım. Meğer 'bu ses kimin?' diyerek beni görmeye gelmişler. TRT'den sanmışlar..."

"Haksızlığa uğradım"

"İşe başladık, kısa süre sonra kadrolanacaktık" dedi Fatma Kışmir ve BRT konusunda yaşananları anlattı... "İsimler Başbakanlığa gitti. Siyasi nedenlerle haksızlığa uğradım. Bana 'para yok, seni sonra çağıracağız' dediler. Olay gazetelere de düştü... Ama değişen bir şey olmadı. Ben de PEYAK Bankası'nda memur olarak işe girdim bu iş olmayınca. Bankacılık farklı bir alandı ama yavaş yavaş alıştım. Müşterilerle aram iyiydi. Bu olaydan bir buçuk, iki yıl sonra BRT'den Muammer Yağcıoğlu aradı beni. 'Siz çok iyi bir haber spikerisiniz, kaşiyeli olarak işe başlayın nasıl olsa kadrolanırsınız' dedi. Bu teklif ilk önce gücüme gitti. Benimle birlikte sınavı kazananlar kadrolandı, ben niye kaşiyeli çalışan olayım ki?... Ama mesleği o kadar seviyordum ki teklifi kabul ettim... Yarı zamanlı olarak işe girdim... Part time... Gidip gelirdim ama üç kuruş para da zor çıkardı. Neredeyse üstünden ben para verirdim spikerlik yapmak için..."

Fatma Kışmir'i ağlatan yokuş

Hem banka hem radyoda spikerlik. Evlilik ve iki de çocuk. İlk zamanda arabaları da yok Kışmir çiftinin. Oto-

büsle gidip geliyorlar Alayköy'e.

"Ayşe ile Ali'yi bakıcıya götürdüğüm 'garutsa' bir bebek arabası vardı. Eşyalarını da koyardım içine. Yokuş yukarı çıkarken araba beni geriye iterdi... 45 kiloydum o zamanlar. O yokuşu çıkarken ağlardım... Otobüse, işe yetişme telaşı. Hep bir koşuşturma. Şimdi düşünürüm de nasıl yetiştirdik bütün işlere? Gerçi eşim çok yardımcıydı bana. O olmasa başaramazdım."

"Kıbrıs'ın ilk özel radyosu için bir telefon geldi..."

Başka bir şans doğmuş Fatma Kışmir'e spikerlik için. Bankaya bir telefon gelmiş bir gün... Eski BRT çalışanı Şifa Nesim'den. 'Özel bir radyo kuruluyor, seni bunun için aradılar' demiş arkadaşları. Yıl 1996... "Bankada değıldim ben telefon geldiğinde. İlk önce dalga geçtiklerini sandım. Tekrar aradı Şifa Hanım, konuştuk. Hiç düşünmeden radyoya gittim."

Ülkenin ilk özel radyosu First FM'in kurucusu Ertan Birinci, tek satırlık bir anons dinlemiş Fatma Kışmir'den ve "Haber spikerimiz sensin" demiş. Bayrak Radyosu'ndaki görevini bırakmış, bankaya devam ederken yarı zamanlı olarak First FM'de çalışmaya başlamış. "Ertan Beyin şoförü alırdı beni bankadan. Radyoya getirirdi. Haber Müdürü Hüseyin abiyle TAK'tan aldığımız saman kağıttaki haberleri düzenlerdik... Bazen son dakika haber olduğunda kesip başka bir kağıda yapıştırırdık. Bazen yanlışlıkla haberin sonu da kesilirdi. Sonunun ne geleceğini bilirdim, okur giderdim. Teklemezdim. Öğle haberlerini de bana göre ayarlamışlardı. 13.00'te değil, 13.15'te okunurdu haber. Ancak o vakitte gidebilirdim radyoya."

"Muhabirlik, editörlük, kameramanlık... Her şeyi yaptım"

Fatma Kışmir'in 10 yıllık bankacılık serüveni 2000'de PEYAK'ın batmasıyla bitmiş. First FM'de ve Genç TV'de tam zamanlı olarak çalışmaya başlamış bu yıldan sonra. "Muhabir, editörlük, kameramanlık, her şeyi yap-

tım. Bir tek montaj yapmayı bilmem” dedi. Öğrenmeyi istemiş...

Hüseyin Yüksel’in ölümünden sonra haber müdürü olmuş kanalda. “Müzakereler ve Kıbrıs konusu meslek hayatımda en fazla ilgilendiğim, keyif aldığım konuydu. Yağmur, soğuk, sıcak demeden tüm görüşmeleri izledim. İstedğim habere gitmek, istediğim süre haberde kalmak en büyük özgürlüğümdü. Haber müdürü olmadan önce de bu böyleydi.”

“Ümitlerin kırıldığı zamanlarda bile vazgeçmedim” dedi müzakereleri takip etmekten. “Birleşmiş Milletler (BM) Genel Sekreteri Kofi Annan’ın Kıbrıs’a gelişini hatırladı sonra. “Canlı vermiştik. Larnaka’da, aprondan gelişini hala unutmam. Yüzüğüne kadar hatırlarım.”

“Canlı yayında teklemedim”

“Canlı yayında teklemedim” dedi. Haber okurken, buzlu suyu yanlışlıkla üzerine döktüğünü, o şoka rağmen yayına devam ettiğini anlattı... İki taraftan da görüş alacağı bir haberde DJ yanlış telefon bağladı diye taraflara soruları yanlış sorduğunu da...

Müzakere anıları: “Düştüm, sıcağın yandım, üşüdüm, ıslandım ama vazgeçmedim..Geçmeyeceğim”

“Müzakereleri takip ederken çok anılarım oldu. Liderler görüşmeden çıkardı. Başlardık koşmaya. Düştüğüm, tökezlediğim, sıcağın yandığım, üşüdüğüm, ıslandığım çok oldu. Bazen şemsiyeyi tutarken kolumdan içeri su girerdi anonsa devam ederdim. Mikrofon kameraya takılı değil, ben konuşurum.. Öyle durumlar olurdu. Bizim için her görüşme bir heyecandı. Bir beklentiydi. Artık basında bizim hissettiğimiz heyecanı göremiyorum. Ben bu heyecandan vaz-

geçmedim. Geçmeyeceğim...”

Müzakereler başlarsa yine görevi başında olacaktı Fatma Kışmir. Canlı yayınlarla halka gelişmeleri aktarmaya devam edecekmiş... Kıbrıs konusundaki son sözü mü? “Ümidini asla yitirmeyeceğim”.

“Özelde maddi imkanlar da kısıtlı personel de”

Biraz da özel sektörde basın mensubu olmaktan söz ettik. Evvela “Zor” dedi. “Uzun saatler ve düşük maaşlar var. Özeldeki maddi imkanlar da kısıtlı personel de. Bu bölümden mezun olup gelip yanımızda yetişmek isteyen genç neredeyse yok gibi. Özel kanallar ve gazeteler çalıştıracak insan bulamıyor. ‘Bu maaşa bu kadar saat çalışacağıma başka iş yaparım’ deyip giden de çok. Onları anlıyorum ve kızmıyorum. Sadece üzülüyorum.”

Bugüne kadar Genç TV’de yüzlerce gencin staj gördüğünü de söyledi Fatma Kışmir. “Onları zevkle yetiştirdik. Bir verdimse, bin aldım. Ben de gençlerden çok şeyler öğrendim” dedi ve ekledi: “Özelde çalıştığım için pişman değilim ama hakkım olduğu şekilde BRT’de çalışmak ve buradan emekli olmak isterdim. Devletle özelin imkanları kıyaslanamaz bile.”

“En büyük korkum yabancı sermayenin basınıma ele geçirmesi”

“Peki Kıbrıs’ın kuzeyinde basın ne durumda?”

“Yerlerde sürünen hatta ayaklar altında olan bir reklam piyasası var. Yerli kanallar reklam pastasından pay alamıyor. Medya patronları başka iş yapmazsa televizyondaki yayınlar sürmez. Tüm basını besleyen Türk Ajansı Kıbrıs (TAK). Onlar olmasa yayınıımız da olmaz. En büyük korkum yabancı sermayenin basınıma ele geçirmesi.”

Fatma Kışmir, sadece basındaki değil, ülkedeki sorunların çözülmesi için çözüm olması gerektiğini söyledi. “Taraft olduğumu herkes biliyor. Kıbrıs sorunu çözülmeden ada normalleşemez.” “Kıbrıs sorunu herşeyin üzerinde.

Batalığın içinde bir yeri gül bahçesi yapamazsınız. Bu çarkın dişlilerinin çözülmesi gerek. Günlük çözümlerle ilerlemek mümkün değil.”

Bir süre önce eşi beyin kanaması geçirdi Fatma Kışmır'ın. Sonra da aort damarı yırtıldı ve açık kalp ameliyatı oldu. Zor zamanlar geçirdiler. Eşine bakabilmek için uzunca süre işe gidemediğini de anlattı, Genç TV ailesine gösterdiği hoşgörüden ötürü teşekkür etti.

“Biz bu noktaya büyük zorluklarla geldik...Özel sektörde

çalıştık ikimiz de... ‘Maddi olarak pek de bir şey sahibi olmadık.’

Emekli olup olmama konusunda kararsızlık yaşadığını, bazen ‘yoruldum’ bazen de ‘emekli olsam da evde kalsam ne yapacağım dediğini’ söyledi Fatma Kışmır. Ve ailesine dair sözleri de oldu: “Çalışmayı seviyorum. Oğlum Ali de basının içinde. Bazen buna sevinirim bazen de üzülürüm. Torunlarım da sürekli Genç TV’de. Burası onların da evi oldu. Osman ve Fatma Oya Kışmır. Osman 8 buçuk yaşında ve kameralara çok meraklı... 4 buçuk yaşındaki kızımız da seslendirmeye... Okumayı öğrendiğinde ona da haber okutmamı istiyor...”

Siyahlı kadın...

Bir de herkesin bilgisinde olan bir konu var. Fatma Kışmır'ın hep siyah giymesi. “Ağırlıklı olarak siyah giymem 30 yılı buldu. Tamamen siyah giyeli 20 küsur sene var. Kıbrıs sorunu çözülene kadar da siyah giyeceğim” dedi.

Barışı okumak...

Her kademesinde yer aldığı ve 21’inci yaşını kutlayan Birinci Medya Kurumu Kurucu Başkanı Ertan Birinci'nin oğulları Tekin ve Hilmi Birinci'ye de söylemiş Fatma Kışmır... “80-90 yaşında olsam da, sağlığım iyiye ve çözüm olursa gelip beni evimden alacaksınız ve çözüm haberini ben okuyacağım.”

Beyaz giyip barışı anons etmek hâlâ en büyük dileği...

Gazeteci örgütlerinden ortak memorandum

Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) Basın Özgürlüğü Temsilciliği tarafından 25 Nisan 2017'de düzenlenen ve üç örgüt temsilcilerinin yanı sıra her iki toplumdaki gazetecilerin de katıldığı Kıbrıs Diyalogu İkinci Toplantısı'nda Kıbrıslı gazeteci örgütleri ortak bir memorandum yayımladı.

KTGB, ESK ve Basın-Sen'in imzaladığı memorandumun tam metni şöyle:

"25 Nisan 2017 tarihinde Lefkoşa'da bir araya gelen ve aşağıda imzaları bulunan Kıbrıslı medya kuruluşlarının temsilcileri aşağıdaki hususlar üzerinde bir anlaşmaya vardılar:

1. Kıbrıslı gazeteciler olarak gazetecilerin güvenliği, bilgiye erişimi ve profesyonel standartlara uygunluk konularında karşılıklı iş birliği yapmayı ve dayanışma içinde olmayı hedefliyoruz. Bu amaçla uluslararası profesyonel ve sivil toplum kuruluşlarıyla yakın ilişkilerimizi sürdürüyoruz.
2. Gazetecilerin güvenliği en büyük önceliğimizdir. Temsil ettikleri medya organının sergilediği politik duruş ne olursa olsun, yaptıkları işlerden dolayı gazetecilerin şiddete uğraması kabul edilemezdir.
3. Bilinçlenmeyi sağlayacak girişimler ve ortak medya projeleri aracılığıyla gazetecilik mesleğinin profesyonel standartlarını, yüksek değerlerini ve geleneksel misyonunu yüceltmeye devam edeceğiz. Bu nedenle, hem Kıbrıs Rum hem de Kıbrıs Türk basın camiası tarafından benimsenecek ortak mesleki etik ilkeleri üzerinde çalışmayı planlıyoruz. Güvenilir özdenetim biçimlerine medya ve gazeteciler tarafından saygı gösterilmesi için de çalışmalar yapacak ve özdenetim organları arasındaki iş birliğini teşvik edeceğiz.
4. İki toplumun yetkililerini, basın özgürlüğüne ve bağımsızlığına saygı göstermeye ve basın kuruluşları veya gazeteciler üzerinde herhangi bir baskı oluşturmaktan geri durmaya davet ediyoruz. Ayrıca editörler, patronlar ve her seviyeden yöneticiler de dahil olmak üzere tüm medya profesyonellerini kendi işlerinde etik, iyi yönetim ve öz düzenleme çerçevesinde çalışmaya çağırıyoruz.
5. Gazeteciler Kıbrıs'ta federal bir çözüm ile birleşmeye yönelik devam eden çalışmalarda önemli bir rol oynamaktadırlar. Bu nedenle düşmanlığa, şiddete veya ayrımcılığa neden olabilecek olumsuz, basmakalıp görüş ve önyargıya yer verilmemelidir.
6. Basına adanın her iki kesiminde daha özgür seyahat fırsatı yaratılmalı, Kıbrıslı Rum gazetecilerin Kuzey'den ve Kıbrıslı Türk gazetecilerin Güney'den daha fazla haber yapması teşvik edilmelidir.
7. İnsanların bilgi bazında bilinçli seçim yapabilmeleri için her iki taraf yetkililerini medya okuryazarlığına destek olmaya çağırıyoruz. Ayrıca, gazetecilik eğitiminin de daha iyi bir seviyeye getirilmesini öneriyoruz.
8. Yurttaşlar tarafından finanse edilen basın kuruluşlarının, halkı en yüksek profesyonellik standartlarına ve çoğulcu bir yaklaşıma uygun olarak bilgilendirerek hizmet sağlayan bağımsız medya organları olarak hareket etmeleri gerektiği fikrini destekliyoruz.
9. Bu bakımdan, 30 Haziran 2017 tarihine kadar bu konularla ilgili ortaklaşa bir Beyanname tasarlama ve kabul etmeyi hedefliyoruz.

Sami Özusu
Kıbrıs Türk Gazeteciler Birliği (KTGB)

Giorgos Frangos
Kıbrıs Gazeteciler Sendikası (ESK)

Ali Kurtoğlu
Basın Emekçileri Sendikası (Basın-Sen)

Geleceğe ortak gazeteciler

Fatma ARPALIKLI
fatmaarpalikli@yahoo.com

Kıbrıslı Türk ve Rum genç gazeteciler, hazırlanan değişim programlarıyla kaynaştı.

Kuzeyden Kıbrıs Türk Gazeteciler Birliği ve Basın Emekçileri Sendikası, güneyden ise Kıbrıs Gazeteciler Sendikası'nın ortaklığında gazeteciler görev değişimi yaptı. Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı'nın Basın Özgürlüğü Teşkilatı tarafından organize edilen "Kıbrıs Diyalog" programıyla, Kıbrıs'ın kuzeyinden seçilecek genç gazeteciler güneyde, güneyden seçilen genç gazeteciler de kuzeyde, 5 gün boyunca görev yerlerini değiştirdi.

Program 1 Kasım - 31 Aralık 2017 dönemini kapsadı ve başvuru yapan, önceden belirlenen kriterlere uygun olduğu saptanan 7 Kıbrıslı Türk ve 7 Kıbrıslı Rum gazetecinin katılımıyla gerçekleşti.

Adada kaliteli medyayı güçlendirme ve "etik gazetecilik" ilkelerine yönelik çabaları desteklemeyi amaçlayan "Kıbrıs Diyalog" programı; gazetecilerin güvenlik, bilgiye ulaşım ve profesyonel standartlara ulaşma konularında karşılıklı işbirliği yapması ve dayanışmasını öngördü.

Bu programa katılan genç gazetecilerin bir kısmı, deneyimlerini Medya dergisi ile paylaştı.

Liritsas: "Paylaşmak, anlamaya giden ilk adımdır"

Politis Gazetesi Muhabiri Loukianos Liritsas, 13-17 Kasım 2017 tarihlerinde Kanal Sim ve Yenidüzen gazetelerinde çalıştı. Her iki kurumda da günde toplam 8 saat geçirdiğini belirten Loukianos Liritsas, "Buna ek olarak, ortama alışmaya çalıştım, Lefkoşa ve Gazimağusa'da sokakları dolaşarak, insanlarla konuştum ve kuzeydeki hissiyatı anlamaya çalıştım. Bana, 'diyalog kurabildin mi' ve meslektaşlarıyla anlaştın mı?' diye sorarsanız, "kesinlikle" dedi.

Etkinlik sayesinde kuzeydeki birçok insanla, özellikle de gazetecilerle buluşmak için yakaladığı şansı "eşsiz" diye niteleyen Loukianos Liritsas, "Bir haftalığına da olsa, onların gündelik yaşamlarının bir bölümünde yer aldım. İnanıyorum ki, gündelik yaşamın işlerini birlikte paylaşmak, anlamaya giden ilk adımdır" diye konuştu.

"Birlikte yaşamaya ihtiyacımız var"

Kıbrıslı Türk meslektaşları ile ortak sorunları anlatırken ise Liritsas, KKTC'nin bağımsızlığının kutlandığı törenler ve bu törenler sırasında uçan jetlerden duyduğu rahatsızlığı dile getirdi.

Genç gazeteciler, Kıbrıs Türk ve Rum medyası arasındaki diyalogun ve paylaşımın artırılmasını istiyor

Loukianos Liritsas, katıldıkları programın, görüşlerindeki bazı şeyleri değiştirdiği söyleyemeyeceğini belirtti

ve ekledi: "Ama bana Kıbrıs'taki insanların birlikte yaşamaya ihtiyacı olduğunu, ayrı yaşamamaları

gerektiğini bir kez daha hissettirdi.”

Kıbrıs bölünmüş kaldıkça, Kıbrıslılık maneviyatının yitirileceği uyarısı da yapan Loukianos Liritsas, “İş deneyiminin yeterliliği konusunda da, kesinlikle tatminkardır. İnsanları tanıma şansını buldum, Kuzeyde gazetecilerin nasıl çalıştığını gördüm ve Gazimağusa’yı bu kez birkaç arkadaşımınla birlikte ziyaret ettim” ifadelerini kullandı.

“Tam bir özgürlükten bahsedemeyiz”

Ada genelinde gazetecilerin genel anlamda özgür olduğunu düşündüğünü dile getiren Loukianos Liritsas şunları kaydetti:

“Ben hem Kuzey hem de Güney’de gazetecilerin kafalarındaki söylemekten korkmadığını düşünüyorum. Bende intiba, her iki tarafta da gazeteciler, görevlerini sahip oldukları kısıtlı imkanlar ve mümkün olabilen en iyi yolla yapmaya çalışıyorlar. Buna rağmen medyanın belinin, hem kuzey hem de güneyde, bankalar gibi büyük organizasyonlara bağlı olduğunu, kurumların bir şekilde bu özgürlüğü kısıtladığını düşünüyorum. Bundan dolayıdır ki, Kıbrıs’ta, diğer ülkelerde olduğu gibi tam bir özgürlükten bahsedemeyiz.”

Toplum şartları gazetecileri zorluyor

Kıbrıs’taki basın özgürlüğünün Kıbrıs sorunu ile ilintisine işaret eden Liritsas, “Bildiğiniz gibi, Kıbrıs sorunu ve iki taraf arasındaki diyalog nedeniyle gazeteciler bazı konularda kişisel sansür uygulamak zorunda kalıyor. Ayrıca kişisel olarak objektif olmak, gerçekleri yazmak, vicdanlı olmak her birimiz için çok zor. Daha da ötesi, ‘Kıbrıs’ tarihi gibi belirgin konular önümüze bir tablo koyuyor. Gazetecilerin bu problemleri aşması, var olan toplum yapısı nedeni ile zordur” ifadelerini kullandı.

Loukianos Liritsas, her iki toplum içerisinde de haberlerin medyadaki yer alış şeklinin benzer olduğunu ve bu durumun her iki topluma da güvensizlik aşıladığını vurguladı.

“Kıbrıs’ın kuzeyindeki medyayla ilgili fikri olmayan birine ne söyleyebilirsin?” sorusuna yanıt olarak ise Loukianos Liritsas, “Onlara derdim ki, ‘hem kuzey, hem de güneyde iyi ve kötü, ciddi ve ciddi olmayan gazeteciler vardır.’ Onlara ayrıca derdim ki, her iki toplumdaki TV-radyo istasyonlarında ve gazetelerde, farklılık yaratmak isteyen ve siyasi ajandaya, dar milliyetçiliğe veya kurumların propagandasına hizmet etmeyen, birçok da gazeteci vardır.”

~*~*~

Ulusoy: “Hiçbir kutuplaşma yoktu. Beni çok sıcak karşıladılar”

BRTK çalışanı gazeteci Şen Candaş Ulusoy, değişim programına geçtiğimiz 2017 yılı Kasım ayında müdahil oldu. Ulusoy, 5 günlük değişim programını, Güney Kıbrıs’taki Kıbrıs Radyo Yayın Kurumu PIK’de deneyimledi.

PIK’de yayımlanan “Biz-Emeis” programı bölüm sorumlusunun kendisini orada karşıladığını belirten Ulusoy, “Gittiğimi duyunca oradaki Kıbrıslı Türk çalışanlar hemen yanıma geldi ve koyu bir sohbet başladı. Sonra onlarla birlikte PIK’i gezdim. Dolaştık. Ben de bu arada BRT ile kıyaslama şansını buldum. Stüdyolarını gördüm. Rejiye girdik. Sabah programı vardı aynen bizim programlar gibi. Gazeteler vardı, oraya konuk almışlardı” dedi.

Biz-Emeis programının hem yapımını izlediğini hem de konuk olarak katıldığını dile getiren Ulusoy, heyecanını şu sözlerle aktardı:

“İçerisinde röportaj ve konuk bölümü vardı. Onun yapımcıları ile tanıştım. Biri Kıbrıslı Türk, diğeri Kıbrıslı Rum gazeteci. Benden yaşça büyük abilerimizdi. Bir de yine Salih arkadaşımız ilgileniyordu. İlk günden kaynaştık. Radyo bölümünde arkadaşlarla tanıştık. Orada, rastgele bir çeviri yapılıyordu. Kıbrıslı Türklerin bir haberi Rumcaya çevrilecekti. Benim de orada yardımım dokundu onlara.”

“Birlikte sofralar kurduk, yemeklerimiz bile aynı”

PIK’teki haber merkezinde, her yerdeki gibi yoğun tempoda çalışıldığına işaret eden Ulusoy, deneyimlerini

aktarıken, kendisini çok şanslı, karşısına çıkan insanları da çok iyi olarak nitelendirdi.

Ulusoy, “Ama orada, hiçbir kutuplaşma yoktu. Beni çok sıcak bir şekilde karşıladılar. Espri yapanlar vardı. Kaynaştık. Oturduk, birlikte sofralar kurduk. Yemek yedik. Onların sevdiği ‘bizde’ de ‘fasulye’, ‘sizde’ de ‘fasulye’. Yemeklerimiz de ortaktır. Birlikte yemek yedik. Neden böyle birşey daha önce yapılmadı? Çok güzel birşey” dedi.

Çalışma saatlerinin bölümlere göre değiştiğini anlatan Şen Candaş Ulusoy, program bölümünün haber merkezine göre daha farklı çalıştığını, izinde olanların işini başka arkadaşların telafi ettiğini kaydetti.

PIK’de yabancı uyruklu insan sayısının fazlalığına dikkati çeken Ulusoy, bu insanların farklı bölümlerin yabancı dil servislerinde çalıştığını ifade etti.

Biz-Emeis programında, iki toplumun kullandığı ortak kelimelerle ilgili çalışmalar yapıldığını anlatan Ulusoy, bu çalışmaların, toplumun güvenini zedeleyen kelimelerin kaldırılmasıyla ilgili olduğunu ekledi.

BRT ile ilgili, orada çalışan arkadaşlarının kendisinden bilgi almak istediğini dile getiren Ulusoy, “‘Orası nasıl?’ diye sordular. Orası da sizin işlediğiniz gibi, biz de aynı şekilde çalışırız’ dedim. İşle ilgili kaygılarımız da ortak. O tatile gitti, onun yerine ben geliyorum gibi, birçok ortak noktamız olduğunu yakaladım” ifadelerini kullandı.

“Ortaya çıkan farklılıklarla mücadele etmeliyiz”

Kıbrıs medyasındaki temel sorunları değerlendirirken Ulusoy, “Bizim tarafta da olduğu gibi, ortak yaşayabileceğimizi düşünenler var. Bir de, bunun tam tersini düşünenler var. Bu durumu ben orada da gördüm. Onların bana demesi: Biz bal gibi yaşarız, biz bal gibi geçiniriz. Farklı düşünenler geçmişteki yaşanmışlıklardandır. Ama ortak görüş aslında bizim birlikte birşey yapabileceğimiz yönündedir. Ortaya çıkan farklılıklarla mücadele etmeyi öğrenmeliyiz. Bence genç gazeteciler değişim programı, bunun bir başlangıcıydı. Bir ilkti. Görebildik ki biz bunu yapabiliriz.

Ulusoy, dil konusunda ise yetersizlikler olduğuna dikkati çekti ve ortak proje, ortak belgesellerde birlikte yer almak için gönüllü olduğunu vurguladı.

“Basına devamlı müdahale oluyor”

Basın özgürlüğü ile ilgili olarak da Ulusoy, “Çok fazla özgür olduğunu söyleyemem. Mesela haber merkezinde, mutlaka bir müdahale olur. Siyasilerdir, yandaşlardır, onlardan da müdahaleler olabilir. Tamamen ‘basın her iki tarafta da özgürdür’ diyemem. Sanırım gazetecilerin en büyük sorunu, tam olarak özgür olamamaktır. Tam olarak özgür olamayan, gerçek gazeteci sayılmaz. Bizim önce bunu aşmamız gerekir” dedi.

Şen Candaş Ulusoy, “Güney Kıbrıs’taki medyadan haberdar olmayan birine ne söylersiniz?” sorusunu yanıtlarken, “Aslında ben bu kişiye, bizden çok da farklı olmadığını söyleyebilirim. Gazetecilerin ortak bir mücadelesi var aslında. Bildiğini doğru şekilde aktarıp, insanları düşünceye sevk etmek. Seçimlerde topluma yol göstermek... Bence gazeteciler ne kadar geniş vizyonluysa, toplumu, o kadar peşinden sürükleyebilir” dedi ve bu programda yer alabildiği için şanslı olduğunu sözlerine ekledi.

-*-*-

Charalambous: “Bu deneyimi yaşadığım için mutluyum”

Alitha Cyprus gazetesi muhabiri Pambos Charalambous da, 13-17 Kasım 2017 arasında gazeteciler değişim programına katılan meslektaşlarımızdan.

Pambos Charalambous, program çerçevesinde Havadis gazetesinde çalıştı. Kuzeyde günde 6-7 saat çalıştığını dile getiren Charalambous, “Bence iki taraf arasında bir diyalog kanalı açılabilir. İki toplum arasında iletişim gazetecinin işini en iyi şekilde yapabilmesini sağlar. Ayrıca diğer toplumun durumunu ve sorunlarını anlama fırsatı verir” diyor.

“Değişim programı önemli bir rol oynayacak”

Programın önemine de işaret eden Charalambous, Kıbrıslı Rumların Türkler üzerindeki izlenimiyle ilgili olarak, “Bence, gazeteler arasındaki ilişkiler azalmıştır. Gazetecilerin değişim programı önemli bir rol oynayacak” ifadelerini kullandı.

“Yaşadığımız toplumun küçük olması işimizi zorlaştırıyor”

Kıbrıslı Türk ve Rum gazetecilerin ortak sorunlarını “Kıbrıs sorunu, toplumsal sorunlar ve ekonomik kriz” olarak sıralayan Charalambous, program çerçevesinde kuzey ile günlük teması olduğunu vurguladı. Charalambous, “Bu çok yardımcı oldu. Diğer toplumun açık bir görüntüsünü elde ettim. Yani Kıbrıs Türk toplumunun kültürel, siyasi ve toplumla ilgili dinamiklerini gördüm. Bu deneyimi yaşamış olduğum için mutluyum” ifadelerini kullandı.

Kıbrıs’taki basın özgürlüğüyle ilgili olarak da Charalambous; Afrika gazetesine yapılan saldırı konusunun yeterince işlenmediğinden yakındı.

Charalambous, “Özgürlük derecesi Güney Kıbrıs’ta yeterince iyi. Ancak, küçük toplumlar içinde yaşamamız, işimizi önemli derecede zorlaştırıyor” dedi.

İki toplumda yer alan siyasi haberleri değerlendirirken Charalambous, meydana gelen skandallar yüzünden, her iki toplumun da siyasi partilere güveninin azaldığını gördüğünü vurguladı.

Toplumlar içerisinde “aşırı sağ”daki yükselişten duyduğu endişeyi dile getiren Charalambous, “Diğer taraftan en önemli fark, Kuzey Kıbrıs’taki siyasi istikrarsızlıktır” dedi.

“Her iki tarafta da çalışma ortamı aynı”

Türk ve Rum basın çalışanları arasındaki maaş farkını kıyaslarken ise Charalambous, “Ambargo, izolasyon, Türk Lirası’nın düşüşü hep etkindir. Bir çözümün bulunması, önemli ekonomik faydalar getirecek” ifadelerini kullandı.

Charalambous, medya mensuplarının her iki tarafta da çalışma ortamlarının aynı olduğunu görüşünü paylaşırken, sözlerini “İletişim araçlarının tutumunu etkileyen faktörler aynıdır. İletişim araçları çok gelişti” diye tamamladı.

-*-*-

Özbil: “Birçok sorun iki toplumu da ilgilendiriyor”

Kıbrıs gazetesi muhabiri Ceren Özbil iki toplumlu Gazeteci Değişim Programı’na 11 Aralık- 16 Aralık tarihleri arasında katıldı. Bu proje kapsamında 5 günlük süre boyunca Politis gazetesinde çalıştı.

Politis’teki görev süresi boyunca iki toplumu da ilgilendiren “Kapalı Maraş” konusunda bir de haber hazırlayan Özbil, orada çalışanların kendisine haberi hazırlama konusunda yardımcı olduğunu vurguladı.

Özbil, “Ulaşabileceğim kaynaklar, kimlerle görüşebileceğim konusunda yön gösterdiler. Ayrıca kendilerinin çalışma sistemi hakkında bilgi verdiler” dedi.

“Çift toplumlu proje sayısı artırılsın”

Kıbrıs gazetesi muhabiri Ceren Özbil, ortak bir gelecek için, kendisinin bir basın çalışanı olarak katıldığı bu program gibi, çift toplumlu proje sayısının artırılmasını istedi.

Özbil, “Ayrıca iki toplumu da birebir ilgilendiren konularda, ki birçok sorunun her iki toplumu da ilgilendirdiği görüşündeyim, basın çalışanları olarak ortak haberler hazırlayabiliriz. Söz ettiğim bu konular ise sadece ekonomik yönden ele alınan konular değil, aynı zaman da çevre ve sağlık gibi konularda olabilir. Örneğin, adada büyük bir yangın çıktığında, bu her iki toplumun da sorunu oluyor. Zarar gören doğa sadece kuzey ya da güneyle sınırlı değil. Bunun gibi de birçok örneği var” dedi.

Avrupa'nın kalbinde üç gün

Avrupa'nın kalbi, Belçika'nın başkenti Brüksel, 15-18 Mayıs tarihlerinde Kıbrıslı gazetecileri konuk etti.

Avrupa Komisyonu Kıbrıs Temsilciliği'nin Kıbrıslı Türk ve Rum gazetecilere yönelik düzenlediği Avrupa Komisyonu'nu ve Avrupa Parlamentosu'nu kapsayan bilgilendirme ziyaretine, 17 Kıbrıslı Türk ve 9 Kıbrıslı Rum gazeteci katıldı.

Gazeteciler, Avrupa Komisyonu Kıbrıs Temsilciliği'nin, Kıbrıs Türk Gazeteciler Birliği ve Kıbrıs Rum Gazeteciler Sendikası aracılığıyla yaptığı davetle belirlendi.

Üç günlük ziyaret boyunca gazeteciler, Avrupa Komisyonu, Avrupa Parlamentosu, Bölgeler Komitesi ve Avrupa Ekonomik ve Sosyal Komitesi'ni ziyaret etti, AB ile ilgili konularda bilgi aldı. Avrupa Birliği'ni ve organlarını daha yakından tanıma fırsatı bulan gazeteciler, çeşitli brifingleri dinledi, binalarda incelemeler yaptı.

Ziyaretin ilk gününde Avrupa Komisyonu'nun İnsani

Yardımlar ve Kriz Yönetimi Konularından Sorumlu Komiseri Kıbrıslı Rum Christos Stylianides'ten çalışma alanıyla ilgili brifing alan gazetecilere, ikinci gün komisyonun İletişim Genel Müdürlüğü'nde, Bölgesel ve Kırsal Politikalar Genel Müdürlüğü'nde, Yapısal Reform Destek Servisi'nde görev yapan bazı uzmanlar da sunumlar yaptı, soruları yanıtladı.

Ziyaret programının son gününü Avrupa Parlamentosu'nda geçiren Kıbrıslı gazeteciler, parlamento salonunu ziyaret etti ve o sırada yapılan bir brifingi izledi. Parlamentosunun Bölgeler Komitesi'nden ve Avrupa Ekonomik ve Sosyal Komitesi'nden uzmanları da Kıbrıslı gazeteciler için sunumlar yaptı, çalışmalarını anlattı ve gazetecilerin sorularını yanıtladı.

Kıbrıslı gazeteciler üç gün boyunca sosyal ortamlarda da beraber olma fırsatı buldu. Bir grup gazeteci, Belçika'nın en ünlü turistik şehri Brüksel'de de ziyaret etti.

KTGB'den haberler

KTGB yeni kompleksine taşındı

Kıbrıs Türk Gazeteciler Birliği, inşaatı tamamlanan yeni kompleksine kavuştu. Çok amaçlı konferans salonunun da yer aldığı kompleksin açılışı 11 Temmuz 2017 Basın Günü'nde Cumhurbaşkanı Mustafa Akıncı'nın katılımıyla gerçekleştirildi.

TAK ve BRT temsilcileri seçildi

TAK ve BRT Yönetim Kurullarındaki temsilcilerin belirlenmesi için 1 Temmuz 2017'de Genel Kurul'a gidildi. Yoğun katılımlı seçim sonucu 3 yıl süreyle BRT'de Zafer Kodan, TAK'ta ise Ali Baturay'ın görev yapmasına karar verildi.

KTGB ile ESK arasında işbirliği adımları

KTGB tarihinde ilk kez Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) Basın Özgürlüğü Ofisi ile temas kuruldu ve Kıbrıs Gazeteciler Sendikası (ESK) ile işbirliği yönünde adım atıldı. AGİT Basın Özgürlüğü Ofisi'nin Viyana'da düzenlediği toplantılara KTGB, Basın-Sen ve ESK adına katılım sağlanarak ortak memorandum yayımlandı. Bu çerçevede Genç Gazeteciler Değişim Programı düzenlendi. Programla Kıbrıs'ın kuzeyinden seçilen genç gazeteciler güneyde, güneyden seçilen genç gazeteciler de kuzeyde 5 gün süreyle görev yaptı. İşbirliği çerçevesinde ayrıca

Kıbrıs sorunuyla ilgili ortak kabul görececek bir glossary (terminoloji) hazırlandı. İki örgüt ayrıca Lefkoşa'nın her iki tarafında, günlük yaşamla ilgili ortaklaşa bir "basın fotoğrafı sergisi" düzenliyor.

KTGB-ESK işbirliği ödüllendirildi

KTGB ve ESK işbirliği, adanın iki toplumlu ilişkilerini pekiştirmek ve Kıbrıs Türk ve Rumların işbirliğini teşvik etmek amacıyla dağıtılan Stelios Ödülü kazandı.

Kurumsal Medya ve İnternet Gazeteciliği Komitesi kuruldu

“Haber ve emek hırsızlığı ayrıca haksız rekabetle mücadele” amacıyla, Kıbrıs Türk Gazeteciler Birliği çatısı altında Kurumsal Medya ve İnternet Gazeteciliği Komitesi kuruldu. Komite tarafından “Medya Takip Hukuk Bürosu” oluşturuldu. Büro tarafından “çalıntı haberler” başta olmak üzere kurumsal medyaya haksız rekabet yaratan hukuk dışılığına karşı mücadele etmeye başladı. Bu çerçevede ilk davalar açıldı.

Eğitim seminerleri ile bilgilerimizi tazeledik

KTGB, üyelerinin yeni gelişmelerden haberdar olması için çeşitli eğitim seminerleri düzenledi. Bu çerçevede; Sivil Alan Projesi işbirliğinde “Dijital İçerik Üretimi ve Güvenlik Atölyesi”; Evrensel Hasta Hakları Derneği işbirliğinde “Hasta Hakları Bilgilendirme Eğitimi”; Kuir Kıbrıs Derneği işbirliğinde “Hak Odaklı Habercilik ve Medyada LGBTİ Temsili”; Kıbrıslı Türk İnsan Hakları Vakfı işbirliğinde “Bilişim Ağı Hizmetlerinin Düzenlenmesi ve Bilişim Suçları Yasa Tasarısı: Önlem mi, sansür mü?”; AB Bilgi Merkezi işbirliğinde “Kadın, Şiddet ve Medya” ve Kıbrıs Türk Psikologlar Derneği işbirliğinde “Medya ve Şiddet” konulu seminer ve paneller düzenlendi.

Çalışma Bakanları ziyaret edildi

KTGB yönetimi, basın çalışanlarının yaşadığı sıkıntıları aktarmak ve sorunlara çözüm bulmak amacıyla Çalışma Bakanlarına ziyaretler gerçekleştirdi. Bu çerçevede gerek UBP-DP hükümeti dönemi Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Hamza Ersan Saner gerekse 4'lü koalisyonun Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Zeki Çeler ziyaret edilerek sorunlar aktarıldı. 22 Mart 2018'de ise KTGB Kompleksi'nde düzenlenen “Medya-Çalışma Bakanı Buluşması”nda yazılı ve görsel medyada çalışan basın emekçileri Çeler ile bir araya geldi.

Ombudsman'a şikayet

KTGB, Basın-Sen ile birlikte Ombudsman Emine Dizdarlı'yı ziyaret ederek basın alanındaki işletmelerde denetleme görevini yerine getirmedeği ve bunun sonucunda pek çok basın emekçisinin mağduriyet yaşadığı gerekçeleriyle Çalışma Dairesi hakkında inceleme başlatmasını talep etti. Ombudsman yaptırdığı inceleme sonrası rapor yayımladı.

KTGB'ye ziyaretler

Kıbrıs Türk Gazeteciler Birliği'nin ziyaretçileri de vardı. Fransız Büyükelçiliği 1. Sekreteri Audrey Pion; Gürcistan'dan gelen gazeteciler ve Yakın Doğu Koleji öğrencileri birliğin çalışmalarını hakkında bilgi almak için kompleksimizi ziyaret etti.

Dünya Basın Özgürlüğü Günü'nde teşvik ödülleri verildi

3 Mayıs Dünya Basın Özgürlüğü Günü nedeniyle 3 Mayıs 2017'de Bedesten'de, 3 Mayıs 2018'de ise KTGB Kompleksi'nde düzenlenen resepsiyonlarda Basın Teşvik Ödülleri dağıtıldı.

Yeni yılda sosyal sorumluluk örneği

Kıbrıs Türk Gazeteciler Birliği 2018 yılına girerken üyelerine, Kemal Saraçoğlu Lösemili Çocuklar ve Kanserle Savaş Vakfı'nın çıkardığı bardaklardan hediye ederek, vakfa destek oldu.

“Birlikte” ve “Hüzünlü ve Gururlu Hikayesiyle Dome Otel” belgeselleri KTGB Kompleksi'nde gösterildi

KTGB, yeni kompleksinde üyelerini Kıbrıs'ta çekilen belgesellerle buluşturma olanağına da kavuştu. Bu çerçevede Mine Balman ve Besim Baysal tarafından çekilen, Kıbrıs'ta çatışma günlerinde arada kalmış Kıbrıslı Ermenilerin öyküsünü anlatan “Birlikte” belgeseli ile Simge Çerkezoğlu ve Mehmet Alasya tarafından çekilen ve Dome Otel'in hikayesinin anlatıldığı “Hüzünlü ve Gururlu Hikayesiyle Dome Otel” belgeseli KTGB kompleksinde gösterildi.

Hakan Çakmak ve Kadriye Bayraktar'ı kaybettik

Kıbrıs Türk basını 2017 yılında iki değerini zamansız yitirdi. KTGB üyesi ve BRTK Kültür-Sanat Program yapımcıları Hakan Çakmak'ı 22 Haziran 2017'de, Kadriye Bayraktar'ı ise 10 Aralık 2017'de kaybetmenin derin üzüntüsünü yaşadık. Çakmak ve Bayraktar'a bir kez daha rahmet dilerken, ailesi, sevenleri ve basın camiasına başsağlığı diliyoruz.

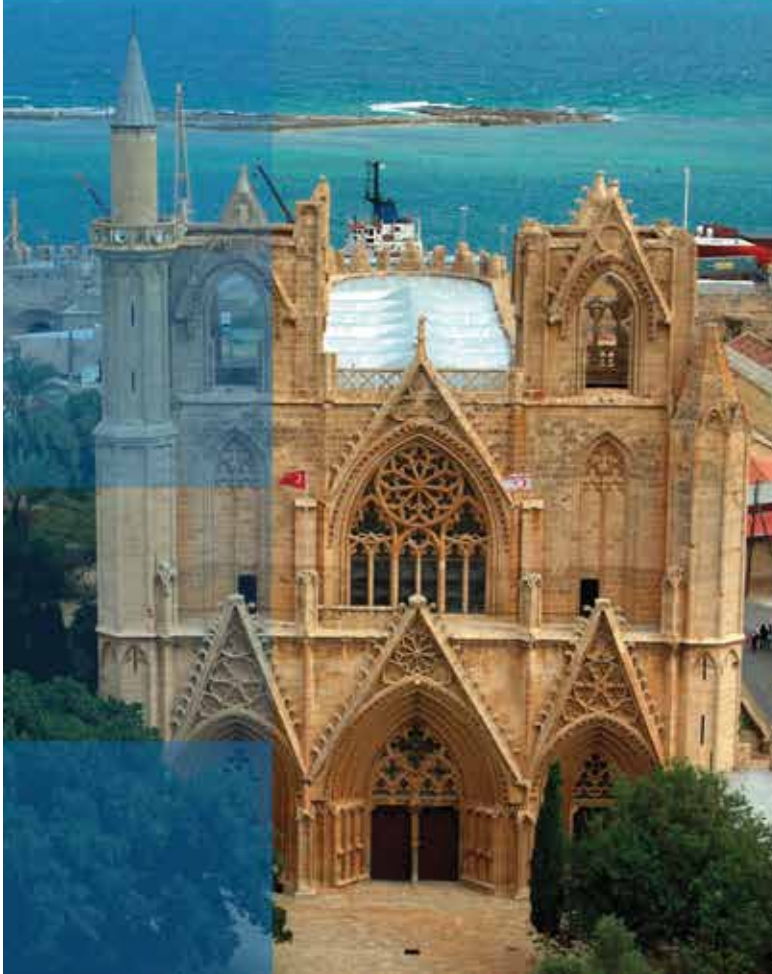
KTGB ve ESK'dan Lefkoşa konulu ortak fotoğraf sergisi

Kıbrıs Türk Gazeteciler Birliği (KTGB) ve Kıbrıs Gazeteciler Sendikası (ESK), Lefkoşa'nın her iki tarafında, günlük yaşamla ilgili ortaklaşa “basın fotoğrafı sergisi” düzenliyor. Her iki örgütün üyelerinin Lefkoşa'nın her iki yanında günlük yaşamı yansıtan fotoğraflarıyla katılabileceği sergi için son başvuru tarihi 31 Temmuz 2018 olarak açıklandı. Fotoğrafların dijital formatta ESK veya KTGB'ye iletilmesi gerekiyor. Başkentin iki tarafındaki tüm sakinlerini birbirlerine bağlayan günlük yaşam içerisindeki ilgi ve endişelerine dikkat çekmeyi amaçlayan sergiye gönderilecek fotoğrafların daha önce başka bir yerde yayımlanmamış olması gerekiyor. Sergi Eylül ayı içerisinde ara bölgede yer alacak.

Sizin
bir Ada'nız
var.

BURADA KEŞFEDILMEYİ
BEKLEYEN BİR TARİH VAR
www.kuzeykibristamzamani.com

